

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Diplomová práce

**Význam a působení antimonopolního úřadu v ČR
v období Světové finanční krize 2008**

Bc. Antonín Moulis

© 2016 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Antonín Moulis

Podnikání a administrativa

Název práce

Význam a působení antimonopolního úřadu v ČR v období Světové finanční krize 2008

Název anglicky

The Importance and Activity of the Czech Antimonopoly Office During the Financial crisis in 2008

Cíle práce

Primárním cílem diplomové práce je analyzovat přístup Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže v době Světové finanční krize. Zároveň tak zjistit, zda byly ekonomické subjekty zasažené krizí nuceny častěji porušovat pravidla hospodářské soutěže, než za situace před krizí, či zda nabyla veřejná podpora více na významu. Mezi sekundární cíle lze zařadit vytvoření potřebné teoretické základny k dané problematice a nastínění legislativního rámce, na jehož základě působí ÚOHS.

Metodika

Diplomová práce je zpracována v teoretické a praktické rovině. Teoretická část je vypracována na základě prostudování odpovídající odborné literatury, která byla nashromážděna k řešenému problému. Praktická část je rozdělena do kapitol, ve kterých je analyzován přístup ÚOHS k jednotlivým oblastem jeho zájmu v období Světové finanční krize. Pro vypracování praktické části jsou použita shromážděná data ze zdrojů Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže. K vypracování odpovídajících závěrů jsou ze základních teoretických metod využity analýza a komparace. Ze statistických metod je použit popis časových řad.

Doporučený rozsah práce

60 – 80 stran

Klíčová slova

Hospodářská soutěž, nedokonalá konkurence, relevantní trh, Světová finanční krize, Úřad pro ochranu hospodářské soutěže, veřejné zakázky, veřejná podpora

Doporučené zdroje informací

- HOLMAN, Robert. *Ekonomie*. 5. vydání. Praha: Beck, 2011. 696 s. ISBN 978-80-7400-006-5.
KINDL, Jiří, MUNKOVÁ, Jindřiška. *Zákon o ochraně hospodářské soutěže, komentář*. 2. vydání. Praha: Beck, 2009. 681 s. ISBN 978-80-7400-173-4.
KLIKOVÁ, Christiana, KOTLÁN Igor. *Hospodářská politika*. 2. akt. vydání. Ostrava: Institut vzdělávání Sokrates, 2006. 339 s. ISBN 80-86572-04-8.
NORDHAUS, William D., SAMUELSON, Paul A. *Ekonomie*. 18. vydání. Praha: Svoboda, 2007. 775 s. ISBN 978-80-205-0590-3.
SLANÝ, Antonín a kol. *Makroekonomická analýza a hospodářská politika*. 1. vydání. Praha: Beck, 2003. 375 s. ISBN 80-7179-783-3.

Předběžný termín obhajoby

2016/17 ZS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Roman Svoboda, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomických teorií

Elektronicky schváleno dne 12. 2. 2014

doc. Ing. Josef Brčák, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 11. 11. 2014

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 08. 11. 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Význam a působení antimonopolního úřadu v ČR v období Světové finanční krize 2008" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 25. 11. 2016

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval Ing. Romanu Svobodovi, Ph.D. za laskavý přístup, odborné vedení a cenné rady, které mi poskytl při psaní diplomové práce.

Význam a působení antimonopolního úřadu v ČR v období Světové finanční krize 2008

Souhrn

Diplomová práce se zabývá působením Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže v době, kdy se na území České republiky začaly naplno projevovat dopady globální finanční krize. Kromě analýzy přístupu Úřadu k subjektům účastnícím se hospodářské soutěže na národním trhu ČR je dalším cílem této práce ověření hypotézy, zda krizí zasažené subjekty měly větší tendenci porušovat soutěžní pravidla. Pozornost je rovněž věnována významu veřejné podpory v kontextu s dopady finanční krize.

Samotná práce je rozdělena do dvou rovin, které na sebe logicky navazují. V první rovině, jež se zaměřuje na teoretická východiska, je řešena podstata dokonalých a nedokonalých trhů, především pak legislativní rámec působnosti Úřadu. V navazující části jsou následně analyzovány vydané přechodné režimy Evropské komise, metodické dokumenty Úřadu a jeho samotný přístup. Ze shromážděných dat, týkajících se zahájených správních řízení v oblastech zakázaných dohod, dominantního postavení a spojování soutěžitelů, jsou následně formulovány výsledky pracovní hypotézy. V závěru je zhodnocen otevřený, avšak stále v mezích nastavených pravidel udržovaný, přístup Úřadu ke krizi zasaženým podnikům, eminentní nástup veřejné podpory a pokles fúzí společností, jako jediný prokazatelný projev krize v oblasti hospodářské soutěže. V návaznosti na zjištěné poznatky jsou následně navržena doporučení, týkající se především důkazní nouze v dalších oblastech hospodářské soutěže.

Klíčová slova: Bid rigging, dominantní postavení, Evropská komise, hospodářská soutěž, kartelové dohody, krize, spojování soutěžitelů, Úřad pro ochranu hospodářské soutěže, veřejná podpora.

The importance and activity of the Czech antimonopoly office during the Financial crisis in 2008

Summary

Diploma thesis deals with action of the Office for the Protection of Competition at time, when the full impacts of the global financial crisis began to show in Czech Republic. Except of analyzing the approach of the Office to the subjects participating in the competition at the national market of Czech Republic, the next aim of this work is to test the hypothesis if the crisis-stricken subjects had a greater tendency to infringe competition rules. The attention is also paid to the importance of state aid in context of the financial crisis.

The thesis is divided into two levels, that logically follow each other. In the first level, which focuses on the theoretical basis, is solved principle of perfect and imperfect markets, especially the legislative framework covered by the Office. In the following part are analyzed published temporary frameworks from European Commission, guidance documents from Office and indeed its very approach. The results of a working hypothesis are formulated from the collected data regarding the administrative proceedings initiated in the areas of prohibited agreements, dominant positions and concentration of undertakings. At the end is reviewed opened, but still within the limits defined rules, Office access to crisis-stricken companies, eminent growth of state aid and decline in concentration of undertakings, as the only demonstrable manifestation of the crisis of the competition. Following the obtained findings, recommendations are further suggested, mainly relating to the evidence need in other areas of competition.

Keywords: Bid rigging, competition, Concentration of Undertakings, crisis, Dominant Position, European Commission, Office for the Protection of Competition, Prohibited Agreements, State Aid.

Obsah

1 Úvod.....	10
2 Cíl práce a metodika	12
2.1 Cíl práce	12
2.2 Metodika	12
3 Teoretická východiska	13
3.1 Dokonalá konkurence.....	14
3.2 Nedokonalá konkurence.....	14
3.2.1 Monopolistická konkurence.....	15
3.2.2 Oligopol	16
3.2.3 Monopol.....	16
3.3 Bariéry vstupu na trh.....	17
3.3.1 Administrativní překážky	18
3.3.2 Ekonomické překážky.....	18
3.3.3 Překážky vytvořené chováním.....	19
3.4 Efektivnost	19
3.5 Pojem krize a krize finanční.....	20
3.6 Legislativní rámec.....	21
3.6.1 Soutěžitel a relevantní trh	22
3.6.2 Dohody narušující soutěž.....	23
3.6.3 Dominantní postavení a jeho zneužití.....	25
3.6.4 Spojování soutěžitelů.....	28
3.7 Veřejná podpora	29
3.8 Veřejné zakázky	31
3.9 Antimonopolní úřad	32
4 Vlastní práce	34
4.1 Vznik finanční krize v USA.....	34
4.2 Situace v České republice	36
4.3 Přístup ÚOHS ke krizi	40
4.4 Hospodářská soutěž.....	40
4.5 Spojování soutěžitelů	42
4.5.1 Oznámení o spojení soutěžitelů a jejich dopad.....	43
4.6 Dopady krize na hospodářskou soutěž.....	45
4.7 Bid Rigging	49
4.7.1 Veřejné výdaje a zakázky	50
4.8 Dopady krize na bid rigging.....	51
4.9 Veřejná podpora	53

4.10	Veřejná podpora do roku 2008.....	56
4.11	Veřejná podpora od roku 2009.....	58
4.11.1	Program subvencovaných půjček	60
4.11.2	Program přímých podpor až do částky 500 tis. EUR	61
4.12	Dopady krize na veřejnou podporu	62
5	Výsledky a diskuse	65
5.1	Oblast hospodářské soutěže	66
5.2	Veřejná podpora	67
5.3	Diskuse.....	67
6	Závěr.....	70
7	Seznam použitých zdrojů	72
8	Přílohy	77

Seznam tabulek

Tabulka 1 - Typy tržních struktur	13
---	----

Seznam grafů

Graf 1 – Vývoj HDP	38
Graf 2 – Vývoj nových zakázek	39
Graf 3 – Počet zahájených správních řízení ze strany ÚOHS	46
Graf 4 – Počet zahájených správních řízení v oblasti spojování soutěžitelů ze strany ÚOHS	47
Graf 5 – Výše uložených sankcí v 1. stupni ze strany ÚOHS	49
Graf 6 – Zahájená správní řízení v oblasti veřejných zakázek ze strany ÚOHS	51
Graf 7 – Veřejná podpora schválená finančnímu sektoru v roce 2008 v mld. EUR	53
Graf 8 – Podané insolvenční návrhy v ČR	55
Graf 9 – Vývoj veřejné podpory v ČR v milionech EUR.....	64

1 Úvod

Ochrana hospodářské soutěže je v dnešní době zakořeněna v právních řádech většiny vyspělých zemí a rozvíjejících se ekonomik. Zdravá hospodářská soutěž je podporou pro inovace, má moc omezovat výrobní náklady a v neposlední řadě zvyšuje výkonnost celého hospodářství. Obrovský význam má soutěž především pro spotřebitele, neboť firmy povzbuzené konkurencí nabízejí výrobky a služby konkurenceschopné z hlediska ceny a kvality, což spotřebiteli umožňuje výběr ze širšího spektra zboží za nižší ceny. Efektivní hospodářská soutěž je tak základním stavebním kamenem, na kterém je možné vybudovat zdravou konkurenci vedoucí k blahobytu a ekonomickému růstu. Vývoj zákonů na ochranu hospodářské soutěže, jinak také antimonopolních zákonů, doznal největšího rozmachu na konci 19. století ve Spojených státech amerických. Americké antimonopolní zákony jsou velmi obávané a jsou považovány za jednu z příčin tvrdé konkurence a efektivnosti americké ekonomiky. Zmínky o opatřeních, které měly vést k regulaci podmínek na trhu je však možné nalézt již mnohem dříve. V období starověkého Říma se například vydávala nařízení týkající se ochrany a stabilizace trhu. Dalším příkladem jsou ustanovení, vydaná v 13. století Václavem II. na územích českých zemí, zakazující velkoobchodníkům s rudou uzavírat dohody za účelem snížení nákupní ceny. Nejznámějším příkladem regulace jsou pak středověké cechy.

Prvním významným pokusem regulace na území tehdejšího Československa byl kartelový zákon z roku 1933. V současné době na území České republiky platí zákon o ochraně hospodářské soutěže, který je zaměřen na narušení soutěže dohodami soutěžitelů, zneužití jejich dominantního postavení a jejich spojování. Dohledem na výkon všech právních norem, souvisejících s ochranou hospodářské soutěže, je pak pověřen Úřad na ochranu hospodářské soutěže. Ten je ve své rozhodovací činnosti nezávislým orgánem s plnou a nedělitelnou pravomocí, jenž svým působením na chování účastníků trhu a na jeho strukturu vytváří podmínky pro zachování a rozvoj efektivní hospodářské soutěže.

Velkým zásahem do principů volné hospodářské soutěže pak byla světová finanční krize v roce 2008. Příčinou této krize byla americká hypoteční krize nastartovaná snížením základních úrokových sazeb americkou centrální bankou (FED) na minimum. Následné opakované zvyšování sazeb mělo za následek růst hypotečních sazeb s proměnlivou sazbou, nárůst platebních problémů klientů, kolaps hypotečních bank a následný přesun do ostatních bank, které vlastnily část amerických hypoték. Finanční krize a následné ekonomické

problémy se dále přesunuly do Evropy a přinesly s sebou zpomalení hospodářského růstu. Ten rovněž zasáhl, i přes připravenost finančního sektoru, Českou republiku, a to především poklesem zahraniční poptávky. Krize se pak nejvíce projevila v průmyslových odvětvích, zpřísněním podmínek pro poskytování hypoték a financí pro developery a snižováním spotřebitelských výdajů. Situace tak vedla k vládním protikrizovým opatřením, které měly pomoci určitým segmentům ekonomiky (šrotovné), či k opatřením podporujícím zaměstnanost. Intervence členských států Evropské unie do jednotlivých sektorů ekonomiky ve formě veřejné podpory se tak staly jedním z hlavních témat. Což nejvíce dokládá rozhodnutí Evropské komise, která musela otevřeně ustoupit od principů volné hospodářské soutěže a povolit pomoc krachujícím bankám.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem diplomové práce je analyzovat přístup Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže k soutěžitelům, tedy subjektům účastnícím se hospodářské soutěže na národním trhu České republiky, v době světové finanční krize. Zároveň si také klade za cíl zjistit odpověď na výzkumnou otázku: porušují firmy v době trvání ekonomické krize pravidla hospodářské soutěže více než v období před krizí a nabyla veřejná podpora více na významu? Mezi dílčí cíle lze zařadit vytvoření potřebné teoretické základny k dané problematice a nastínění legislativního rámce, na jehož základě působí ÚOHS.

2.2 Metodika

Diplomová práce je zpracována v teoretické a praktické rovině. Teoretická část je vypracována na základě prostudování odpovídající odborné literatury, která byla nashromážděna k řešenému problému. Praktická část je rozdělena do kapitol, ve kterých je analyzován přístup ÚOHS k jednotlivým oblastem jeho zájmu v období světové finanční krize. Pro vypracování praktické části jsou použita shromážděná data ze zdrojů Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, Českého statistického úřadu a Evropské komise. Pro analýzu dat bylo vybráno časové období s potřebnou délkou (období let 2005 – 2012) a s aspektem na roky 2008, 2009 a 2010. Ty jsou autorem považovány za stěžejní, co se týká dopadu hospodářské krize. K vypracování odpovídajících závěrů jsou ze základních teoretických metod využity analýza, syntéza a komparace. Ze statistických metod je použit popis časových řad.

3 Teoretická východiska

Jak uvádí Samuelson: „*trh je mechanismus, jehož prostřednictvím se kupující a prodávající střetávají, aby určili cenu zboží a množství, jež se nakoupí a prodá*“¹. Trh je tedy místem, kde se střetává poptávka zastoupena kupujícími, kteří si navzájem konkurují a působí tak na pohyb ceny, a nabídka zastoupená výrobcí a prodejci, kteří si také konkurují. Konkurují si navzájem cenou, za kterou prodávají, množstvím zboží či jeho kvalitou. Konkurence má na těchto trzích různou podobu, která je především dána podmínkami, které na trhu převládají. Nejzákladnější podmínkou je pak možnost ovlivnit cenu. Tato podmínka společně s dalšími následně rozděluje trh na trhy, které jsou dokonale konkurenční a nedokonale konkurenční (viz tabulka 1).

Tabulka 1 - Typy tržních struktur

	Dokonalá konkurence	Monopolistická konkurence	Oligopol	Monopol
Počet firem	mnoho	mnoho	několik	jedna
Typ produktu	stejný	diferencovaný	stejný nebo diferencovaný	nesubstituovatelný
Bariéry vstupu	žádné	dílčí	ekonomické	ekonomické, právní
Kontrola ceny	žádná	dílčí	značná	určující
Míra koncentrace	žádná	nízká	vysoká	100%
Příklady	zemědělská produkce	maloobchodní zboží (potravin, oděvy)	automobily, počítače	elektřina, plyn

Zdroj: KOTLÁN, I. a KLIKOVÁ, CH. *Hospodářská politika*. 1. vydání. Ostrava: Sokrates. 2003, str. 192

¹ SAMUELSON, P. A. a NORDHAUS, W. D. *Ekonomie*. Praha: Svoboda. 1995, str. 27

3.1 Dokonalá konkurence

Dokonalou konkurenci lze zjednodušeně vystihnout definicí, kterou uvádí Sojka: "*Dokonalá konkurence je takovou tržní strukturou, kdy na trhu působí velké množství malých firem, z nichž žádná nemá významný podíl na trhu. To znamená, že žádná z firem nemůže výrazně ovlivnit cenu*".² Tento trh je rovněž charakteristický tím, že zde neexistují překážky vstupu, čímž je umožněn vstup nových subjektů na trh a odchod subjektů stávajících. Zároveň s tímto je potřeba uvést, že tento vstup je doprovázen jen minimálními náklady. Cena je na trhu utvářena střetáváním nabídky a poptávky a je tak pevně daná. Lze říct, že firma je příjemcem ceny a nemůže ji nikterak ovlivnit, a to ani změnami jejího výstupu³. To je dáno jejím nepatrným podílem na trhu. Pokud by se firma rozhodla prodávat za vyšší cenu, spotřebitel by se přesunul k jinému výrobcí a firma by dosahovala nulových zisků. Tento snadný přesun spotřebitele mezi výrobci je dán tím, že v dokonalé konkurenci jsou nulové náklady na změnu dodavatele a také tím, že firmy produkují statky, které jsou homogenní.⁴ Statky se tak od sebe navzájem kvalitativně neliší a spotřebitel se rozhoduje výhradně podle ceny. Tento fakt je také podpořen tím, že v dokonalé konkurenci jsou všechny subjekty dokonale informovány.

Dokonale konkurenční trh, tak jak byl definován v předchozím odstavci, na kterém dle Samuelsona „*dochází k efektivní alokaci zdrojů a ekonomika je na své hranici produkčních možností*“⁵, se v reálné ekonomice téměř nevyskytuje. Jako příklad bývá v ekonomických publikacích uváděn trh se zemědělskými produkty obchodovanými na plodinových burzách, či trh s cennými papíry.

3.2 Nedokonalá konkurence

Jak již bylo řečeno, dokonalá konkurence se v reálném světě téměř nevyskytuje. Při bližším pohledu na statky, které se běžně vyskytují kolem nás (mobilní telefony, televizory, ledničky, automobily či jogurty) lze zjistit, že jsou vyráběny a nabízeny jen úzkým spektrem firem, které jsou strukturou a postavením na trhu velice vzdálené dokonalé konkurenci. Jako

² SOJKA, M. a KONEČNÝ, B. *Malá encyklopedie moderní ekonomie*. 3. doplněné vydání. Praha: Libry. 1999, str. 137

³ SOJKA, M. a KONEČNÝ, B. *Malá encyklopedie moderní ekonomie*. 3. doplněné vydání. Praha: Libry. 1999, str. 138

⁴ HOLMAN, R. *Ekonomie*. 3. aktualizované vydání. C.H.Beck. 2002, str. 134

⁵ SAMUELSON, P. A. a NORDHAUS, W. D. *Ekonomie*. 18. vydání. Praha: Svoboda. 1995, str. 35

příklad lze uvést výrobce mobilních telefonů. Každá z firem produkuje telefony, které jsou vůči sobě diferentní. To jim umožňuje nastavit různé ceny a tím si také navzájem konkurovat. Tím se dostáváme k definici nedokonalé konkurence: *"Nedokonalá konkurence se vyskytuje v odvětví, kde mají jednotliví prodávající určitý stupeň kontroly nad cenou svého výstupu"*.⁶ Nedokonalá konkurence se dle tvrzení Samuelsona vyznačuje dvěma charakteristickými znaky. Prvním znakem jsou klesající náklady, které souvisejí s úsporami z rozsahu výroby. Ty umožňují především velkým firmám vyrábět mnohem levněji a prodávat tak výrobky za nižší ceny. Druhým charakteristickým znakem jsou překážky vstupu na trh⁷, které jsou podrobněji rozvedeny v kapitole zabývající se monopolem.

Mezi typy nedokonalé konkurence se řadí monopolistická konkurence, oligopol a monopol. Tyto jednotlivé typy jsou záměrně seřazeny takto, jelikož zobrazují přechod mezi velkým počtem firem s malou možností ovlivnit cenu k jedné jediné firmě, která má možnost cenového diktátu.

3.2.1 Monopolistická konkurence

Monopolistická konkurence se svou podobou nejvíce blíží dokonalému trhu, jelikož na trhu se nachází velké množství firem, z nichž žádná nemá významný podíl na trhu.⁸ Zároveň patří k typům nedokonalé konkurence, se kterou se lze v reálném světě nejčastěji setkat. Jaký je tedy mezi nimi rozdíl? Jako příklad lze uvést trh piva. Každá z firem přichází na trh se stále novými výrobky. Jednou je to nová příchut', pivo není pasterizováno, je řezané, pšeničné atd. Tímto se dostáváme k odpovědi na otázku. Rozdílem je to, že trh se stává heterogenní. Podle Holmana je tak pro monopolistickou konkurenci *„charakteristická systematická snaha výrobců odlišovat (diferencovat) svůj produkt od konkurence“*⁹. Jednotlivé firmy si tak nekonkurují jen na úrovni cen, ale také jednotlivými výrobky (obaly, složení). Každá z firem má sice na svůj jedinečný výrobek monopol, avšak současně na trhu existuje řada substitutů, které jí konkurují.

Další důležitou vlastností monopolistické konkurence je otevřenost trhu. Neexistují bariéry vstupu pro příchod nové konkurence. V důsledku toho se prosazuje tendence k

⁶ SAMUELSON, P. A. a NORDHAUS, W. D. *Ekonomie*. 18. vydání. Praha: Svoboda. 1995, str. 167

⁷ SAMUELSON, P. A. a NORDHAUS, W. D. *Ekonomie*. 18. vydání. Praha: Svoboda. 1995, str. 170

⁸ SAMUELSON, P. A. a NORDHAUS, W. D. *Ekonomie*. 18. vydání. Praha: Svoboda. 1995, str. 168

⁹ HOLMAN, R. *Ekonomie*. 3. aktualizované vydání. C.H.Beck. 2002, str. 154

nulovému ekonomickému zisku.¹⁰

3.2.2 Oligopol

Pokud odhlédneme od dvou extrémů v tržní struktuře, které tvoří monopol a dokonalá konkurence, lze kromě monopolistické konkurence objevit situaci, kdy na trhu působí jen několik málo firem. Tuto oligopolní strukturu lze označit za stav kdy: „*optimální velikost firmy je značná (díky velkému podílu fixních nákladů) a zároveň tržní poptávka je (vzhledem k optimální velikosti firem) relativně malá*“¹¹. Trh tak může být rozdělen mezi dvě navzájem si konkurující firmy, odborně duopol, či mnohem větší počet prodávajících, např. 15 či 20. Podmínkou však je, že každá z firem může ovlivnit cenu statku na daném trhu.

Vzájemné chování firem na oligopolním trhu může být kooperativní nebo nekooperativní. Pokud firmy na trhu jednájí samy, bez zjevných dohod s ostatními firmami, jedná se o nekooperativní jednání, což má většinou za následek cenové války. Naopak jestliže se firmy snaží minimalizovat konkurenci, lze toto chování označit za kooperativní¹².

Na jistou existenci sklonu k dohodám o společném postupu omezujícím konkurenci na oligopolním trhu rovněž upozorňuje Kotlán, který sílu této tendence spojuje s počtem výrobců a jejich vzájemnou závislostí.¹³ V této souvislosti se pak oligopolní struktura nejčastěji spojuje s kartely.

3.2.3 Monopol

Jak bylo uvedeno v předchozích kapitolách, v moderních ekonomikách nejčastěji převažuje oligopolní struktura společně s monopolistickou konkurencí. Na trhu lze však nalézt i takovou tržní strukturu, kterou lze jejími charakteristickými znaky přirovnat k pomyslnému protipólu dokonalé konkurence. Jedná se o monopol. Sojka k monopolu uvádí: „*Monopol představuje takovou tržní strukturu, kdy jediná firma tvoří celou nabídku odvětví, její produkt je jedinečný a nemá ani dobré substituty*“.¹⁴ Tím, že firma kontroluje nabídku

¹⁰ HOLMAN, R. *Ekonomie*. 3. aktualizované vydání. C.H.Beck. 2002, str. 143

¹¹ HOLMAN, R. *Ekonomie*. 3. aktualizované vydání. C.H.Beck. 2002, str. 144

¹² SAMUELSON, P. A. a NORDHAUS, W. D. *Ekonomie*. 18. vydání. Praha: Svoboda. 1995, str. 186-188

¹³ KOTLÁN, I. a KLIKOVÁ, CH. *Hospodářská politika*. 1. vydání. Ostrava: Sokrates. 2003, str. 193

¹⁴ SOJKA, M. a KONEČNÝ, B. *Malá encyklopedie moderní ekonomie*. 3. doplněné vydání. Praha: Libry. 1999, str. 142

celého odvětví má možnost diktovat ceny a také množství produkovaného zboží, čímž zvyšuje jeho vzácnost. Monopol je tak na svobodném trhu dle Armentana „*spojen s dobrovolným omezením tržního výstupu oproti výstupu v konkurenčních podmínkách*“¹⁵. Monopol, tak jako jiné firmy působící v dokonalé či nedokonalé konkurenci, usiluje o maximalizaci zisku. K tomu rovněž dochází za takového stavu výstupu, kdy se mezní náklad rovná meznímu příjmu firmy. Za tohoto stavu firma dosahuje nejvyššího ekonomického zisku, který v případě monopolu lze označit za zisk monopolní. Tím, že však bude monopolní firma dlouhodobě prodávat za cenu převyšující její mezní náklady a zároveň vyrábět menší množství zboží než je optimální, způsobuje, že monopol je společensky neefektivní.¹⁶

Nyní si lze položit otázku: jak si monopol udrží své postavení v dlouhém období? Což jeho zisk nepřiláká na trh další konkurenty? Odpověď je zcela evidentní: ano, zisk dosahovaný monopolem je pro ostatní firmy přitažlivý. Avšak vstupu na trh, kde monopol působí, brání jisté bariéry. Tyto překážky vstupu stanoví, s jakým nákladem a za jaký časový interval může na trhu vzniknout konkurence. Jako typický příklad vzniku monopolu z důvodu přirozených bariér uvádí Holman přirozený monopol. „*Ten vzniká tehdy, jsou-li dodávky služby nebo zboží svázány s určitou přenosovou sítí*“.¹⁷ Většinou se tak jedná o podniky zajišťující rozvod vody, elektřiny či plynu.

3.3 Bariéry vstupu na trh

Překážky vstupu na trh jsou faktory, které ztěžují novým firmám vstup do odvětví. Pokud jsou překážky vysoké, v odvětví může existovat pouze několik firem a menší tlak konkurence.¹⁸ Jedná se tak o rozhodující faktor určující strukturu trhu daného odvětví a počet těchto překážek může být určující pro to, zda firma bude monopolem či se bude nacházet v dokonalé konkurenci. Překážky vstupu na trh mohou být administrativní, ekonomické a vytvořené chováním.

¹⁵ ARMENTANO, D. T. *Proč odstranit protimonopolní zákonodárství*. Praha: MegaPrint. 2000, str. 48

¹⁶ HOLMAN, R. *Ekonomie*. 3. aktualizované vydání. C.H.Beck. 2002, str. 188

¹⁷ HOLMAN, R. *Ekonomie*. 3. aktualizované vydání. C.H.Beck. 2002, str. 196

¹⁸ SAMUELSON, P. A. a NORDHAUS, W. D. *Ekonomie*. 18. vydání. Praha: Svoboda. 1995, str. 172

3.3.1 Administrativní překážky

Administrativní, nebo také právní, překážky vstupu na trh bývají nejčastěji vytvořeny státem. Jedná se o různé patenty, koncese, licence, cla a kvóty.¹⁹ V případě patentů a licencí se jedná o ochranu firem, které vložily značné prostředky do výzkumu a vývoje a stát jím umožňuje dočasné monopolní postavení, které je omezené platností patentu či licence. Bez této ochrany by společnosti jen těžko vložily svůj čas a zdroje do výzkumu, což by mohlo mít za následek omezení inovací. Podle Samuelsona „*patenty jsou jednou z několika forem vládních monopolů, která je obecně přijímána mezi ekonomy*“²⁰. Typickým příkladem mohou být farmaceutické firmy, které využívají patentů na léky. Dalším příkladem administrativního monopolu jsou veřejně prospěšné firmy, které na trhu působí na základě koncese udělené státem. Tyto podniky se zavazují, že budou poskytovat své služby v celém regionu a budou omezovat své zisky, výměnou za výhradní právo poskytování služeb na trhu.²¹ Příkladem takového monopolu v České republice je Česká pošta. Naproti tomu cla a kvóty chrání domácí firmy před zahraniční konkurencí a vytváří tak bariéry dovozu.

3.3.2 Ekonomické překážky

Kromě administrativních překážek vstupu existují i překážky ekonomické. Jak k tomuto uvádí Samuelson: „*v některých odvětvích může být jednoduše cena vstupu příliš vysoká*“²². Jedná se tak o překážku ve formě vysokých nákladů na vstup do odvětví, které se následně stávají náklady zapuštěnými. Firma vstupující na trh tak musí vynaložit značné počáteční investice, které není možné přesunout později do jiného odvětví. Zároveň se musí potýkat s úsporou z rozsahu výroby firem, které již na daném trhu působí.²³ Ty tak dosahují nižších nákladů v důsledku zvyšování počtu vyrobených jednotek. To jim umožňuje rozložit fixní náklady na více výrobků. Zároveň neustálé opakování výroby jim umožňuje pomocí procesu učení dále snižovat náklady.

¹⁹ ARMENTANO, D. T. *Proč odstranit protimonopolní zákonodárství*. Praha: MegaPrint. 2000, str. 61

²⁰ SAMUELSON, P. A. a NORDHAUS, W. D. *Ekonomie*. 18. vydání. Praha: Svoboda. 1995, str. 172

²¹ HOLMAN, R. *Ekonomie*. 3. aktualizované vydání. C.H.Beck. 2002, str. 194

²² SAMUELSON, P. A. a NORDHAUS, W. D. *Ekonomie*. 18. vydání. Praha: Svoboda. 1995, str. 172 - 173

²³ SAMUELSON, P. A. a NORDHAUS, W. D. *Ekonomie*. 18. vydání. Praha: Svoboda. 1995, str. 166

S tím jde ruku v ruce další překážka vstupu v podobě diferenciacie produktu. Diferenciacie produktů je spojena se stále se zvětšujícími výdaji na výzkum a reklamu.²⁴ Tyto náklady mohou být rozloženy na více výrobků, což opět souvisí s úsporou z rozsahu, zároveň působí jako další zapuštěné náklady a dále tak stěžují vstup do odvětví. Tuto situaci tak lze přirovnat k závodu na sto metrů, kdy jeden soutěžící stojí na startovní čáře, zatímco ostatní již běží.

3.3.3 Překážky vytvořené chováním

Kromě výše uvedených bariér vstupu, které by se daly označit jako utvářené prostředím, v kterém se firmy vyskytují, lze objevit překážky vytvořené firmami samotnými, které na daném trhu již působí. Jedná se o překážky, které mají zabránit vstupu nových firem na trh. Zařadit lze mezi ně kartelové dohody, fúze či monopolní praktiky. Armentano jako příklad uvádí predátorské snižování cen, které je možné toliko spojit s monopolními praktikami. Vůdčí firmy se tak „*dočasným stanovením cen pod úrovní nákladů mohou snažit o [...] odrazení potenciálního vstupu na trhy*“²⁵.

3.4 Efektivnost

Hlavním důvodem zásahu státu do hospodářské soutěže je blahobyt a efektivnost. Té je dosaženo nejvíce v prostředí dokonalé konkurence. Jak uvádí Samuelson, k tomu dochází: „*pouze v situaci, kdy se ceny rovnají mezním nákladům, ekonomika získává ze svých vzácných zdrojů půdy, práce a kapitálu maximální výstup a uspokojení*“.²⁶ V dokonalé konkurenci tak dochází, jak k alokační efektivnosti v paretoevském smyslu, tak k efektivnosti ve výrobě, kdy nabízející vyrábějí s minimálními náklady. Naopak v nedokonalé konkurenci se dostáváme do stavu, kdy disponuje-li firma určitou tržní silou, má možnost cenu jejího produktu zvýšit nad mezní náklady. Snižuje se uspokojení spotřebitelů, jelikož si nemohou koupit tolik statků jako v dokonalé konkurenci. Typický projev neefektivity nedokonalé konkurence.

K největší ztrátě na efektivnosti dochází u monopolu. Monopol nedosahuje alokační

²⁴ SAMUELSON, P. A. a NORDHAUS, W. D. *Ekonomie*. 18. vydání. Praha: Svoboda. 1995, str. 173

²⁵ ARMENTANO, D. T. *Proč odstranit protimonopolní zákonodárství*. Praha: MegaPrint. 2000, str. 77

²⁶ SAMUELSON, P. A. a NORDHAUS, W. D. *Ekonomie*. 18. vydání. Praha: Svoboda. 1995, str. 161

efektivnosti a v některých případech ani efektivnosti dynamické.²⁷ V tom druhém případě, tedy kdy se bere v úvahu úloha inovací, je to způsobeno faktem absence konkurence na daném trhu. V případě alokační efektivnosti se u monopolu vžil termín umrtvená ztráta. Ta odpovídá ztrátě ekonomického blahobytu (ztrátě přebytku spotřebitele), který je spojen se změnou výstupu a ceny monopolu.²⁸ Ten volí cenu za produkt daleko nad hranicí mezních nákladů a nižší množství produkce než by bylo optimální.²⁹

3.5 Pojem krize a krize finanční

Pojem krize je v současné době nedílnou a přirozenou součástí ekonomického vývoje. Samotný pojem není v ekonomickém názvosloví jednoznačně definován a je nejčastěji spojován s nežádoucím vývojem ekonomiky, a to klesající fází hospodářského cyklu. Recese, jak je tento dlouhodobý pokles v hospodářském cyklu nazýván, bývá spojována s útlumem většiny sektorů ekonomiky. Podle Sojky se recese vyznačuje výrazným poklesem agregátní poptávky, klesají nákupy spotřebních statků dlouhodobé spotřeby, dochází k nárůstu neprodejných a těžce prodejných zásob, prudce klesají investice a roste nezaměstnanost.³⁰ Firmy postupně omezují výrobu a klesá reálné HDP. Hluboká a dlouhotrvající recese bývá následně označovaná za depresi. Krize však může být spojena i s pozitivními dopady pro ekonomiku. Jak uvádí Holman: „*recese a deprese působí i jako ozdravný proces – slabé a nevýkonné firmy krachují, zatímco silné a efektivní firmy tuto zkoušku vydrží a zůstávají.*“³¹

Finanční krize bývá spojována se spekulativním chováním na trzích aktiv a investičními cykly. S tím je spojen pojem „spekulační bubliny“, která po prasknutí přináší zhroucení cen aktiv. Finanční krizi lze definovat jako: *výrazné zhoršení velké většiny finančních indikátorů, projevující se nedostatečnou likviditou finančního systému, rozsáhlou insolventností finančních institucí, nárůstem volatility výnosových měř finančních*

²⁷ SOJKA, M. a KONEČNÝ, B. *Malá encyklopedie moderní ekonomie*. 3. doplněné vydání. Praha: Libry. 1999, str. 145

²⁸ Tamtéž.

²⁹ SAMUELSON, P. A. a NORDHAUS, W. D. *Ekonomie*. 18. vydání. Praha: Svoboda. 1995, str. 198

³⁰ SOJKA, M. a KONEČNÝ, B. *Malá encyklopedie moderní ekonomie*. 3. doplněné vydání. Praha: Libry. 1999, str. 77

³¹ HOLMAN, R. *Ekonomie*. 3. aktualizované vydání. C.H.Beck. 2002, str. 517

*instrumentů, výrazným poklesem hodnoty finančních a nefinančních aktiv a podstatným snížením rozsahu alokace úspor ve finančním systému.*³²

3.6 Legislativní rámec

Jak již bylo zmíněno, nedokonalá konkurence vede k neefektivnostem a ztrátě blahobytu. Nedokonalá konkurence umožňuje vytváření kartelů, monopolů a vede k nekalému jednání. Na trhu výrobků a služeb tak dochází k jednání, kdy se jednotlivé firmy snaží poškodit konkurenci za účelem zlepšení svého postavení a dosažení většího zisku. Nedochozí zde však jen k poškození konkurentů, ale jsou ovlivněni i pasivní účastníci trhu, odběratelé nebo spotřebitelé, ba dokonce jsou zde patrné negativní důsledky pro národní hospodářství jako celek. Tím, že byl dotčen veřejný zájem, se ochrana hospodářské soutěže dostává do roviny veřejného práva, v konkrétním případě jako práva soutěžního.³³ Soutěžní právo zde následně vystupuje jako soubor podmínek, pozitivních a negativních, za nichž se subjekty působící na trhu účastní soutěžních vztahů. Kindl pak k těmto podmínkám uvádí: „*pozitivní vyjádření spočívá v definicích toho, co je dovolené jednání, negativní pak vytyká určitá jednání jako nenáležitá, zakazuje je a překročení těchto zákazů postihuje sankcemi.*³⁴

Na území České republiky byl legislativní rámec ochrany hospodářské soutěže dán zákonem č. 63/1991 Sb. Ten měl za úkol ochranu soutěžního prostředí, které zde bylo po centrálně plánované ekonomice něčím novým, a měl svým způsobem napomáhat k vytvoření podmínek pro jeho fungování. Ačkoliv tento zákon po obsahové stránce upravoval ochranu hospodářské soutěže co do potřebného rozsahu, byl již v některých ustanoveních zastaralý a plně neodpovídal požadavkům komunitárního práva plynoucím z Asociační dohody a prováděcích pravidel.³⁵ V roce 2001 tak nabyl účinnosti nový zákon č. 143/2001, který již byl plně kompatibilní s komunitárním právem Evropských společenství. Tento zákon pak primárně upravuje ochranu hospodářské soutěže narušením *dohodami soutěžitelů, zneužitím dominantního postavení soutěžitelů nebo spojováním soutěžitelů.*

Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže ve znění pozdějších předpisů,

³² MUSÍLEK, Petr. *Analýza příčin a důsledků české finanční krize v 90. letech*. Praha, 2004. [online]. Dostupné z: <http://nb.vse.cz/kbp/TEXT/Grant_krize_1a.pdf>

³³ KINDL, J. a MUNKOVÁ, J. *Zákon o ochraně hospodářské soutěže*. 2. vydání. C.H.Beck. 2009, str. 2

³⁴ KINDL, J. a MUNKOVÁ, J. *Zákon o ochraně hospodářské soutěže*. 2. vydání. C.H.Beck. 2009, str. 3

³⁵ KINDL, J. a MUNKOVÁ, J. *Zákon o ochraně hospodářské soutěže*. 2. vydání. C.H.Beck. 2009, str. 8

společně se zákonem č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek ve znění pozdějších předpisů, zákonem č. 215/2004 Sb., o úpravě některých vztahů v oblasti veřejné podpory a o změně zákona o podpoře výzkumu a vývoje ve znění pozdějších předpisů společně s nařízeními Rady č. 1/2003 o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v člancích 81 a 82 Smlouvy a nařízením Rady č. 139/2004 o kontrole spojování podniků, tak tvoří základní legislativní rámec, kterým se řídí Úřad pro ochranu hospodářské soutěže při výkonu své pravomoci.

3.6.1 Soutěžitel a relevantní trh

Soutěžitel a relevantní trh jsou pojmy, které jsou zásadní pro pochopení zákona o ochraně hospodářské soutěže (dále jen ZOHS) a jsou obsaženy v základním ustanovení tak, aby bylo evidentní, v jakém smyslu mají být v zákonu vykládány a chápány.

Na rozdíl od právních norem evropského soutěžního práva, kde je stěžejním pojmem označujícím adresáta právních norem podnik, se české právo přiklonilo k pojmu soutěžitel. Pod pojmem soutěžitel se dle § 2 odst. 1 ZOHS rozumí: *„fyzické a právnické osoby, jejich sdružení, sdružení těchto sdružení a jiné formy seskupování, a to i v případě, že tato sdružení a seskupení nejsou právnickými osobami, pokud se účastní hospodářské soutěže nebo ji mohou svou činností ovlivňovat, i když nejsou podnikateli“*.³⁶

Jak je patrné z definice soutěžitele, tato obsahuje podrobný výčet právních forem, jež jsou povětšinou upraveny Obchodním zákoníkem. Zároveň k tomuto výčtu přidává i nepodnikatelské subjekty, mezi něž můžeme například zařadit zájmová nebo profesní sdružení, ale i stát a orgány státní správy a samosprávy. Společným znakem tohoto taxativního výčtu je následně dovětek *„pokud se účastní hospodářské soutěže nebo ji mohou svou činností ovlivňovat“*.³⁷

Pojem relevantního trhu byl převzat z práva hospodářské soutěže Evropského společenství a v našem právním řádu by se dal označit jako pojem málo obvyklý. Přitom vymezení relevantního trhu má veliký význam při posuzování antimonopolního úřadu v souvislosti se schvalováním spojení soutěžitelů a posouzením zneužití dominantního postavení. Relevantním trhem se dle § 2 odst. 2 ZOHS rozumí: *„trh zboží, které je z hlediska*

³⁶ Česko. Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže. § 2 odst. 1. [online]. [cit. 2016-05-10].

³⁷ Tamtéž.

*jeho charakteristiky, ceny a zamýšleného použití shodné, porovnatelné nebo vzájemně zastupitelné, a to na území, na němž jsou soutěžní podmínky dostatečně homogenní a zřetelně odlišitelné od sousedících území“.*³⁸ Z definice lze usoudit, že relevantní trh je vymezen výrobkově a geograficky. Výrobní členění³⁹ je ovlivněno vzájemnou zastupitelností a zaměnitelností výrobků. Tuto zastupitelnost zjistíme stanovením účelu, k jakému výrobek slouží a jakou konkrétní potřebu uspokojuje, a následným zjištěním, zda se na trhu vyskytují výrobky jiných výrobců téhož druhu, které jsou pro spotřebitele stejně použitelné. Zkoumání vzájemné zastupitelnosti se provádí především z hlediska poptávky, a to pomocí křížové elasticity. Při posuzování je rovněž důležitý zvolený rozsah vymezení trhu, protože čím je trh úžeji vymezen, tím pravděpodobnější bude dominantní pozice firmy na trhu a naopak. Geografické vymezení⁴⁰ relevantního trhu zahrnuje území, na kterém soutěžitelé nabízejí nebo poptávají výrobky a služby. Důležitým faktorem je pak to, že na tomto území musí být soutěžní podmínky týkající se daného výrobku dostatečně homogenní a zřetelně odlišitelné od jiných oblastí nebo území.

*Toto vymezení je pak základem pro hodnocení soutěžní situace na daném trhu, nakolik jsou dotčení soutěžitelé vystaveni soutěžním tlakům a nakolik jsou jejich konkurenti s to ovlivnit jejich chování a zabránit jim, aby se chovali nezávisle na jiných soutěžitelích nebo spotřebitelích.*⁴¹

3.6.2 Dohody narušující soutěž

Zákon o ochraně hospodářské soutěže vymezuje zakázané dohody v § 3. Konkrétně v odstavci 1 je označuje jako: „*dohody mezi soutěžiteli, rozhodnutí jejich sdružení a jednání soutěžitelů ve vzájemné shodě, jejichž cílem nebo výsledkem je narušení hospodářské soutěže ...*“.⁴² K narušení hospodářské soutěže pak dochází tím, že tyto dohody obsahují ujednání o přímém či nepřímém určení cen, omezení nebo kontrole výroby, odbytu, výzkumu a vývoje či investic, dále pak ujednání o uplatnění rozdílných podmínek vůči jednotlivým soutěžitelům nebo o rozdělení trhu⁴³, atd. Důležité je zde však zmínit fakt, že ne každé ujednání mezi

³⁸ Česko. Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže. § 2 odst. 2. [online]. [cit. 2016-05-10].

³⁹ MUNKOVÁ, J. a kol., *Soutěžní právo*. 2. vydání. Praha: C.H.Beck. 2012, str. 116

⁴⁰ MUNKOVÁ, J. a kol., *Soutěžní právo*. 2. vydání. Praha: C.H.Beck. 2012, str. 117

⁴¹ KINDL, J. a MUNKOVÁ, J. *Zákon o ochraně hospodářské soutěže*. 2. vydání. C.H.Beck. 2009, str. 30

⁴² Česko. Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže. § 3 odst. 1. [online]. [cit. 2016-05-10].

⁴³ Česko. Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže. § 3 odst. 2. [online]. [cit. 2016-05-10].

soutěžitelé má nepříznivý vliv na soutěž, existují i příznivé efekty mezipodnikové kooperace, a předmětem postihu jsou tak především ujednání, která se projevují jako omezení, vyloučení nebo narušení hospodářské soutěže na relevantním trhu.⁴⁴

Dohody narušující soutěž lze nahradit pojmem kartel nebo kartelové dohody, ačkoliv zákon o ochraně hospodářské soutěže tyto pojmy neuznává. Kartelové dohody mají závažný dopad na ekonomiku (podnikům, jež odebírají zboží a služby od členů kartelů se zvyšují náklady) a konečného spotřebitele (menší výběr a vyšší ceny) a představují nejzávažnější porušení zákona. Kartely jsou nejčastěji spojovány s oligopolní strukturou, tedy když je na trhu několik firem, které uzavřou dohodu o společném postupu. Cílem je pak omezení soutěže, odstranění konkurence, snížení podnikatelského rizika a rozdělení a ovládnutí trhu.

Tyto dohody jim umožní působit na trhu bez rizika vyplývajícího z konkurenčního boje a zajistí jim pravidelný zisk bez nutnosti investic do dalšího výzkumu a vývoje. Samuelson ke kartelům uvádí: „*kartel je organizace nezávislých výrobců podobných produktů, kteří společně zvyšují ceny nebo omezují výstup*“.⁴⁵ Tím, že kartely omezují konkurenci, množství statků a zvyšují ceny, odchylují trh od bodu jeho konkurenční rovnováhy, s čímž také souvisí snížení blahobytu spotřebitele. Kartely jako takové jsou však do značné míry nestabilní. To je dáno jednak snahou jednotlivých členů kartelu zlepšit své postavení na úkor ostatních tím, že sníží své ceny a získají tak pro sebe větší část trhu. Jednak také nelegálním prostředím, v kterém jsou kartelové dohody uzavírány a nemožností vynutit si tak jejich dodržování.⁴⁶

Podle toho na jaké úrovni trhu kartel působí, se rozlišují horizontální a vertikální dohody. Horizontálními dohodami se rozumí takové dohody soutěžitelů, kteří působí na stejné úrovni trhu zboží či služeb. Toto protisoutěžní jednání vyvolává nejzávažnější následky a většinou se jedná o dohody mezi konkurenty, tedy výrobci téhož zboží nebo zboží vzájemně zastupitelného.⁴⁷ Vertikální dohody jsou dohody soutěžitelů působících na různých úrovních trhu. Sem spadají především dohody mezi výrobci a distributory, jako jsou například výlučné obchody či dohody o zachování ceny. Vertikální dohody jsou z hlediska ochrany hospodářské soutěže méně závažné než dohody horizontální.⁴⁸

Při posuzování zakázaných dohod hraje roli fakt, zda shodné chování jednotlivých soutěžitelů bylo náhodné nebo bylo vynuceno změnami na trhu, např. podniky napodobují

⁴⁴ Česko. Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže. § 3 odst. 4. [online]. [cit. 2016-05-10].

⁴⁵ SAMUELSON, P. A. a NORDHAUS, W. D. *Ekonomie*. 18. vydání. Praha: Svoboda. 1995, str. 187

⁴⁶ HOLMAN, R. *Ekonomie*. 3. aktualizované vydání. C.H.Beck. 2002, str. 206 - 207

⁴⁷ KINDL, J. a MUNKOVÁ, J. *Zákon o ochraně hospodářské soutěže*. 2. vydání. C.H.Beck. 2009, str. 88

⁴⁸ KINDL, J. a MUNKOVÁ, J. *Zákon o ochraně hospodářské soutěže*. 2. vydání. C.H.Beck. 2009, str. 91

chování cenového vůdce, či se jedná o vědomou koordinaci nebo kooperaci, která je prokazatelná na základě výměny informací mezi soutěžiteli. Zároveň se posuzuje, zda příslušné dohody mezi kartely narušují hospodářskou soutěž citelně, respektive ve větší míře než zanedbatelné. V opačném případě, tedy u dohod, jejichž dopad na hospodářskou soutěž je zanedbatelný, se uplatňuje pravidlo *de minimis*⁴⁹. Tedy pravidlo, které výslovně konstatuje, že tyto dohody se nepovažují za zakázané. Někdy se u těchto dohod užívá označení bagatelní kartely. Hodnoty, které určují, kdy se ještě jedná o bagatelní dohody, stanoví Úřad pro ochranu hospodářské soutěže. Ty jsou stanoveny rozdílně pro horizontální a vertikální dohody, přičemž za bagatelní horizontální dohodu se považují dohody mezi soutěžiteli, kteří na relevantním trhu nemají společný podíl větší než 10%. U vertikálních dohod je tento podíl stanoven na hranici 15%.⁵⁰ Výjimka *de minimis* neplatí, pokud by dohody mezi soutěžiteli obsahovaly tzv. tvrdá omezení (dohody o cenách, rozdělení trhu atd.).

3.6.3 Dominantní postavení a jeho zneužití

*Dominantní postavení na trhu má soutěžitel nebo společně více soutěžitelů, kterým jejich tržní síla umožňuje chovat se ve značné míře nezávisle na jiných soutěžitelích nebo spotřebitelích.*⁵¹ Dominantní postavení, tak jak je uvedeno v § 10 odst. 1, nemá samo o sobě velký normativní význam. Účelem tohoto ustanovení není trestat úspěch a podnikatelskou zdatnost na daném trhu, což podtrhuje i fakt, že existence dominantního postavení není a nebyla zakázána. Zároveň také není možné z dominantního postavení a priori dovozovat odpovědnost za životaschopnost konkurence.⁵² Hlavním cílem je zabránit tomu, aby soutěžitel, který na relevantním trhu disponuje velkou tržní silou, zneužil svého postavení a tím poškodil svou konkurenci, narušil hospodářskou soutěž a v konečném důsledku i spotřebitele. Zmíněná tržní síla označuje úroveň kontroly firmy v odvětví, která jí umožňuje rozhodovat o ceně a výstupu. Tato je: „*posuzována podle hodnotového vyjádření zjištěného objemu dodávek nebo nákupu na trhu daného zboží dosaženého soutěžitelem nebo soutěžiteli se společnou dominancí*“⁵³ a to po takové časové období, po které se dodávky uskutečňují

⁴⁹ Doktrína *de minimis* a koncept bagatelních kartelů viz. KINDL, J. a MUNKOVÁ, J. *Zákon o ochraně hospodářské soutěže*. 2. vydání. C.H.Beck. 2009, str. 42 - 47

⁵⁰ MUNKOVÁ, J. a kol., *Soutěžní právo*. 2. vydání. Praha: C.H.Beck. 2012, str. 159-161

⁵¹ Česko. Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže. § 10 odst. 1. [online]. [cit. 2016-05-11].

⁵² KINDL, J. a MUNKOVÁ, J. *Zákon o ochraně hospodářské soutěže*. 2. vydání. C.H.Beck. 2009, str. 105

⁵³ Česko. Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže. § 10 odst. 2. [online]. [cit. 2016-05-11].

v jisté pravidelnosti, ne jen příležitostně. K tomuto výčtu lze ještě přidat další ukazatele, jako jsou hospodářská a finanční síla či překážky vstupu na trh. K výpočtu tržní síly se nejčastěji používá *koncentrační poměr, Herfindahl - Hirschmanův index a Lernerův index*.

- **Koncentrační poměr**

Koncentrační poměr (CR) je nejčastěji používanou metodou měření tržní síly na trhu. Je stanoven jako procento celkového výstupu v odvětví, které připadá na „x“ firem. Je uváděn v % v rozmezí od 0 do 100%. Čím více se blíží k horní hranici, tím vyšší je koncentrace na daném trhu. Pro zjištění monopolní situace na trhu se využívá (CR1), pro zjištění oligopolní situace na trhu (CR4). Jeho výpočet je následující:

$$CR_x = \sum_{i=1}^x S_i$$

CR_x = koncentrační poměr „x“ firem

S_i = tržní podíl i-té firmy, vypočtený jako podíl výroby dané firmy a podíl výroby firem v odvětví ⁵⁴

- **Herfindahl - Hirschmanův index**

Index nabývá hodnot od 0 do 1. Čím blíže je hodnota indexu nule, tím více firem se v daném odvětví nachází. A naopak čím bližší je hodnota jedné, tím se struktura trhu přibližuje monopolu. Podstatou výpočtu je součet čtverců tržních podílů firem v odvětví. Vzorec pro výpočet je tento:

⁵⁴ KOTLÁN, I. a KLIKOVÁ, CH. *Hospodářská politika*. 1. vydání. Ostrava: Sokrates. 2003, str. 198

$$HHI = \sum_{i=1}^n S_i^2$$

HHI = Herfindahl - Hirschmanův index

S_i^2 = druhá odmocnina tržního podílu i-té firmy

N = počet firem v daném odvětví ⁵⁵

- **Lernerův index**

Lernerův index je založen na předpokladu, že cena v dokonalé konkurenci se rovná mezním nákladům. Čím větší vliv má firma v odvětví, tím větší má vliv na tvorbu ceny a tím více se zvyšuje rozdíl mezi cenou a mezními náklady. Index nabývá hodnot od 0 do 1. Přičemž stejně jako u předchozího indexu hodnota blízká se jedné značí monopolní prostředí a hodnota blízká se nule prostředí dokonalé konkurence. Výpočet je následující:

$$LI = (P - MC)/P$$

LI = Lernerův index

P = cena

MC = mezní náklady ⁵⁶

Soutěžitel nebo skupina soutěžitelů nedosahují dominantního postavení v případě, kdy ve zkoumaném období jejich podíl na relevantním trhu činil méně než 40%. Pokud však bude pomocí ukazatelů dle § 10 odst. 2 prokázán opak, je hranice tržního podílu 40% irelevantní a na takové soutěžitele se pohlíží jako v dominantním postavení.⁵⁷

Dominantní postavení jako takové může být využito k jednání, které může mít

⁵⁵ KOTLÁN, I. a KLIKOVÁ, CH. *Hospodářská politika*. 1. vydání. Ostrava: Sokrates. 2003, str. 199

⁵⁶ Tamtéž

⁵⁷ KINDL, J. a MUNKOVÁ, J. *Zákon o ochraně hospodářské soutěže*. 2. vydání. C.H.Beck. 2009, str. 112

omezující, diskriminační nebo dokonce vykořisťovatelský charakter. Zákon na ochranu hospodářské soutěže na toto jednání pamatuje a v § 11 ho společně s demonstrativním výčtem protiprávních jednání označuje jako zneužití dominantního postavení. Aby však toto jednání bylo postižitelné podle tohoto zákona, musí kromě nepříznivých následků pro dotčené soutěžitele postihovat soutěž na relevantním trhu jako takovou, v opačném případě by se jednalo o nekalou soutěž postižitelnou podle § 44 ObchZ⁵⁸. Zároveň ne každé jednání podniku, který disponuje významnou tržní silou, a které má nepříznivý vliv na jiné soutěžitele a spotřebitele, musí být jednáním zneužívajícím dominantní postavení. Proto je u každého případu nutno posoudit, zda se jedná např. o reakci na soutěžní tlaky spojené s běžnou obchodní praxí či toto jednání brání zachování efektivní hospodářské soutěže.

Zneužití dominantního postavení je v zákonné úpravě klasifikováno jako objektivní kategorie, kdy postačující je příčinná souvislost mezi stavem dominance, jednáním a jeho negativním dopadem pro soutěž.⁵⁹ *Z provázanosti mezi dominantním postavením a jeho zneužitím se odvozují dva základní typy zneužívajících jednání. Dominantní podnik buď využívá své tržní moci k eliminaci soutěže vůbec, v tom případě se mluví o zabraňovací soutěži, nebo k uplatnění své převahy nad slabšími konkurenty, v tom případě se mluví o vykořisťovací soutěži.*⁶⁰ Typickými příklady zneužití jsou pak vynucování nepřiměřených podmínek (squeezing), výsadní obchody, vázané obchody, cenová diskriminace, predátorské ceny, zastavení nebo omezení výroby, výzkumu a vývoje nebo odmítnutí poskytnout podstatná zařízení.⁶¹

3.6.4 Spojování soutěžitelů

Třetím pilířem ochrany hospodářské soutěže je kontrola koncentrací podniků, resp. dohled na spojování soutěžitelů. *Ke spojení soutěžitelů dochází fúzí dvou nebo více na trhu dříve samostatně působících soutěžitelů.*⁶² *Za spojení soutěžitelů se považuje i nabytí podniku jiného soutěžitele nebo jeho části smlouvou, na základě dražby nebo jiným způsobem.*⁶³ Jako spojení soutěžitelů je rovněž možno označit situaci, kdy je jeden podnikatel či skupina

⁵⁸ KINDL, J. a MUNKOVÁ, J. *Zákon o ochraně hospodářské soutěže*. 2. vydání. C.H.Beck. 2009, str. 115

⁵⁹ KINDL, J. a MUNKOVÁ, J. *Zákon o ochraně hospodářské soutěže*. 2. vydání. C.H.Beck. 2009, str. 116

⁶⁰ MUNKOVÁ, J. a kol., *Soutěžní právo*. 2. vydání. Praha: C.H.Beck. 2012, str. 290

⁶¹ Česko. Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže. § 11 odst. 1. [online]. [cit. 2016-05-18].

⁶² Česko. Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže. § 12 odst. 1. [online]. [cit. 2016-05-18].

⁶³ Česko. Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže. § 12 odst. 2. [online]. [cit. 2016-05-18].

podnikatelů schopna přímo nebo nepřímo kontrolovat jiného soutěžitele. K tomuto pak dochází nabytím cenných papírů, členských nebo obchodních podílů daného soutěžitele, či smlouvou.

Právní úprava kontroly koncentrací se, na rozdíl od regulace kartelových dohod či zneužívání dominantního postavení, zaměřuje na preventivní dohled nad změnami struktury trhu. Konkrétně se tak snaží zabránit takovým změnám struktury hospodářské soutěže, jež jsou z hlediska účinné soutěže nežádoucí, místo toho aby následně postihovala chování soutěžitelů narušující hospodářskou soutěž.⁶⁴

Nelze však a priori říci, že každá fúze či akvizice je v rozporu s pravidly hospodářské soutěže. Případy, kdy větší podniky skupují menší, jsou v hospodářské soutěži běžným jevem a lze je spojit s cílem podniků získat na trhu větší postavení. Obecně lze konstatovat, že o spojení soutěžitelů ve smyslu ZOHS půjde, pokud dojde k transakci mezi samostatnými soutěžiteli a jejím důsledkem bude změna struktury relevantního trhu trvalejšího charakteru. Antimonopolní úřad pak může v situacích, kdy by v důsledku plánovaného spojení mohlo dojít k podstatnému narušení hospodářské soutěže, přistoupit k uložení podmínek nebo závazků, či spojení zakázat.

Ve spojování podniků však nelze spatřovat jen negativní důsledky pro trh. Jak uvádí Kotlán, pozitivem spojování podniků může být financování vědy, výzkumu a vývoje. Tím je možno se vyhnout neefektivním duplicitám a dosáhnout vyšší alokační efektivnosti vzhledem k úsporám z rozsahu. Zároveň se tím zvyšuje konkurenceschopnost podniků na zahraničních trzích.⁶⁵

3.7 Veřejná podpora

Pod pojmem veřejné podpory lze identifikovat státní podporu, která se vztahuje na jakoukoli přímo či nepřímo poskytnutou výhodu financovanou ze státních prostředků, poskytnutou státem jako takovým nebo zprostředkujícím subjektem jednajícím na základě svěřených pravomocí.⁶⁶ Společným znakem takto poskytnuté podpory je ovlivnění veřejných rozpočtů vydáním finančních prostředků, tedy přímo, nebo nepřímo nerozšířením příjmové

⁶⁴ KINDL, J. a MUNKOVÁ, J. *Zákon o ochraně hospodářské soutěže*. 2. vydání. C.H.Beck. 2009, str. 131

⁶⁵ KOTLÁN, I. a KLIKOVÁ, CH. *Hospodářská politika*. 1. vydání. Ostrava: Sokrates. 2003, str. 196

⁶⁶ ÚOHS. *Definiční znaky veřejné podpory*. [online]. [cit. 2016-08-10]. Dostupné z: <<https://www.uohs.cz/cs/verejna-podpora/definicniznaky-verejne-podpory.html>>

stránky, ke které by za běžných okolností došlo. Příkladem nejčastěji poskytovaných forem veřejné podpory jsou přímé dotace, úlevy na daních, úvěry a půjčky, zvýhodněné privatizace, či odpuštění plateb sociálního a zdravotního pojištění.

Dle článku 107 odst. 1 Smlouvy o fungování Evropské unie jsou podpory naplňující 4 definiční znaky veřejné podpory neslučitelné s vnitřním trhem EU. K těmto definičním znakům náleží:

1. Podpora poskytnutá státem nebo z veřejných prostředků
2. Podpora zvýhodňující určité podniky nebo odvětví, která je selektivní
3. Podpora ovlivňující obchod mezi členskými státy
4. Podporou je narušena nebo hrozí narušení soutěže.⁶⁷

Jsou rozlišovány tři hlavní kategorie veřejné podpory – regionální podpora, horizontální podpora (podpora malých a středních podniků, podpora vědy a výzkumu, ochrany životního prostředí, na restrukturalizaci a záchranu podniků v obtížích, služby obecného hospodářského zájmu) a podporu sektorová (zemědělství, rybolov a lesní hospodářství, doprava).⁶⁸

Negativním vlivem takto poskytovaných podpor je zajištění zvýhodnění vybraných subjektů na úkor druhých, což má za následek nezdravou a neefektivní hospodářskou soutěž. Tedy jak uvádí Kincl: „*vyjádřeno terminologií nauky zabývající se veřejnou podporou, je v případech poskytování veřejné podpory uplatňována selektivita*“⁶⁹. Za podporu zakázanou lze pak podle Smlouvy o fungování Evropské unie jednoznačně označit tu, která narušuje hospodářskou soutěž selektivním zvýhodněním určitého odvětví nebo určitého podniku a současně ovlivňuje i obchod na společném trhu členských států Evropské Unie. Dohled na poskytování veřejné podpory vykonává Evropská komise. V případech, kdy označí poskytnutou podporu za protiprávní, má poskytovatel povinnost vymoci tuto zpět a příjemce ji navrátit včetně úroků.⁷⁰ Evropská komise má rovněž pravomoc rozhodnout o udělení výjimek pro poskytnutí podpory, to však neplatí u podpor de minimis. Tyto podpory malého

⁶⁷ ÚOHS. *Veřejná podpora*. [online]. [cit. 2016-08-10]. Dostupné z: <<https://www.uohs.cz/cs/verejna-podpora.html>>

⁶⁸ ÚOHS. *Výroční zpráva 2007*. Str. 21. [online]. [cit. 2016-08-10]. Dostupné z: <<https://www.uohs.cz/cs/informacni-centrum/vyrocnizpravy.html>>

⁶⁹ KINCL, M. *Veřejná podpora v Evropské unii*. 1. vydání. Praha: Polygon. 2004, str. 17-18

⁷⁰ KINCL, M. *Veřejná podpora v Evropské unii*. 1. vydání. Praha: Polygon. 2004, str. 88

rozsahu nejsou vzhledem k jejich nízké částce (limit 200 000 EUR pro jeden subjekt v období tří let) považovány za veřejnou podporu, která by měla ovlivnit a narušit obchod a hospodářskou soutěž mezi státy Evropské unie.

3.8 Veřejné zakázky

Zadávání veřejných zakázek představuje oblast, která je díky využívání veřejných prostředků, pocházejících převážně z peněz daňových poplatníků, velice sledována širokou veřejností. Dle Maaytové a kol. je veřejnou zakázku možné vymezit jako „*případ, kdy určitý veřejný projekt nerealizuje přímo veřejný sektor, ale za úplaty subjekt z jiného než veřejného sektoru*“⁷¹. Dle zákona o zadávání veřejných zakázek se pak tato zakázka chápe jako „*smlouva mezi zadavatelem a dodavatelem, z níž vyplývá povinnost dodavatele poskytnout dodávky, služby nebo stavební práce*“⁷². Zadavatele lze všeobecně charakterizovat jako subjekt pocházející z veřejného sektoru, případně jím může být jiný subjekt, který k financování zakázky využije určitou výši peněžních prostředků z rozpočtu veřejného zadavatele. Dodavatel následně představuje osobu, která toto poskytnutí dodávek, služeb nebo stavebních prací nabízí.

Samotný zákon o zadávání veřejných zakázek vychází z legislativy Evropské unie, přičemž rozsah používání tohoto institutu je determinován snahou o zabezpečení efektivního vynakládání vzácných zdrojů.⁷³ Hlavním smyslem dohledu antimonopolního úřadu nad zadáváním veřejných zakázek je pak tedy zajistit hospodárné využívání zdrojů pocházejících z veřejných prostředků a to při respektování pravidel soutěže. Těmito zásadními pravidly soutěže jsou následně principy transparentnosti, nediskriminace a rovného zacházení.⁷⁴

Specifickou kategorií, nazývanou odbornou terminologií *bid rigging*, tvoří v rámci veřejných zakázek kartelové dohody uchazečů o tyto zakázky. Tyto zakázané dohody mezi účastníky výběrových řízení jsou uzavírány za účelem dosažení předem stanovených cílů a jejich následkem dochází ve většině případů ke zdražení dohodnutých zakázek.

⁷¹ MAAYTOVÁ, A. a kol. *Veřejné finance v teorii a praxi*. 1. vydání. Grada. 2015, str. 70

⁷² ČESKO. Zákon č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek. § 2 odst. 1. [online]. [cit. 2016-08-10].

⁷³ MAAYTOVÁ, A. a kol. *Veřejné finance v teorii a praxi*. 1. vydání. Grada. 2015, str. 71

⁷⁴ MAAYTOVÁ, A. a kol. *Veřejné finance v teorii a praxi*. 1. vydání. Grada. 2015, str. 75

3.9 Antimonopolní úřad

Dohled nad dodržováním pravidel hospodářské soutěže vykonává na území České republiky Úřad pro ochranu hospodářské soutěže, též označovaný jako antimonopolní úřad. Ten na pravidla korektní soutěže dohlížel od roku 1991 pod názvem Český úřad pro hospodářskou soutěž. Mezi roky 1992 a 1996 byl sice úřad nahrazen Ministerstvem pro hospodářskou soutěž, ale od listopadu 1996 do současnosti je ochrana institucionálně zajišťována Úřadem pro ochranu hospodářské soutěže.⁷⁵ Působnost Úřadu je vymezena zákonem č. 273/1996 Sb., ve znění zákona č.187/1999 Sb., o působnosti Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže.⁷⁶ V zákoně č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže, jsou pak vymezeny další působnosti a pravomoci. Úřad je ústředním orgánem státní správy a je ve své rozhodovací činnosti zcela nezávislý. Tuto nezávislost rovněž deklaruje fakt, že sídlem Úřadu se nestala Praha, jako centrum hlavních orgánů státní správy, ale město Brno. V čele úřadu je předseda, který je jmenován na návrh vlády prezidentem republiky na 6 leté funkční období. Nikdo nemůže být do funkce předsedy jmenován na více jak dvě funkční období.

Hlavním posláním Úřadu je zajistit takové fungování trhů, které bude přinášet prospěch spotřebitelům a bude v souladu s pravidly hospodářské soutěže. Úřad tak vykonává ochranu před dominantními soutěžiteli, vyhledává a zakazuje kartelové dohody a provádí kontrolu spojování soutěžitelů. Kromě těchto kompetencí přibýly ještě Úřadu pravomoci v oblasti veřejných zakázek a koncesí, čímž byla zajištěna větší přehlednost při vynakládání veřejných prostředků a dále pravomoci v oblasti veřejné podpory jako orgánu monitorovacího, koordinačního, poradenského a konzultačního. Zároveň také zajišťuje dohled podle zákona o významné tržní síle při prodeji zemědělských a potravinářských výrobků.⁷⁷

Cílem činnosti úřadu je zejména předcházení negativních stavů v hospodářské soutěži a rychlé a účinné odstranění příčin a důsledků protisoutěžních praktik namísto ukládání co nejvyšších pokut. Tomu odpovídají zavedené právní instituty, například tzv. závazky, které umožňují zastavení správního řízení v případě, že se soutěžitel hned v jeho úvodní fázi zaváže ukončit své protisoutěžní jednání. Dalším příkladem je tzv. Leniency program⁷⁸, forma beztrestnosti, který nabízí Úřad účastníkům kartelů v případě, že soutěžitelé sami přispějí

⁷⁵ ÚOHS. *Historie, fakta, svědectví*. Brno: Metoda. 2008, str. 86 – 87.

⁷⁶ KINDL, J. a MUNKOVÁ, J. *Zákon o ochraně hospodářské soutěže*. 2. vydání. C.H.Beck. 2009, str. 307

⁷⁷ ÚOHS. *Poslání a kompetence*. [online]. [cit. 2016-08-11]. Dostupné z: <<https://www.uohs.cz/cs/o-uradu.html>>

⁷⁸ Program shovívavosti viz. KINDL, J. a MUNKOVÁ, J. *Zákon o ochraně hospodářské soutěže*. 2. vydání. C.H.Beck. 2009, str. 368

k odhalení kartelové dohody, poskytnou veškeré dostupné informace a přispějí k odstranění nepříznivých následků těchto dohod. Soutěžitel se tak může kompletně vyhnout postihu nebo alespoň dosáhnout podstatného snížení pokuty. V případě, že tyto postupy nepomáhají, přichází na řadu možnost uložení sankce, která ve své výši může dosáhnout až 10 milionů Kč nebo 10% z čistého ročního obrátu.⁷⁹

Správní řízení před Úřadem se řídí podle zákona č. 500/2004 Sb., tj. dle správního řádu a je dvoustupňové. Jako první instance rozhoduje ředitel příslušného odboru, konečný verdikt pak v případě podaného rozkladu vydává předseda Úřadu. Ten rozhoduje společně s jeho poradním orgánem, tvořeným odborníky mimo Úřad, jímž je rozkladová komise. Rozhodnutí úřadu je pravomocné a svou náročností je srovnatelné s rozsudky soudu vyššího stupně. Soutěžitelé proti němu mohou podat žalobu ke Krajskému soudu v Brně, v případě kasační stížnosti k Nejvyššímu správnímu soudu. Poslední a konečnou instancí je pak Ústavní soud, který rozhoduje v případech, kdy by mohlo dojít k dotčení základních práv a svobod.⁸⁰

⁷⁹ Česko. Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže. § 22a odst. 2. [online]. [cit. 2016-08-11].

⁸⁰ ÚOHS. *Úřad v kostce*. [online]. [cit. 2016-08-11]. str. 27. Dostupné z: http://www.uohs.cz/download/Informacni_listy/2014/Urad_v_kostce_CZ_web.pdf

4 Vlastní práce

4.1 Vznik finanční krize v USA

Globální ekonomická krize, která v roce 2008 postihla trhy vyspělých, ale i rozvíjejících se ekonomik, nebyla v tom pravém slova smyslu krizí ekonomickou. Hospodářská recese byla až tím posledním pomyslným „stádiem“ vzniklým z krize finanční, která pak byla důsledkem krize hypoteční. Počátky této krize je nutné hledat ve Spojených státech amerických, které po prasknutí tzv. dot-com bubble (pád nadhodnocených technologických akcií)⁸¹ a po událostech 11. září přistoupily k rapidnímu snižování úrokových sazeb z cílem nastartovat Americkou ekonomiku, která se propadala do recese. Nízké úrokové sazby nastavené Americkou centrální bankou (FED) v letech 2001 – 2005 zapříčinily nastartování spotřeby a zároveň vedly k rapidnímu poklesu cen hypotečních úvěrů. Nízké ceny hypoték lákaly k nákupu nemovitostí jednak za účelem bydlení, zároveň byl nákup nemovitostí při jejich rostoucích cenách přitažlivý jako alternativní investice oproti zhodnocení peněz uložených u bank, které poskytovaly nízké úrokové sazby. Tento trend byl následně ještě více podpořen nastavením mírných podmínek pro získání úvěru, kdy hypoteční banky laxně či vůbec neověřovaly bonitu klientů, uzavíraly hypotéky na hodnotu převyšující hodnotu nemovitosti, na kterou byly sjednány, či zpočátku vyžadovaly splátky nižší než úroky.⁸²

Nárůst poptávky po nemovitostech vyvolaný lehce získanými prostředky dále přirozeně ještě více působil na růst cen nemovitostí, které rostly již od roku 2001. Na americkém trhu nemovitostí se tak postupně vytvořila obrovská cenová bublina, kdy dokonce ceny nemovitostí na jihu USA vzrostly o více jak 170% mezi léty 2000 – 2006⁸³. Tento nadprůměrný dlouhodobý růst cen však neodpovídal skutečnému stavu tržního prostředí. Problém se následně objevil poté, co se úrokové sazby opětovně vyšplhaly z jednoho na více než pět procent, čímž začal výrazně narůstat počet opožděných plateb od méně bonitních dlužníků, kteří se dostávali do problémů se splácením hypotečních úvěrů. Banky následně začaly s postupným zpeněžováním zástav za nesplacené hypoteční úvěry, což s sebou neslo

⁸¹ LUNGOVÁ, M. *Hospodářská krize 2008 - 2009: Analýza příčin*. E+M Ekonomie a management 1. vyd. Liberec, 2011, str. 24

⁸² SINGER, Miroslav. *Finanční krize: příčiny a možné dopady na českou ekonomiku*. Str. 6. [online]. [cit. 2016-08-21]. Dostupné z: <http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/Singer_20081029_Appia.pdf>

⁸³ MUSÍLEK, Petr. *Příčiny globální finanční krize a selhání regulace*. Český finanční a účetní časopis. Praha, 2008. Str. 6. [online]. (PDF) [cit. 2016-08-20]. Dostupné z: <<https://www.vse.cz/cfuc/285>>

pokles cen na trhu nemovitostí.⁸⁴ V okamžiku pádu cen nemovitostí, ke kterému rovněž přispěl fakt, že domy měly nižší hodnotu, než úvěry s nimi spojené, došlo k výrazným ztrátám u finančních institucí, což společně s rostoucím počtem nesplacených a předčasně ukončených hypoték zapříčinilo krach desítek hypotečních bank.

Zde je následně možné sledovat projevy přechodu hypoteční krize ke krizi finanční. Důvodem bylo převádění amerických hypotečních úvěrů na obchodovatelné cenné papíry, které byly obchodovány na finančních trzích USA a v dalších zemích. Jádrem problému byl fakt, že Americké finanční instituce k financování hypoték využívaly tzv. postupované cenné papíry (MBS), které dále spojovaly do větších portfolií a vydávaly v samostatných balíčcích se stejnými parametry – tzv. tranších (CDO)⁸⁵. Jelikož tyto finanční instrumenty byly odvozeny od hypotečních úvěrů a cen nemovitostí, následný propad na nemovitostním trhu se přirozeně odrazil na poklesu cen těchto cenných papírů. Propad cenných papírů měl dalekosáhlé důsledky a to nejen pro americké banky, ale i pro evropské banky, investiční instituce a penzijní fondy, které do těchto instrumentů v průběhu let investovaly. Tyto instituce dosahovaly masivních ztrát, které znamenaly odpisy miliard dolarů z rozvah těchto bank. Úpadek trhu s hypotékami tak vyústil pádem renomovaných bankovních institucí v USA (Bear Stearns, Merrill Lynch, Indy Mac), přičemž nejzávažnější důsledky znamenal úpadek investiční banky Lehman Brothers. Krach této banky s dlouholetou historií odstartoval pád akciových trhů po celém světě a vyvolal řadu otázek týkajících se stability ostatních finančních institucí.

Finanční krize se stávala krizí globální, což pocítilo i několik evropských bank například v Německu, Británii, Beneluxu nebo na Islandu. Finanční systém byl nucen bojovat s rozsáhlou platební neschopností finančních institucí, nedostatečnou likviditou a neochotou poskytovat úspory do finančního systému. Tento vývoj si vyžádal zásah států, částečným nebo úplným zestátněním postižených bank v Evropské unii a zvýšení státních garancí na vklady⁸⁶. Finanční sektor byl rovněž potřeba očistit od rizikových investic, tedy tzv. toxických aktiv⁸⁷, do kterých zasažené bankovní instituce investovaly. Zde se následně

⁸⁴ MUSÍLEK, Petr. *Příčiny globální finanční krize a selhání regulace*. Český finanční a účetní časopis. Praha, 2008. Str. 6. [online]. (PDF) [cit. 2016-08-20]. Dostupné z: <<https://www.vse.cz/cfuc/285>>

⁸⁵ Tamtéž.

⁸⁶ COMMISSION. *The application of State aid rules to measures taken in relation to financial institutions in the context of the current global financial crisis*. Str. 1. [online]. (PDF) [cit. 2016-08-20]. Dostupné z: <<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:270:0008:0014:EN:PDF>>

⁸⁷ V souvislosti s krizí používaný a následně ustálený termín pro finanční aktiva, jenž mají nižší hodnotu, než za kterou byla např. bankovní institucí nakoupena.

projevila i první potřeba uvolnění principů volné hospodářské soutěže, když Evropská komise, která dozoruje nad poskytováním veřejné podpory, byla nucena povolit krachujícím bankovním institucím státní pomoc⁸⁸.

Globální provázanost finančních systémů a světového hospodářství transformovala hypoteční krizi započatou ve Spojených státech amerických na celosvětovou hospodářskou krizi. Bankovní instituce, dotované státními rozpočty, tak byly nuceny uzavřít pomyslné kohoutky finančních prostředků. Výsledkem pak bylo zpomalení tempa nových investic, oslabení domácí ale především zahraniční poptávky, což mělo dopad na exportéry a firmy na nich závislé, a v neposlední řadě zastavení hospodářského růstu. Ruku v ruce s tímto došlo ke zvýšení nezaměstnanosti a prudkému poklesu příjmů do státních rozpočtů zemí Evropské unie.

4.2 Situace v České republice

Vývoj finanční a hospodářské krize měl v České republice do značné míry svá specifika. Prvním pomyslným plusem byl fakt, že ekonomika ČR byla díky vlastním valutám lépe chráněna proti vlivům finanční krize⁸⁹. Domácí finanční instituce byly rovněž minimálně ovlivněny tzv. toxickými investičními instrumenty, které byly spojeny s americkými hypotékami nebonitních klientů. Další výhodou, jak uvádí ve své zprávě členka bankovní rady ČNB, Eva Zamrazilová⁹⁰ je, že v Českém bankovním sektoru převažuje klasický model komerčního bankovníctví. Díky tomu je tak poměr primárních vkladů a klientských úvěrů příznivější než ve většině zemí EU. Banky mají rovněž dostatek primárních zdrojů pro poskytování úvěrů a nemusí tak hledat zdroje na trhu nebo v zahraničí. Bankovní sektor ČR tak společně s dalšími státy střední Evropy zůstal, oproti zemím Evropy západní, poměrně stabilní. Další velkou výhodou pak byl pro kulturu ČR tolik typický konzervativní přístup ve spojení domácností, které na rozdíl od těch západních, nebyly tolik zadluženy.

⁸⁸ COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES. *Special edition on state aid interventions in the current financial and economic crisis*. Str. 14. [online]. (PDF) [cit. 2016-08-20]. Dostupné z [www: <http://ec.europa.eu/competition/state_aid/studies_reports/archive/2009_spring_en.pdf>](http://ec.europa.eu/competition/state_aid/studies_reports/archive/2009_spring_en.pdf)

⁸⁹ SINGER, Miroslav. *Finanční krize: příčiny a možné dopady na českou ekonomiku*. Str. 22. [online]. (PDF) [cit. 2016-08-21]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/Singer_20081029_Appia.pdf

⁹⁰ ZAMRAZILOVÁ, Eva. *Světová finanční krize a její důsledky pro českou ekonomiku*. [online]. (PDF) [cit. 2016-08-21]. Str. 5. Dostupné z: https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/Zamrazilova_20081202_brno.pdf

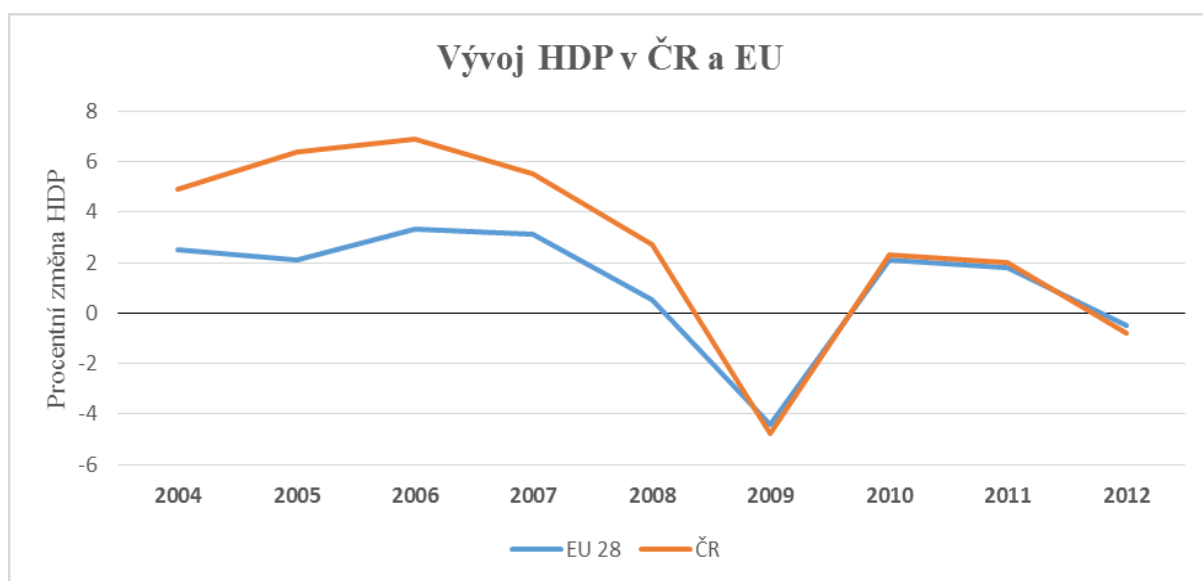
I přes tuto připravenost domácího bankovního systému a minimální dopad finanční krize přistoupily bankovní domy k přibrzdění developerské výstavby, za čímž byla obava z klesajících cen na trhu nemovitostí. Zároveň došlo ke zpřísnění úvěrových podmínek, které bylo spojeno se snížením ekonomické aktivity (problémy s odbytem firem vedly ke zhoršení platební morálky firem)⁹¹ a s nejistotou budoucího vývoje. Některé bankovní produkty byly zrušeny nebo ve velké míře omezeny (100% hypotéka). I když došlo k řadě restriktivních opatření a omezení financování investic, nelze však přístup finančních institucí označit jako jmenovatel hospodářské krize. Nasnadě je otázka: co bylo hlavním motorem hospodářské krize ČR?

Otevřenost ekonomiky a její závislost na ekonomikách ostatních států, a to především států západní Evropy v čele s Německem. Tak lze bezesporu označit hlavní původ hospodářské krize v České republice. Nejednalo se tak o krizi zaviněnou interními faktory, ale o krizi importovanou, způsobenou prudkým poklesem zahraniční poptávky. Tento výpadek exportních objednávek byl jasnou příčinou problémů domácích exportérů, což však mělo další důsledky na celou ekonomiku. Výrobní firmy, orientované na export, společně s jejich subdodavateli tak byly nuceny čelit klesajícímu počtu zakázek. Dle statistiky ČSÚ došlo v roce 2008 ke snížení vývozu o 0,2 %, v roce 2009 však došlo již k propadu o 13,5 %. Zhoršená situace zasažených firem s sebou následně nesla propouštění a zkracování pracovní doby těchto firem, což se projevilo růstem nezaměstnanosti (v roce 2009 vzrostla o 2,3 p.b. oproti roku 2008 a dosáhla hodnoty 6,7 %) a celkovým poklesem disponibilních příjmů domácností. Následoval logický pokles spotřeby domácností, což se ve výsledku projevilo i na hospodářských výsledcích firem orientovaných na domácí trh. Tento zřejmý nástup hospodářské krize pak nejvíce reflektuje ukazatel HDP a jeho vývoj. Mezi 2 a 3 čtvrtletím roku 2008 počal pokles ekonomiky, přičemž do záporných hodnot se tempo růstu dostalo v posledním čtvrtletí tohoto roku. Vrcholem krize v České republice byl následně rok 2009, přičemž v posledních měsících tohoto roku došlo k mírnému oživení ekonomiky. Meziroční změna HDP v roce 2009 dosáhla -4,9 %, což byla prakticky stejná změna jako průměr Evropské unie⁹².

⁹¹ ZAMRAZILOVÁ, Eva. *Světová finanční krize a její důsledky pro českou ekonomiku*. [online]. [cit. 2016-08-21]. Str. 12-14. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/Zamrazilova_20081202_brno.pdf>

⁹² Dle dat Eurostatu byl průměrný propad -4,5%. Eurostat. *Main GDP aggregates*. [online]. [cit. 2016-08-22]. Dostupné z: <<http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>>

Graf 1 – Vývoj HDP

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování, 2016

Z grafu je patrný souběžný vývoj HDP v České republice a Evropské unii. Od roku 2007 je zde jasně viditelné zmírnění tempa růstu, které v roce 2009 vystřídal značný propad. Zmíněný propad objemu HDP byl v ČR přibližně srovnatelný jako v EU, došlo však k němu z mnohem větší předchozí dynamiky.

Výše zmíněný prudký pokles zahraniční poptávky, způsobený dopady světové ekonomické krize, se projevil výrazným meziročním propadem zakázek jednotlivých odvětví národní ekonomiky (viz graf č. 2). Největší dopady krize pak zaznamenalo odvětví průmyslu, a to především v průmyslu zpracovatelském (textilní, strojírenský a chemický průmysl), jehož výkonnost začala v posledním čtvrtletí roku 2008 klesat a v prvních pěti měsících roku 2009 zaznamenala dokonce 20 %⁹³ propad oproti stejnému období předchozího roku. Problémům se nevyhнул ani automobilový průmysl, který vykázal v roce 2009, ve srovnání s rokem předchozím, pokles tržeb o 9,6 %, což však v naturálním vyjádření představovalo ztrátu ve výši 56,1 mld. Kč⁹⁴. Dalším odvětvím, které se muselo potýkat s dopady krize, bylo stavebnictví. Krizové příznaky se v tomto odvětví objevily v ukazateli objemu stavební

⁹³ Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Panorama zpracovatelského průmyslu ČR 2009*. Str. 13. [online]. (PDF) [cit. 2016-08-21]. Dostupné z [www: <http://www.mpo.cz/dokument84178.html>](http://www.mpo.cz/dokument84178.html)

⁹⁴ Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Panorama zpracovatelského průmyslu ČR 2009*. Str. 17. [online]. (PDF) [cit. 2016-08-21]. Dostupné z [www: <http://www.mpo.cz/dokument84178.html>](http://www.mpo.cz/dokument84178.html)

produkce, který v roce 2009 meziročně klesl o -1,0 % a v roce 2010 o výrazných -7,6 %⁹⁵. Naopak nejméně postiženo bylo odvětví veřejné správy, a výroba a rozvod elektřiny.

Graf 2 – Vývoj nových zakázek

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování, 2016

Počet nových průmyslových zakázek do roku 2007 rostl střídavým meziročním tempem. V roce 2008 došlo k propadu tohoto růstu o 2,7 p.b., v roce 2009 však tento propad činil již 17,2 p.b. K tomuto poklesu došlo ve všech průmyslových odvětvích, přičemž s největším propadem zakázek se muselo potýkat odvětví výroby kovů a hutního zpracování.

Dopady globální ekonomické recese se v České republice začaly postupně projevovat ve čtvrtém čtvrtletí roku 2008. Významný propad však přišel až v roce 2009, kdy se naplno projevila finanční krize, což dokazuje dle údajů ČSÚ i téměř 54 % pokles růstu obrátů podniků v ČR v druhé polovině roku i výše zmiňovaný propad HDP. Pokles ekonomik sousedních států, klesající poptávka, rostoucí nezaměstnanost, nižší spotřeba domácností a úbytek tržeb podniků. Všechny tyto proměnné působily na subjekty vystupující na domácím trhu České republiky. Ty tak byly nuceny postavit se přirozené selekci volného trhu. Vyvstávají zde tedy dvě otázky: jaký přístup v době krize přijal Úřad pro ochranu

⁹⁵ NOVOTNÝ, Zbyněk. *Dopady hospodářské krize na vývoj českého stavebnictví v 1. dekádě století*. Stavebnictví. Str. 65. [online]. (PDF) [cit. 2016-08-21]. Dostupné z www: http://www.casopisstavebnictvi.cz/online/archiv_csoc4-0-2012

hospodářské soutěže a byly tyto krizí postižené subjekty náchylnější k porušování pravidel hospodářské soutěže?

4.3 Přístup ÚOHS ke krizi

Posláním ÚOHS je evidentní zajištění takového fungování trhů, které bude v první řadě prospěšné pro spotřebitele a které bude v souladu s pravidly hospodářské soutěže. Tohoto lze však dosáhnout především nastavením rovných podmínek pro všechny soutěžitele. Zároveň je nutné zajistit, aby dominantní soutěžitelé svou ekonomickou silou nenarušili soutěžní prostředí slabších konkurentů a odhalovat takové zakázané dohody, které nabízejí omezenému množství subjektů neoprávněnou výhodu. V souhrnu tak úřad musí na trhu nastavit a udržet co nejvíce homogenní prostředí.

Vytvářely však krizí zmítané trhy rovnocenné podmínky pro všechny soutěžitele, když některé byly krizí zasaženy více (zpracovatelský průmysl) a jiné méně (výroba a rozvod elektřiny) a byly takové podmínky na trzích prospěšné pro spotřebitele? Dozajista ne. V období hospodářské krize se tak od soutěžního úřadu očekávala větší pružnost v rozhodování v procesních záležitostech a také větší efektivita. Úřad by svým přístupem měl přispívat k řešení problémů způsobených krizí, ne tak je svými rozhodnutími ještě více prohlubovat. Nelze však hovořit o ústupu od zásadních principů ochrany hospodářské soutěže a rozvolnění soutěžních pravidel. Takto uvolněný přístup již v minulosti vedl k zavedení řady kartelů za Velké hospodářské krize, které následně přežívaly několik dekád.

4.4 Hospodářská soutěž

Svobodná a ničím neomezená hospodářská soutěž je jedním ze základních principů a hodnot moderních států a to jak v období ekonomického blahobytu, nýbrž i v období hospodářské recese. Finanční a hospodářská krize, která zasáhla svět na konci roku 2008, tak zvýšila nároky na činnost soutěžních úřadů po celém světě. Nejinak tomu bylo i v případě Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, který se snažil, tedy především v oblasti spojování soutěžitelů, o ulehčení situace subjektů ovlivněných finanční krizí. Martin Pecina, který v době krize zastával funkci předsedy Úřadu, se tak spíše přikláněl k opačnému názorovému

proudu, než který zastávali někteří jeho ultraliberální kolegové, kteří prosazovali tendenci „držet se i za bouře“ a nezavádět žádný výjimečný přístup k fúzím.⁹⁶

Hovořit o ustoupení od nastavených mantinelů soutěžních pravidel ze strany Úřadu by však bylo zcestné. Právě Úřad v období finanční a hospodářské krize razil názor, že ekonomické potíže neospravedlňují protisoutěžní jednání, především pak zakázané dohody. O tom se mohl přesvědčit jeden z účastníků kartelu distributorů léčiv⁹⁷, kterému nebyla na začátku roku 2009 uznána žádost o povolení posečkání úhrady zbývajících splátek pokuty. Námitky společnosti týkající se negativního vlivu pokuty a nedostatku likvidity v době probíhající finanční krize byly negovány tvrzením, které se týkalo represivní funkce sankce, která má toliko odradit od zakázaného protisoutěžního jednání danou společnost, eventuálně i další soutěžitele.⁹⁸

Uvolnění pravidel, na něž bylo možno v tomto období spatřit sílicí tlak, by bylo neadekvátní již jen z jediného prostého principu, kterým je fakt, že hospodářská krize je dobou, kdy může docházet ke zvýšenému počtu protisoutěžních jednání. Typickým příkladem mohou být kartelové dohody, kterými se soutěžitelé pokusí eliminovat tlak na snižování cen, především u zboží s nepružnou poptávkou, který je tolik typický pro období poklesu ekonomického cyklu.⁹⁹ Důsledkem těchto zakázaných dohod pak může být stagnace cenového poklesu či dokonce značný cenový nárůst. Jen pro představu, dle odhadů Komise, které provedla na základě šetření kartelů v letech 2005 – 2007 vedly právě tyto zakázané dohody v oblasti cen k újmě na straně spotřebitelů ve výši 7,6 miliard EUR.¹⁰⁰ Tento odhad byl však ještě velice konzervativní.

Z oblastí, kterými se Úřad pro ochranu hospodářské soutěže zabývá, tedy dohod narušujících soutěž, oblasti dominantního postavení a spojování soutěžitelů, byl tak nejvýznamnější přístup ke krizi zasaženým podnikům Úřadem přijat v oblasti spojování soutěžitelů. Stalo se tak, když byl na jaře roku 2009 vydán tzv. „krizový balíček“¹⁰¹, jenž v reakci na hospodářskou krizi obsahoval oznámení, která byla vydána s cílem umožnit

⁹⁶ KRÁLOVÁ, Táňa. *Pokud všichni líjí peníze, musíme také*. Euro. [online]. [cit. 2016-08-22]. Dostupné z: <<http://www.euro.cz/byznys/pokud-vsichni-liji-penize-musime-take-825640>>

⁹⁷ ÚOHS. Sbirky rozhodnutí: S60/06 - 22 189/06-300. [online]. [cit. 2016-09-22]. Dostupné z: <<https://www.uohs.cz/cs/hospodarska-soutez/sbirky-rozhodnuti/detail-7596.html>>

⁹⁸ ÚOHS. Sbirky rozhodnutí: R71/2009/01-9879/2009/310/Jma. [online]. [cit. 2016-09-22]. Dostupné z: <https://www.uohs.cz/cs/hospodarska-soutez/sbirky-rozhodnuti/detail-8253.html#_ftn4>

⁹⁹ ÚOHS. *Soutěžní politika a hospodářská krize*. Str. 9. [online]. [cit. 2016-09-01]. Dostupné z: <https://www.uohs.cz/download/Informacni_listy/2009/infolist_2009_03_Hospodarska_krize.pdf>

¹⁰⁰ KOMISE EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ. *Zpráva o politice hospodářské soutěže za rok 2008*. Str. 5. [online]. [cit. 2016-09-22]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/competition/publications/annual_report/2008/cs.pdf>

¹⁰¹ ÚOHS. *Výroční zpráva 2009*. [online]. [cit. 2016-08-28]. Str. 6. Dostupné z: <<https://www.uohs.cz/cs/informacni-centrum/vyrocnizpravy.html>>

pružnější výkon kontroly nad spojováním soutěžitelů. Zároveň byla tato oznámení zejména zaměřena na situace, které mohly v době probíhající finanční a hospodářské krize nastat při spojení soutěžitelů a aktu jejich schválení. Nejdůležitějšími oznámeními byly *Oznámení o zákazu uskutečňování spojení před jeho povolením a výjimkách z něj* a dále *Oznámení o aplikaci konceptu obrany společnosti v hospodářských potížích při posuzování spojení soutěžitelů*. Druhé zmiňované oznámení pojednávalo o podmínkách aplikace tzv. *failing firm* obrany (záchranná fúze), a bylo tak na území České republiky poprvé souhrnně zpracováno.

4.5 Spojování soutěžitelů

Spojování soutěžitelů, neboli také fúze firem, jsou v oblasti hospodářské soutěže běžným jevem, jehož podstatou je skoupení menších subjektů těmi většími s cílem získat na trhu větší postavení. Právě v období krize se pak otevírá prostor pro zvyšování koncentrace na trhu prostřednictvím tohoto spojení. V tomto případě se však především jedná o tzv. *failing firm defence*, tedy obranu společností v hospodářských potížích, což je stěžejním důvodem pro akceptaci těchto spojení. Ačkoliv po jejím uskutečnění docházelo fakticky k narušení soutěže, byla zmiňovaná obrana důvodem k povolení spojení soutěžitelů, protože toto narušení nebylo v jejím přímém důsledku¹⁰².

Úkolem Úřadu bylo při aplikaci těchto spojení posoudit, zda je pro soutěžní prostředí daného trhu vhodnější nechat aktiva bankrotující společnosti přirozenému vstřebání dalších subjektů na trhu nebo povolit spojení a přesun aktiv z upadající společnosti do společnosti účelně hospodařící a se silnou pozicí na trhu. Nejdůležitější však byl flexibilní přístup soutěžního úřadu, který k realizaci těchto spojení přistupoval v co nejrychlejším čase, u krizových fúzí bylo dokonce ze strany Úřadu umožněno spravovat majetek před koncem stanovených zákonných lhůt. Smyslem takto nastaveného reakčního času ze strany Úřadu byl fakt, že hodnota aktiv převáděné společnosti se mohla fatálním způsobem měnit v průběhu krátkého časového horizontu¹⁰³. Proto bylo ze strany Úřadu přistoupeno k vydání již zmiňovaných oznámení, která jednak upravovala časovou lhůtu stanovenou pro uznání

¹⁰² ÚOHS. *Soutěžní politika a hospodářská krize*. Str. 9. [online]. [cit. 2016-09-01]. Dostupné z:

<https://www.uohs.cz/download/Informacni_listy/2009/infolist_2009_03_Hospodarska_krize.pdf>

¹⁰³ ÚOHS. *Oznámení o zákazu uskutečňování spojení před jeho povolením a výjimkách z něj*. Str. 2 [online]. [cit. 2016-09-01]. Dostupné z: <https://www.uohs.cz/download/Legislativa/HS/SoftLaw/Oznameni_o_uskutecnovani_spojzeni_pred_jeho_povolenim.pdf>

spojení a zároveň přispěla k průhlednosti a předvídatelnosti rozhodování. Následující kapitola podrobněji rozebírá tato přijatá oznámení.

4.5.1 Oznámení o spojení soutěžitelů a jejich dopad

Jak již bylo zmíněno v předchozím odstavci, hlavní problematikou, kterou se zabývala tato oznámení, byly situace, které mohly nastat při akceptaci spojení soutěžitelů v době finanční a hospodářské krize.

Předmětem *Oznámení o zákazu uskutečňování spojení před jeho povolením a výjimkách z něj*¹⁰⁴ bylo jednak shrnutí přístupu Úřadu k posouzení situací, v nichž bylo možné uskutečnit fúzi před právní mocí rozhodnutí Úřadu o povolení daného spojení dle § 18 odstavce 3 a 4 zákona č. 143/2001 Sb., rovněž pak stanovení podmínek pro udělení výjimky ze zákazu uskutečnění fúzí před právní mocí rozhodnutí o povolení tohoto spojení a v neposlední řadě stanovení závazku Úřadu rozhodovat o těchto spojeních na základě výjimek v co nejkratší možné lhůtě.

Klíčovým faktorem k tomu, aby Úřad dodržel závazek rozhodovat o návrzích na spojení soutěžitelů na základě výjimky ze zákazu uskutečnění spojení v co nejkratší době, který byl vydán v Oznámení, bylo včasné navázání kontaktu spojujících se soutěžitelů s Úřadem v přednotifikační fázi. Tato obsahovala objasnění, za jakých podmínek bylo možno výjimku ze zákazu povolit, a především stanovení náležitostí návrhu včetně potřebných informací a podkladů pro udělení výjimky.

V případě, že byly v předloženém návrhu na povolení výjimky uvedeny veškeré informace a podklady podstatné k prokázání splnění podmínek pro udělení výjimky, v té podobě a v tom rozsahu ustanoveném v přednotifikační fázi mezi Úřadem a spojujícím soutěžiteli, bylo možné ze strany Úřadu rozhodnout o povolení výjimky zpravidla do 10 dní ode dne podání úplného návrhu. Za primární a nejdůležitější přínos Oznámení lze jednoznačně označit zkrácení rozhodovací doby Úřadu (dle § 18 odstavce 4 zákona č. 143/2001 Sb. může Úřad rozhodnout o výjimce do 30 dní), a to díky přednotifikačním jednáním, což mělo příznivé dopady hlavně pro společnosti, které realizovaly spojení

¹⁰⁴ ÚOHS. *Oznámení o zákazu uskutečňování spojení před jeho povolením a výjimkách z něj*. [online]. [cit. 2016-09-01]. Dostupné z: <https://www.uohs.cz/download/Legislativa/HS/SoftLaw/Oznameni_o_uskutecnovani_spojzeni_pred_jeho_povolenim.pdf>

s podnikem v nepříznivé hospodářské situaci, u něhož se mohla hodnota převáděných aktiv zásadním způsobem měnit i v krátkém časovém horizontu.

S finanční a hospodářskou krizí rovněž souviselo *Oznámení o aplikaci konceptu obrany společnosti v hospodářských potížích při posuzování spojení soutěžitelů*¹⁰⁵. Základním elementem tohoto oznámení bylo vymezení přístupu Úřadu k posouzení spojení soutěžitelů v situaci, kdy je ze strany těchto subjektů uplatněna obrana společnosti v hospodářských potížích a rovněž stanovení podmínek, při jejichž splnění lze tuto obranu aplikovat. Ačkoliv se Úřad v dosavadní praxi touto problematikou nezabýval, bylo vydání stěžejní pro objasnění konceptu obrany společnosti v hospodářských potížích, k jehož uplatnění mohlo v narůstající hospodářské krizi ze strany soutěžitelů dojít.

Zmiňovaný koncept tak představoval obranu společnosti v zásadních hospodářských obtížích, která se účastnila na takovém spojení, jehož následkem došlo k podstatnému narušení hospodářské soutěže. Spojení narušující soutěž, které by bylo za jiných okolností zakázáno, pak bylo důsledkem uplatnění této obrany povoleno. Aby Úřad mohl k fúzi soutěžitelů přistupovat jako ke spojení založeném na konceptu obrany, musely být splněny tři základní podmínky.

První podmínkou bylo, že hospodářské potíže žádající společnosti by v blízké budoucnosti, pokud by se spojení neuskutečnilo, nevyhnutelně vedly k opuštění trhu, přičemž bylo vyžadováno, aby tyto hospodářské problémy byly dlouhodobé a týkaly se společnosti jako celku. Druhou podmínkou byla absence alternativního, méně protisoutěžního řešení, která zkoumala existenci potenciálních nabyvatelů aktiv společnosti po jejím odchodu. Tato podmínka zkoumala, zda bude pro hospodářskou soutěž přínosnější nabytí aktiv jinými soutěžiteli, nebo případný odchod aktiv z trhu, než navrhované uskutečnění navrhovaného spojení. Třetí a poslední podmínkou pak byla povinnost spojujících se soutěžitelů prokázat nepravděpodobnost převzetí a následného provozování aktiv dané společnosti po provedení insolvenčního řízení ze strany třetího subjektu. Tato podmínka zkoumala, zda opuštění aktiv dotčené společnosti z trhu povede k újmě spotřebitelů a tedy k zhoršení soutěžních podmínek.

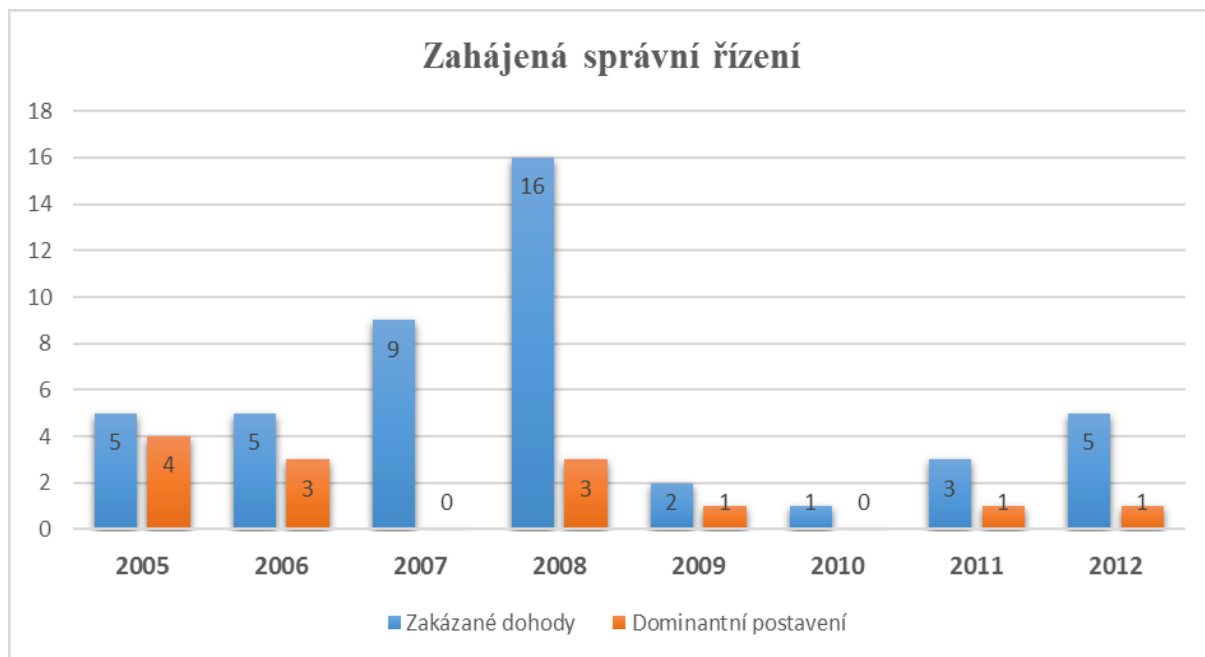
¹⁰⁵ ÚOHS. *Oznámení o aplikaci konceptu obrany společnosti v hospodářských potížích při posuzování spojení soutěžitelů*. [online]. [cit. 2016-09-02]. Dostupné z: <https://www.uohs.cz/download/Legislativa/HS/SoftLaw/Oznameni_o_aplikaci_konceptu_obrany.pdf>

4.6 Dopady krize na hospodářskou soutěž

Vývoj ekonomiky ČR, snižující se zahraniční poptávka, pokles zakázek podniků společně s dalšími znaky trvající recese vyústil v ten předpoklad, že krizí zasažené podniky budou mít tendenci více porušovat pravidla hospodářské soutěže. Především v oblasti kartelových dohod bylo možné očekávat zakázané dohody o přímém nebo nepřímém určení cen, jakožto reakci na krizí vyvolaný tlak na pokles cen. Rovněž v oblasti dominantního postavení bylo možno očekávat sílící tendence k zneužití tohoto postavení, a to především ze strany těch subjektů, které nebyly krizí zasaženy tak podstatně jako menší subjekty, což jim při znovuobnovení poptávky mohlo poskytovat značnou výhodu při rozdělení trhu.

Provedená analýza vydaných správních rozhodnutí mezi obdobím let 2009 - 2012, které jsou přístupné na webových stránkách ÚOHS v sekci „Sbírky rozhodnutí“ neodhalila žádné porušení v oblasti zakázaných dohod, které by bylo možné přímo spojit s hospodářskou krizí. Stejného výsledku bylo dosaženo při analýze vydaných rozhodnutí v oblasti zneužití dominantního postavení. Toto zjištění lze fakticky doložit i statistikou zahájených správních řízení (viz graf č. 3) ze strany Úřadu, které co do počtu nevykazuje v oblasti zakázaných dohod a rovněž i zneužití dominantního postavení v období hospodářské krize růstový trend. Právě naopak, při srovnání s obdobím předcházející krizi (2006, 2007, ale i rok 2008) lze spatřit mírný pokles.

Graf 3 – Počet zahájených správních řízení ze strany ÚOHS

Zdroj: ÚOHS, vlastní zpracování, 2016

V letech 2009 a 2010, tedy v období největšího dopadu hospodářské krize se počet zahájených řízení nachází na minimu. Zahájené správní řízení v roce 2010 v oblasti zakázaných dohod se týkalo kartelové dohody při zadávání veřejné zakázky (viz kapitola o Bid riggingu). Zvýšený počet zahájených řízení v oblasti zakázaných dohod v roce 2008 lze připsat nově zpuštěnému Leniency programu a zvýšené aktivitě úřadu v oblasti vertikálních dohod.¹⁰⁶

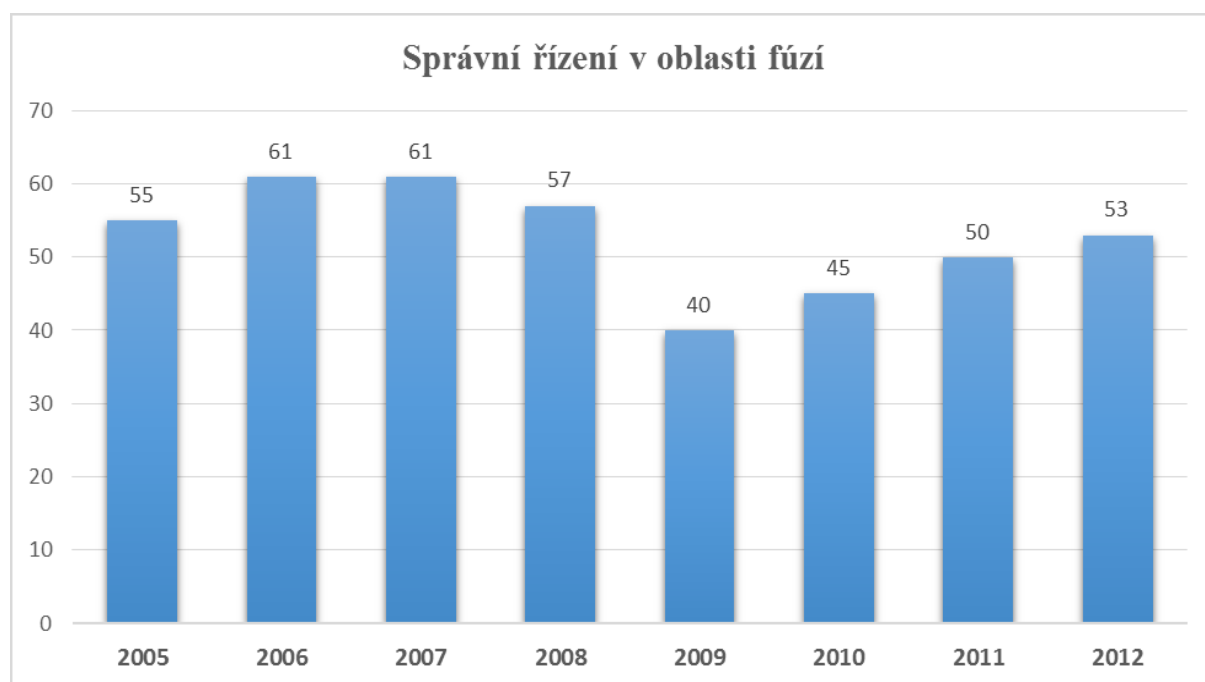
Pokud se bude analyzovat přístup Úřadu ke spojování soutěžitelů z hlediska vydaných Oznámení, nelze zde konstatovat, že by došlo z jeho strany k ústupu od dříve nastavených mantinelů soutěžních pravidel. Právě naopak, i přes možnost, kterou soutěžitelům v oblasti fúzí poskytoval institut obrany společnosti v hospodářských potížích, se Úřad primárně snažil o cestu alternativního a méně protisoutěžního řešení. Prvotní snahou bylo společnosti nacházející se v hospodářských obtížích přimět k restrukturalizaci, pokud to situace neumožňovala, bylo další snahou přimět společnost prodat aktiva jinému soutěžiteli, který je

¹⁰⁶ ÚOHS. *Výroční zpráva 2008*. Str. 9. [online]. [cit. 2016-09-02]. Dostupné z: <<https://www.uohs.cz/cs/informacni-centrum/vyrocní-zpravy.html>>

schopen působit na daném trhu a není jejím konkurentem¹⁰⁷. Povolení spojení, které by bylo za jinak normálních okolností zakázáno, a které bylo s to podstatně narušit hospodářskou soutěž, tak bylo bráno jako poslední možné řešení.

Jak ale ukazuje graf č. 4 (viz níže) v porovnání s ostatními oblastmi hospodářské soutěže, na které Úřad dohlíží, byla kontrola spojování podniků jedinou oblastí, kde se skutečně projevila hospodářská krize. Stav spojení soutěžitelů se však vyvíjel v opačném trendu, než byl původní předpoklad, tedy poklesem počtu spojení. V roce 2009 tak došlo k značnému poklesu zahájených řízení o povolení spojení, a to téměř o 30 %. Přičemž z tohoto, oproti předchozím rokům již tak nízkého, čísla posuzovaných spojení bylo ze strany Úřadu posuzováno jen velmi malé množství, které se týkalo společností v hospodářských potížích¹⁰⁸.

Graf 4 – Počet zahájených správních řízení v oblasti spojování soutěžitelů ze strany ÚOHS

Zdroj: ÚOHS, vlastní zpracování, 2016

¹⁰⁷ *Oznámení o aplikaci konceptu obrany společnosti v hospodářských potížích při posuzování spojení soutěžitelů*. Str. 4-5. [online]. [cit. 2016-09-02]. Dostupné z: <https://www.uohs.cz/download/Legislativa/HS/SoftLaw/Oznameni_o_aplikaci_konceptu_obrany.pdf>

¹⁰⁸ ÚOHS. *Výroční zpráva 2009*. Str. 10. [online]. [cit. 2016-09-03]. Dostupné z: <<https://www.uohs.cz/cs/informacni-centrum/vyrocní-zpravy.html>>

Mezi roky 2005 a 2008 je patrný ustálený vývoj počtu zahájených správních řízení v oblasti spojování soutěžitelů. V následujícím roce 2009 však došlo k téměř třetinovému poklesu. Od roku 2010 je možné sledovat postupný nárůst.

Propad počtu spojení soutěžitelů, ke kterému v roce 2009 došlo, lze označit za opodstatněný, jelikož reflektuje nepsané pravidlo, že v dobách krize zpravidla dochází k utlumení fúzí a akvizic. K podobnému vývoji došlo v tomto roce i v rámci Evropské unie, když bylo Komisi oznámeno o 25 %¹⁰⁹ méně spojení podniků oproti předcházejícímu roku 2008. Tomuto faktu ještě více nahrával pokles likvidity a poskytovaných úvěrů, což mělo souvislost s finanční a hospodářskou krizí. Ke spojení tak spíše přistupovaly silné a stabilní společnosti s dostatečným vlastním kapitálem (T-Mobile Czech Republic a.s./České Radiokomunikace a.s., ČEZ, a.s./Lumius, spol. s r.o., Metrostav a.s./PRAGIS a.s.)¹¹⁰ S růstem počtu spojení soutěžitelů se Úřad začal potýkat v roce 2010 a následně v dalších letech, kdy docházelo k postupnému odeznění krize. Tento opětovný růstový trend po skončení hlavních dopadů krize je rovněž možné spojit s nákupem zkrachovalých společností silnými hráči na trhu.

Zajímavé je v tomto ohledu rovněž srovnání uložených sankcí ze strany Úřadu (viz graf č. 5). V krizovém roce 2008, ale především pak v letech 2009 a 2010 došlo k podstatnému snížení celkové sumy uložených sankcí. Tento značný pokles, který je nejmarkantnější především v roce 2009, lze na jedné straně zajisté spojit s klesajícím počtem zahájených správních řízení v oblastech zakázaných dohod a zneužití dominantního postavení v období krize. Na straně druhé je ovšem důležité zmínit samotnou tendenci Úřadu ke snižování výše pokut za jednotlivé případy protisoutěžního jednání, která se odvíjí od let předcházejících, kdy pokuty uložené v řádech stovek milionů byly ve většině případů zrušeny následným soudním rozhodnutím.¹¹¹

¹⁰⁹ EUROPEAN COMMISSION. *Merger statistics*. [online]. [cit. 2016-09-03]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/competition/mergers/information_en.html>

¹¹⁰ ÚOHS. *Sbírký rozhodnutí*. [online]. [cit. 2016-09-03]. Dostupné z: <<https://www.uohs.cz/cs/hospodarska-soutez/sbirky-rozhodnuti.html>>

¹¹¹ ÚOHS. *K dotazům médií ohledně činnosti ÚOHS*. [online]. [cit. 2016-09-04]. Dostupné z: <<https://www.uohs.cz/cs/hospodarska-soutez/aktuality-z-hospodarske-souteze/1955-k-dotazum-medii-ohledne-cinnosti-uohs.html>>

Graf 5 – Výše uložených sankcí v 1. stupni ze strany ÚOHS

Zdroj: ÚOHS, vlastní zpracování, 2016

V období mezi roky 2005 až 2012 byly nejvyšší sankce uloženy v roce 2007. Od tohoto roku je patrný pokles celkové výše uložených pokut ze strany Úřadu. V roce 2009 je následně možné z grafu vysledovat nejmenší výši uložených sankcí a to 18 milionů korun.

4.7 Bid Rigging

S finanční a hospodářskou krizí rovněž souvisí i oblast tzv. bid riggingu, který ačkoliv přímo nespadá do tradičních forem řešených zákonem o hospodářské soutěži, zmiňovaných v předešlé kapitole, je s touto do značny míry spojen a tvoří tak samostatnou a specifickou kapitolu.

Bid rigging je, tak jak ho definuje ÚOHS, zakázaná dohoda o ovlivňování nabídek mezi uchazeči o zakázku, zahrnující jednak prvky cenových dohod, tak i dohod o rozdělení trhu, což jsou dva nejzávažnější typy porušení soutěžního práva.¹¹² Z této definice je následně patrné specifické postavení bid riggingu v působnosti Úřadu, jelikož na jedné straně se dotýká oblastí zakázaných dohod a tendrových kartelů, na straně druhé pak oblastí veřejných

¹¹² ÚOHS. *Bid Rigging*. Str. 4. [online]. [cit. 2016-10-01]. Dostupné z: https://www.uohs.cz/download/Informacni_listy/2012/info_list_1_2012.pdf

zakázek. Jelikož oblast zakázaných dohod byla ve sledovaném období absolutní prioritou Úřadu ve sféře hospodářské soutěže, je podstatné pro pochopení všech souvislostí i analyzování přístupu Úřadu k bid riggingu, rovněž tak i analyzování faktorů, které byly podstatné pro jeho vývoj.

4.7.1 Veřejné výdaje a zakázky

Pokles nových zakázek, poptávky a exportu nebyly jedinými důsledky hospodářské krize, s kterými se muselo potýkat hospodářství ČR. Snižování příjmů podniků se taktéž podepsalo i na příjmové stránce státního rozpočtu (v roce 2009 klesly příjmy z přímých daní o 11,5 % a celkové příjmy o 4 %) a logicky tak vedlo ke snižování veřejných výdajů. Jak dokládají údaje z Informačního systému veřejných zakázek Ministerstva pro místní rozvoj, v roce 2008 vzrostly prostředky alokované na veřejné zakázky oproti předchozímu roku o 12,9% na 535 miliard korun, v roce 2009 byl tento nárůst již jen 9% a v roce 2010 jen pouhých 1,9%, což činilo 594 miliard korun. Od roku 2011 již docházelo k poklesu těchto výdajů.¹¹³

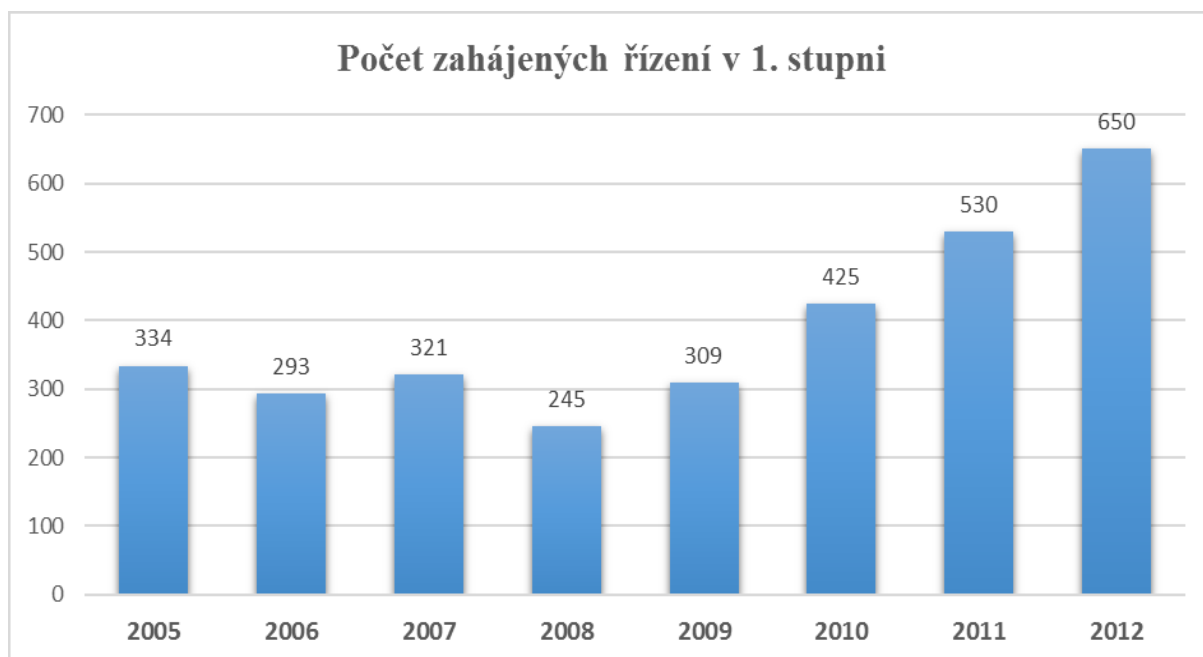
Pokles disponibilních veřejných prostředků a prostředků alokovaných na veřejné zakázky, související s dopady úsporných opatření vlády, nevyhnutelně vedl k snížení počtu zadávaných veřejných zakázek. Důsledkem tohoto vývoje pak bylo sílící konkurenční prostředí kandidátů na veřejné zakázky. Toto společně se snahou dodavatelů uspět o klesající počet zakázek například vedlo i k tomu, že uchazeči bojovali o zakázky všemi prostředky, a to včetně podání návrhu na přezkoumání rozhodnutí zadavatele k Úřadu.¹¹⁴ Důkazem toho byl rostoucí počet podnětů a návrhů na zahájení správního řízení zaslaných Úřadu. Ten se v roce 2010 musel potýkat s 126% nárůstem zaslaných návrhů proti roku 2008, nárůst podnětů na zahájení správního řízení mezi těmito roky následně činil 74%, což v hodnotovém vyjádření činilo 516 podnětů.¹¹⁵ Výše popsany vývoj nepůsobil jen na nárůstu agendy Úřadu ze strany uchazečů o zakázky, ale odrazil se i na nárůstu zahájených správních řízení (viz graf č. 6), což odpovídalo silnému soutěžnímu chování na poli veřejných zakázek.

¹¹³ Ministerstvo pro místní rozvoj. *Výroční zpráva o stavu veřejných zakázek v České republice za rok 2013*. Str. 10. [online]. [cit. 2016-10-01]. Dostupné z: <<http://www.portal-vz.cz/getmedia/8965ea38-8a96-490b-ad0f-ce4e1c0a32c9/Vyrocnizprava-o-stavu-verejnych-zakazek-za-rok-2013.pdf>>

¹¹⁴ STAŇKOVÁ, Marcela. *ÚOHS slaví jubileum – rozhovor s předsedou Petrem Rafajem*. Parlamentní listy. Praha, 2011, str. 17. [online]. [cit. 2016-10-08]. Dostupné z: <https://www.uohs.cz/download/Clanky/2011/PM0111-0211_Page_17_.pdf>

¹¹⁵ ÚOHS. *Výroční zpráva 2010*. Str. 14. [online]. [cit. 2016-10-08]. Dostupné z: <<https://www.uohs.cz/cs/informacni-centrum/vyrocnizpravy.html>>

Graf 6 – Zahájená správní řízení v oblasti veřejných zakázek ze strany ÚOHS

Zdroj: ÚOHS, vlastní zpracování, 2016

Do roku 2008 je z grafu patrný střídavý trend růstu a poklesu zahájených správních řízení ze strany Úřadu. Od roku 2008 docházelo ke každoročnímu nárůstu správních řízení, což koresponduje se zmiňovaným trendem poklesu veřejných výdajů na veřejné zakázky. Mezi roky 2008 až 2012 tak došlo k více než 2,5 násobnému nárůstu zahájených řízení.

4.8 Dopady krize na bid rigging

Klesající objem veřejných prostředků alokovaných na veřejné zakázky a rostoucí konkurence na tomto trhu do značné míry ovlivnily chování uchazečů o jejich přidělení, což dokládá enormní nárůst činnosti Úřadu v této oblasti. Právě tento vývoj, zapříčiněný hospodářskou krizí, který se již v roce 2009 projevil 29% nárůstem správních řízení ve věci veřejných zakázek, vedl Úřad k zaměření činnosti na odhalování kartelových dohod při zadávání veřejných zakázek a to ve spolupráci Sekcí hospodářské soutěže a veřejných zakázek.¹¹⁶ V září roku 2009 pak toto zaměření na bid rigging přineslo své první pomyslné

¹¹⁶ ÚOHS. *20 let Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže*. Str. 20. [online]. [cit. 2016-10-08]. Dostupné z: <https://www.uohs.cz/download/Informacni_listy/2011/Infolist_2011_02_03_20let.pdf>

„ovoce“, když bylo v prostorách tří soutěžitelů působících v odpadovém hospodářství provedeno neohlášené šetření.¹¹⁷ Následně v roce 2010 bylo s těmito soutěžiteli¹¹⁸ zahájeno správní řízení a to v oblasti kartelů (toto správní řízení bylo jako jediné zahájeno v roce 2010 v oblasti zakázaných dohod) a jednalo se o bid-riggingový případ se zásadním dopadem na celorepublikový trh ČR.

Ačkoliv hospodářská krize a doba ekonomické recese bid riggingu přímo nahrávají, jelikož soutěžitelé si v této době snaží zajistit zakázky proti pravidlům soutěže, tak aby přežily nepříznivé časy, nelze konstatovat, že by zakázané dohody v oblasti zakázek doznaly velkého růstu (ve sledovaném období došlo k bid riggingu pouze v roce 2010). Na druhé straně si je potřeba uvědomit, jak uvádí profesor Katedry obchodního práva Josef Bejček, že ačkoli *„případy odhaleného a potrestaného bid riggingu se dají obvykle spočítat na prstech jedné ruky [...] vysvětlení, že je tomu tak proto, že k nim asi málokdy dochází, nikdo ani vážně nenabízí“*¹¹⁹.

Tuto situaci je tak, spíše než absencí tohoto protisoutěžního chování, nutno vysvětlit stále sofistikovanějšími praktikami členů kartelů, důkazní obtížností a nízkou pravděpodobností odhalení tohoto chování. K tomu lze ještě přičíst i stagnující stav zaměstnanců, který se mezi lety 2008 – 2010 téměř nezměnil (v roce 2008 a 2009 čítal ÚOHS 126 zaměstnanců, v roce 2010 pak 129)¹²⁰, což se stále rostoucí agendou v oblasti veřejných zakázek snižovalo prostor pro rozsáhlá šetření. Rovněž stále se opakující fráze Úřadu informující ve výročních zprávách a informačních listech o nutnosti potírat tento typ dohod vede k poznání, že tento typ protisoutěžního jednání doznal v období krize na vážnosti.

¹¹⁷ ÚOHS. *Významné události roku 2010*. Str. 12. [online]. [cit. 2016-10-08]. Dostupné z:

<https://www.uohs.cz/download/Informacni_listy/2010/Infolist_2010_06_vyznamne_udalosti.pdf>

¹¹⁸ A.S.A., spol. s r.o., van Gansewinkel, a. s., AVE CZ odpadové hospodářství s. r. o., SITA CZ a.s. *Rozhodnutí: S346/2010/KD-21896/2010/850/KNe*. [online]. Dostupné z: <<https://www.uohs.cz/cs/hospodarska-soutez/sbirky-rozhodnuti/detail-10112.html>>

¹¹⁹ ÚOHS. *Svatomartinská konference 2011*. Str. 21. [online]. [cit. 2016-10-08]. Dostupné z:

<https://www.uohs.cz/download/Informacni_listy/2011/Infolist_2011_04_StMartin.pdf>

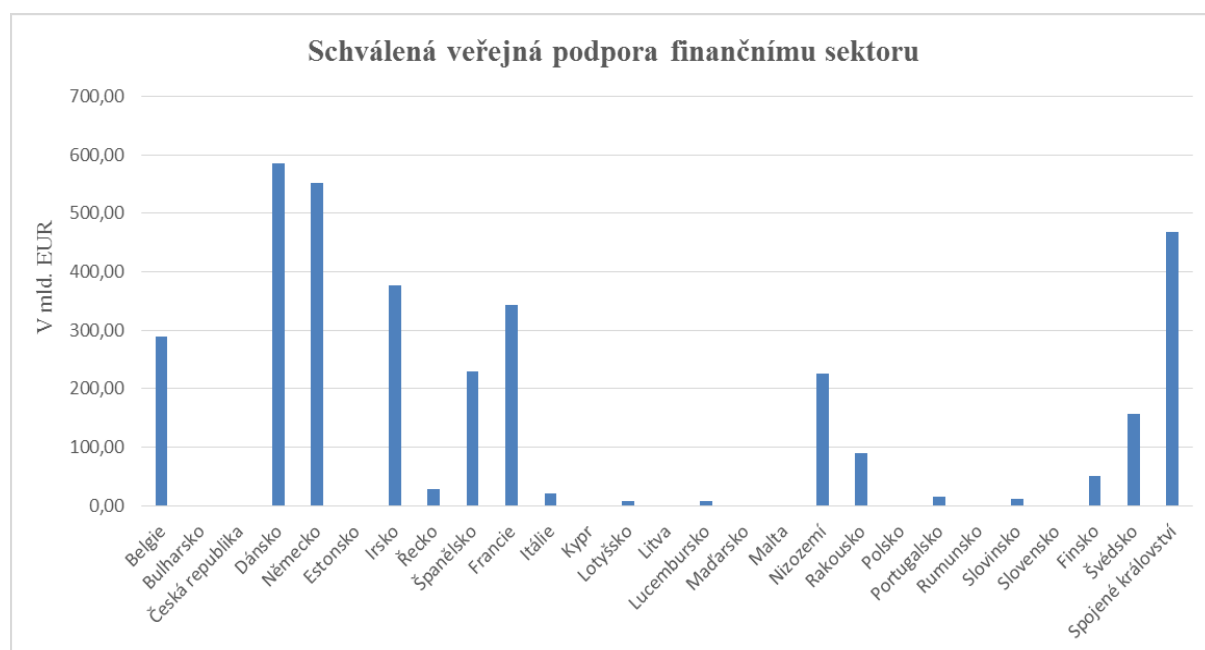
¹²⁰ ÚOHS. *Výroční zpráva 2012*. Str. 54. [online]. [cit. 2016-10-08]. Dostupné z:

<http://www.uohs.cz/download/tiskove_zpravy/2013/Vyrocnizprava_2012_CZ_web.pdf>

4.9 Veřejná podpora

Veřejná podpora byla v období krize často skloňovaným tématem, ať už na úrovni národní, Evropské unie či celosvětové. Bylo tomu tak i z toho důvodu, jelikož se jedná o oblast, která může do značné míry ovlivnit soutěžní prostředí hospodářské soutěže, jakožto i celý trh. Ekonomická teorie má za to, že každá veřejná podpora má negativní účinky na trh, i když tyto účinky mohou být v některých případech vyrovnány či převýšeny těmi pozitivními. Proto byla vytvořena pravidla, která mají regulovat prostředky poskytované uvnitř členských států Evropské unie. Tato striktně nastavená pravidla, upravená primárním právem Evropského společenství (Smlouvou o založení), však byla na podzim roku 2008 otřesena finanční krizí, jelikož Evropská komise byla nucena povolit státní pomoc krachujícím bankám, když ze států jako Německo, Velká Británie nebo Dánsko plynuly mnohamiliardové podpory krachujícím bankovním ústavům¹²¹.

Graf 7 – Veřejná podpora schválená finančnímu sektoru v roce 2008 v mld. EUR

Zdroj: DG Competition, vlastní zpracování, 2012

¹²¹ Podpory pro bankovní instituce: Sachsen LB, IKB, West LB, Roskilde Bank, Bradford and Bingley. KOMISE EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ. *Zpráva o politice hospodářské soutěže za rok 2008*. Str. 15. [online]. [cit. 2016-09-05]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/competition/publications/annual_report/2008/cs.pdf>

Graf srovnává veřejnou podporu schválenou Evropskou komisí finančním institucím 27 členských států Evropské unie. Pro představu - Německu bylo schváleno 551 mld. EUR na záchranu bankovního sektoru, Dánsku 585 mld. EUR, což v jejich případě činilo neuvěřitelných 250 % HDP a Spojenému království 468 mld. EUR. Česká republika možnost záchranu bankovního sektoru nevyužila.

Lze tak jednoznačně konstatovat, že oblast veřejné podpory nabyla díky hospodářské krizi na významu, jelikož se řadí mezi jedny z podstatných nástrojů státu a veřejných orgánů, které jsou schopny do jisté míry ovlivnit vývoj hospodářství. Reakce členských států Evropské unie a i samotné Evropské komise na hospodářskou krizi byla velmi rychlá.¹²² Za normálních okolností nezřídka kdy půl roku trvajícím řízením před komisí vystřídaly „čekací lhůty“ pohybující se v řádech týdnů nebo dokonce dní (viz pomoc krachujícím bankovním ústavům).

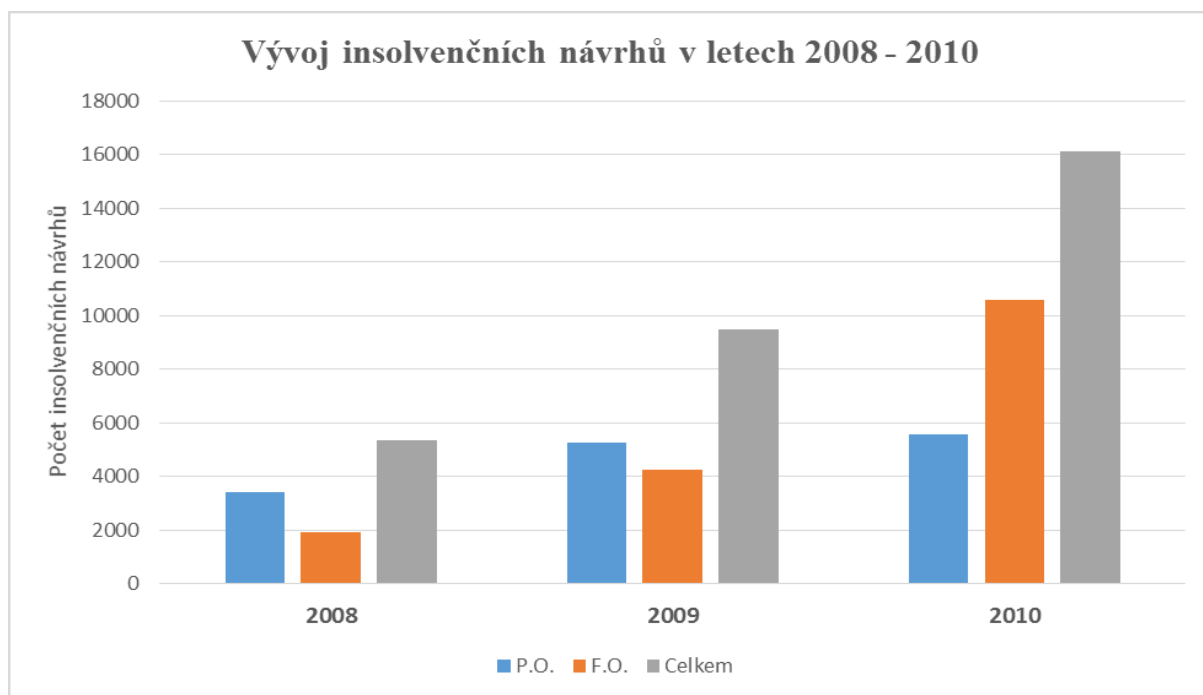
Komise tak na základě kombinace pevných pravidel a flexibilních postupů ustanovila do značné míry liberální pravidla, která zohledňovala měnící se hospodářskou realitu, a která tak vystřídala do té doby značně striktní přístup v oblasti veřejné podpory. Klíčovým byl bezesporu aktivní přístup k malým a středním podnikům, jakožto páteři evropského hospodářství, pro které mohly mít dopady hospodářského vývoje a důsledky úvěrové krize fatální následky. Především pak pro malé podniky, jejichž činnost je v převážné míře zaměřena na export, a které disponují jen omezeným množstvím likvidity v době, kdy bankovní ústavy doslova „šláply na brzdu“ v oblasti poskytování úvěrů.

Právě u středních a malých podniků¹²³ lze následně vysledovat nejvíce benevolentní přístup Evropské komise, která ve snaze zabránit mnoha insolvenčním řízením (vývoj podaných insolvencí v období od nástupu krize viz graf č. 6) přistoupila k zvýšení dočasného limitu pro veřejnou podporu a podporu exportních aktiv. Přístup Evropské komise tak lze v této době označit až za překvapivě flexibilní, jenž vystřídal jindy zdlouhavou a byrokratickou mašinerii.

¹²² Komise vydala 13. října 2008 sdělení o použití pravidel pro poskytování státní podpory na opatření přijatá ve vztahu k finančním institucím, 5. prosince 2008 sdělení o rekapitalizaci finančních institucí, 17. prosince 2008 Dočasný rámec pro opatření státní podpory.

¹²³ Definice malého a středního podniku je obsažena v příloze I nařízení Komise č. 800/2008 obecné nařízení o blokových výjimkách.

Graf 8 – Podané insolvenční návrhy v ČR

Zdroj: Creditreform, vlastní zpracování, 2014

Jak je patrné z grafu v roce 2010 bylo možné sledovat trojnásobný nárůst podaných návrhů na zahájení insolvenčních řízení oproti roku 2008. Příčinou tohoto markantního nárůstu je zejména dramatický růst insolvenčních řízení s fyzickými osobami, který mezi roky 2008 a 2010 vzrostl o 445%. U právnických osob došlo mezi těmito roky k růstu o 2 200 insolvenčních případů.

Druhou stranou mince tohoto liberálního přístupu Evropské komise k poskytování podpor je dozajista fakt, že hospodářská krize současně působí jako ozdravný prvek, který odstraňuje neefektivnost slabých a nevýkonných firem, zatímco ty silné a efektní zůstávají. Toto se především dotýká podpor na záchranu a restrukturalizaci, neboť umělé udržení firem na trhu prostřednictvím podpor bez zajištění kompenzačních mechanismů (Evropská komise nařízením odprodeje vybraných aktiv zachraňovaného podniku zajišťuje rovnováhu na trhu, zároveň tak uskutečňuje zeštíhlení a tolik potřebnou restrukturalizaci), může přenést problémy i na zdravé a dobře vedené podniky, pro které to bude mít dalekosáhlé dopady.¹²⁴ Dále by tak

¹²⁴ ÚOHS. *Soutěžní politika a hospodářská krize*. Str. 3. [online]. [cit. 2016-09-01]. Dostupné z: <https://www.uohs.cz/download/Informacni_listy/2009/infolist_2009_03_Hospodarska_krize.pdf>

bylo jen otázkou času, kdy by tyto dotované podniky opět vyžadovaly další přísun peněžních prostředků, jelikož mnohdy zůstávají stejně nevykonné a neefektivní.

Současně si je potřeba uvědomit, že jakkoliv nesprávně zaměřená a nevyvážená podpora má daleko větší dopad na trh zmítaný krizí, než na trh nacházející se v ekonomickém růstu.¹²⁵ Vážné tržní nerovnoměrnosti mohou být rovněž spojeny se skutečností týkající se rozdílů jednotlivých států v dostupnosti financí pro veřejné rozpočty, z kterých ekonomicky vyspělejší státy mohou poskytovat diametrálně rozdílné částky jednotlivým podnikům nebo odvětvím. Tohoto faktu si byla vědoma i Komise, která při vydávání dočasných pravidel pro státní podporu v době krize dbala na zachování rovných podmínek pro všechny státy s cílem zamezit nepatřičným omezením hospodářské soutěže.¹²⁶

Z řady vydaných opatření přijatých ve vztahu k finančním institucím a z dalších výše uvedených faktů je tak nepochybně patrný odstup Evropské unie a Evropské komise od striktních mantinelů veřejné podpory. Jednotlivými změnami, které proběhly s nástupem hospodářské krize, se dále zabývají následující dvě kapitoly, které rozebírají specifika veřejné podpory v České republice před a po nástupu krize.

4.10 Veřejná podpora do roku 2008

Jak již bylo zmiňováno, gesci nad rozhodováním o slučitelnosti veřejné podpory poskytované státem České republiky byl do 1. 5. 2004 pověřen Úřad pro ochranu hospodářské soutěže. Od tohoto data do současné doby nadále Úřad funguje jako koordinační, monitorovací, poradenský a konzultační orgán (s výjimkou zemědělství a rybolovu), a rozhodovací pravomoc převzala již zmiňovaná Evropská komise, potažmo Generální ředitelství pro hospodářskou soutěž, které je její součástí. Od stejného dne nabylo rovněž platnost zákon č. 215/2004 Sb., o úpravě některých vztahů v oblasti veřejné podpory a o

¹²⁵ ÚOHS. *Soutěžní politika a hospodářská krize*. Str. 3. [online]. [cit. 2016-09-01]. Dostupné z: <https://www.uohs.cz/download/Informacni_listy/2009/infolist_2009_03_Hospodarska_krize.pdf>

¹²⁶ EUROPEAN COMMUNITY. *Communication from the Commission amending the Temporary Community Framework for State aid measures to support access to finance in the current financial and economic crisis*. Str. 1. [online]. [cit. 2016-09-01]. Dostupné z: <[http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009XC1031\(01\)&from=CS](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009XC1031(01)&from=CS)>

změně zákona o podpoře výzkumu a vývoje. Tento zákon následně upravuje v návaznosti na použitelné předpisy Evropské unie¹²⁷ výkon státní správy v oblasti veřejné podpory.

Dle čl. 107 odst. 1 Smlouvy o fungování Evropské unie je veřejná podpora obecně zakázána. Lze však najít určité okolnosti, které z tohoto zákazu poskytují výjimku (zejména podpora rozvoje oblastí, v nichž je závažný nedostatek pracovních sil či abnormálně nízká životní úroveň nebo podpora odvětví či ekonomických aktivit, které nemají negativní dopad na hospodářskou soutěž).¹²⁸ Důležité je především zmínit blokové výjimky, které v případě splnění daných podmínek nezakládají příjemci podpory oznamovací povinnost vůči Evropské komisi. Do června roku 2008 bylo v České republice k dispozici 5 blokových výjimek pro malé a střední podniky, podporu na nezaměstnanost, podporu na výzkum a vývoj ve prospěch malých a středních podniků, podporu na vzdělávání a regionální podporu.

Dne 6. srpna 2008 Evropská komise přijala nařízení o aplikaci čl. 87 a 88 Smlouvy o ES, prohlašující určité kategorie podpor za slučitelné se společným trhem (Nařízení o Obecné blokové výjimce) a ke stávajícím blokovým výjimkám byly zahrnuty další kategorie podpor, a to podpora na inovaci, podpora v podobě rizikového kapitálu, podpora na ochranu životního prostředí, podpora na výzkum a vývoj pro velké podniky a v neposlední řadě podpora podniků nově vytvořeným ženami – podnikatelkami¹²⁹.

Samostatnou kapitolu veřejné podpory následně tvoří podpora *de minimis*. Ta není, ačkoliv je poskytována ze státních prostředků a selektivně zvýhodňuje určité podniky nebo odvětví, de iure veřejnou podporou. Vzhledem k nízko nastavenému maximálnímu limitu, který stanovila Evropská komise, není ovlivněn obchod členských států EU a nehrozí tak narušení hospodářské soutěže. Tyto dotace tedy nepředstavují státní podporu podle čl. 87 odst. 1 Smlouvy ES. Nařízení o státní podpoře *de minimis*, tak členským státům umožňuje v omezeném rozsahu a v krátkém časovém horizontu poskytnout, zejména malým a středním podnikům, dotace bez nutnosti notifikace před Komisí.

¹²⁷ Nařízení Rady (ES) č. 994/1998 ze dne 7. května 1998 o použití článků 92 a 93 Smlouvy o založení Evropského společenství na určité kategorie horizontální státní podpory. Nařízení Rady (ES) č. 659/1999 ze dne 22. března 1999, kterým se stanoví prováděcí pravidla k článku 93 Smlouvy o založení ES. Nařízení Komise (ES) č. 794/2004 ze dne 21. dubna 2004, kterým se provádí nařízení Rady (ES) č. 659/1999, kterým se stanoví prováděcí pravidla k článku 93 Smlouvy o založení ES. Nařízení Komise (ES) č. 1998/2006 ze dne 15. prosince 2006 o použití článků 87 a 88 Smlouvy o ES na podporu *de minimis*. Nařízení Komise (ES) č. 875/2007 ze dne 24. července 2007 o použití článků 87 a 88 Smlouvy o ES na podporu *de minimis* v odvětví rybolovu a o změně nařízení (ES) č. 1860/2004. Nařízení Komise (ES) č. 1535/2007 ze dne 20. prosince 2007 o použití článků 87 a 88 Smlouvy o ES na podporu *de minimis* v produkčním odvětví zemědělských produktů.

¹²⁸ ÚOHS. *Výroční zpráva 2007*. Str. 21. [online]. [cit. 2016-09-01]. Dostupné z: <<https://www.uohs.cz/cs/informacni-centrum/vyrocnizpravy.html>>

¹²⁹ EVROPSKÁ KOMISE. *Nařízení Komise (ES) č. 800/2008 ze dne 6. srpna 2008, kterým se v souladu s články 87 a 88 Smlouvy o ES prohlašují určité kategorie podpory za slučitelné se společným trhem (obecné nařízení o blokových výjimkách)*. [online]. [cit. 2016-09-01]. Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008R0800&from=CS>>

Základní podmínkou pro přiznání je nepřekročení hranice podpory 200 000 EUR pro jednu společnost v období tří fiskálních let. Tento strop platí pro celkovou výši pomoci z veřejných zdrojů, která je pokládána za státní podporu *de minimis* a platí pro všechny druhy státní podpory bez ohledu na jejich formu či cíl. Podporu *de minimis* lze poskytnout podnikům ve všech odvětvích s výjimkou podpory podniků v odvětví rybolovu, prvovýroby zemědělských produktů, zpracování zemědělských produktů, na činnost spojenou s vývozem do členských států nebo do třetích zemí a jako podporu podnikům v obtížích.¹³⁰

4.11 Veřejná podpora od roku 2009

Globální propojenost ekonomik jednotlivých zemí učinila z hospodářské krize komplexní problém pro celou Evropskou unii, čehož si byla vědoma i Evropská komise v oblasti veřejných podpor. Dne 18. prosince 2008 proto přijala krátkodobé opatření nazvané „Dočasný rámec Společenství pro opatření státní podpory zlepšující přístup k financování za současné finanční a hospodářské krize¹³¹“. Cílem tohoto dokumentu bylo vytvořit nástroj pro členské země Evropské unie, který by jim lépe pomohl překonat hospodářskou recesi spojenou s globální krizí. Jádrem projektu bylo primárně podpořit ty subjekty, zejména malé a střední podniky¹³², jež byly nejvíce postiženy omezeným přístupem k úvěrovým zdrojům.

Dočasný rámec zlepšující přístup k financování, tak jak byl nastaven v době krize Evropskou komisí, však neplnil funkci zrušovacího ustanovení předešlých norem týkajících se veřejné podpory, jež byly prezentovány v předešlé kapitole, ale byl využit dle čl. 87 odst. 3 písm. b) Smlouvy o založení ES. Podle tohoto článku je Komise oprávněna považovat podporu za slučitelné se společným trhem, pokud mají napravit vážnou poruchu v hospodářství některého členského státu.

Tento „Dočasný rámec“ členským státům EU, po aktu schválení režimu podpory ze strany Evropské komise, umožnil, aniž by každý individuální případ musel být notifikován, poskytnout podnikům zasaženým krizí podporu ve formě:

¹³⁰ EUROPEAN COMMISSION. *Handbook on community state aid rules for smes*. Str. 8-9. [online]. [cit. 2016-09-10]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/competition/state_aid/studies_reports/sme_handbook.pdf>

¹³¹ *Sdělení komise č. 2009/C 83/01*. [online]. [cit. 2016-09-10]. Dostupné z: <http://eurlex.europa.eu/legalcontent/CS/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2009.083.01.0001.01.CES&toc=OJ:C:2009:083:TOC>

¹³² Malé a střední podniky jsou ústřední subjekty evropského hospodářství, což dokládají i statistiky Evropské unie v roce 2008, podle kterých v EU působilo přes 23 milionů, což odpovídalo 99% všech evropských podniků. V té době rovněž generovaly 60% evropského HDP, a proto není divu, že hlavní iniciativa Evropské komise se soustředila na jejich podporu.

1. *Přímé podpory až do částky 500 000 EUR*
2. *Subvencované úrokové sazby*
3. *Záruk za úvěry při snížení ročního prémia*
4. *Rizikového kapitálu pro malé a střední podniky*¹³³

Jak již bylo zmíněno, jednalo se o dočasný rámec, který byl limitován termínem uplatnění do 31. 12. 2010 a dotýkal se v zásadě jen těch podniků, jenž nebyly k 1. červenci roku 2008 v obtížích. Podpora mohla být přiznána *de facto* jen těm podnikům, které k tomuto datu v obtížích nebyly, ale následně se ocitly v obtížích v důsledku světové finanční a hospodářské krize. Opatření uvedená v rámci, která byla poskytnuta pro stejné způsobilé náklady jako podpora *de minimis*, nebyla s touto možno kumulovat.¹³⁴ Částku takto získanou v období od 1. 1. 2008 bylo nutno od slučitelné podpory pro stejný účel odečíst.

Tento Rámec představoval pro státy Evropské unie pouze možnost, jak usnadnit podnikům v době závažného útlumu reálné ekonomiky přístup k financování a podpořit je v dalších investicích do budoucnosti. Nelze tak hovořit o povinnosti tento Rámec uplatnit.

Skutečnost týkající se nesnadného přístupu k úvěrovým zdrojům podniků, nepříznivé finanční situace bankovních domů, jakožto i zpřísnění úvěrových standardů se dotýkala i podniků na území České republiky, což nejvíce dokazují data České národní banky. Dle těchto dat došlo mezi prosincem roku 2008 a 2009 k meziročnímu propadu úvěrů podniků o 8,9 % a zpomalení tempa růstu o 8,8 p.b. V rámci nově poskytnutých úvěrů došlo v prvním pololetí roku 2009 k propadu úvěrů poskytnutým domácnostem o 3,7 % a v druhém pololetí se tento pokles navýšil o 2,8 p.b. S mnohem větším propadem se však v druhém pololetí roku 2009 musel potýkat sektor nových úvěrů poskytnutých nefinančním podnikům, jelikož tento propad činil 14,7%.

Česká republika se tak po vyhodnocení situace ekonomiky na začátku roku 2009 na národní, regionální a místní úrovni, rozhodla přistoupit k přijetí národního rámce s názvem

¹³³ EUROPEAN COMMISSION. *Handbook on community state aid rules for smes*. Str. 31-32. [online]. [cit. 2016-09-10]. Dostupné z: < http://ec.europa.eu/competition/state_aid/studies_reports/sme_handbook.pdf >

¹³⁴ EUROPEAN COMMISSION. *Handbook on community state aid rules for smes*. Str. 31. [online]. [cit. 2016-09-10]. Dostupné z: < http://ec.europa.eu/competition/state_aid/studies_reports/sme_handbook.pdf >

Český přechodný rámec¹³⁵, který měl povzbudit poptávkovou stránku vážně narušeného hospodářství. Dle slov komisařky pro hospodářskou soutěž Neelii Kroesové: „*tento český režim pomůže zmírnit obtíže, s nimiž se potýkají podniky zasažené stávající hospodářskou krizí, aniž by vedl k neoprávněnému narušení hospodářské soutěže*“.¹³⁶

Úřad pro ochranu hospodářské soutěže, jako centrální koordinační orgán ve věci veřejné podpory, následně provedl v prvním čtvrtletí roku 2009 průzkum potřeby tohoto přechodného rámce. Hlavní otázkou tohoto průzkumu bylo, zda budou mít poskytovatelé veřejné podpory zájem přímé podpory až do částky 500 000 EUR z tohoto rámce poskytovat a jak velký objem peněžních prostředků na tento typ podpory mají v plánu použít. Na základě shromážděných informací přistoupila Česká republika 21. dubna 2009 k notifikaci Českého přechodného rámce, který tak měl napravit vážné narušení hospodářství prostřednictvím povzbuzení poptávkové stránky ekonomiky.¹³⁷ Ve dnech 6. a 7. května 2009 byly Evropskou komisí schváleny dvě opatření z tohoto přechodného rámce a to: program subvencovaných úrokových sazeb a program přímých podpor až do výše 500 000 EUR. Jednotlivá specifika těchto programů jsou blíže rozvedena v následujících kapitolách.

4.11.1 Program subvencovaných půjček

Prvním programem z Dočasného rámce Společenství pro opatření státní podpory, notifikovaným pro použití na území České republiky, byl Program pro poskytování půjček se sníženou úrokovou sazbou¹³⁸. V rámci Evropské unie byl tento program přijat dalšími sedmi zeměmi, mezi něž se řadilo např. Německo, Francie a Velká Británie.¹³⁹ Toto opatření umožnilo jak vládním, regionálním, tak i místním orgánům poskytovat podporu ve formě snížených úrokových sazeb u půjček na časově neomezenou dobu, které byly uzavřeny do

¹³⁵ EVROPSKÁ KOMISE. *Státní podpora N 236/2009*. [online]. [cit. 2016-09-12]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/file/761/Cesky_prechodny_ramec.doc>

¹³⁶ EVROPSKÁ KOMISE. *Komise schválila český přechodný režim pro poskytování slučitelné státní podpory do výše 500 000 EUR*. [online]. [cit. 2016-09-12]. Dostupné z: <http://europa.eu/rapid/press-release_IP-09-719_cs.doc>

¹³⁷ EVROPSKÁ KOMISE. *Státní podpora N 236/2009*. Str. 2. [online]. [cit. 2016-09-12]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/file/761/Cesky_prechodny_ramec.doc>

¹³⁸ EUROPEAN COMMISSION. *Temporary aid scheme for granting aid in the form of loans with subsidised interest rate*. [online]. [cit. 2016-09-12]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/competition/state_aid/cases/230999/230999_952429_33_2.pdf>

¹³⁹ EUROPEAN COMMISSION. *Facts and figures on State aid in the Member States*. Str. 56. [online]. [cit. 2016-11-05]. Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SEC:2010:1462:FIN:EN:PDF>>

data 31. prosince 2010. Významným způsobem tak snižovalo cenu půjček, což byl účinný způsob, jak oživit hospodářství a podpořit obchodní investice.¹⁴⁰

Ačkoliv byla doba u půjček stanovena na libovolnou dobu, snížené úrokové sazby bylo možné použít jen na úrokové platby do 31. prosince 2012. Po tomto datu byly podniky povinny opět platit tržní sazby. V případě malých a středních podniků bylo možné využít snížené sazby jak na půjčky použitelné na investice, tak na půjčky na provozní kapitál. V případě velkých společností byly tyto sazby využitelné jen na půjčky na investice.

Ačkoliv tento program bylo možno využít ve všech odvětvích, nebylo výjimkou, že některé členské státy program subvencovaných půjček omezily jen na určité blíže specifikované podniky (v Německu byl určen pro „komerčně aktivní“ podniky, jejichž majoritní podíl akcií vlastní soukromé subjekty)¹⁴¹. Jak již bylo zmíněno v základních podmínkách Dočasného rámce, z působnosti tohoto opatření byly vyloučeny všechny podniky, které byly v obtížích již před 1. 7. 2008.

4.11.2 Program přímých podpor až do částky 500 tis. EUR

Druhým schváleným programem v rámci Českého přechodného rámce byl Program přímých podpor až do částky 500 tis. EUR¹⁴², pro který byl na základě vyjádření jednotlivých poskytovatelů vyčíslen rozpočet přibližně ve výši 27 miliard Kč. Tento Program se opět dotýkal všech veřejných poskytovatelů, a to jak na národní, regionální, ale i místní úrovni. Podpory musely být poskytnuty v transparentní formě tak, aby byly slučitelné s obecným nařízením o blokových výjimkách Evropské komise.¹⁴³ K uznaným formám byly zařazeny přímé dotace, dotace úrokové sazby, návratné dotace, podpory ve formě zvýhodněného úroku, zaručené půjčky a státní záruky.¹⁴⁴

¹⁴⁰ EVROPSKÁ KOMISE. *Komise schválila České republice dočasný režim pro poskytování půjček se sníženou úrokovou sazbou*. [online]. [cit. 2016-09-12]. Dostupné z: <europa.eu/rapid/press-release_IP-09-699_cs.doc>

¹⁴¹ EUROPEAN COMMISSION. *The effects of temporary State aid rules adopted in the context of the financial and economic crisis*. Str. 69. [online]. [cit. 2016-11-05]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/competition/publications/reports/working_paper_en.pdf>

¹⁴² EVROPSKÁ KOMISE. *Státní podpora N 236/2009*. [online]. [cit. 2016-09-12]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/file/761/Cesky_prechodny_ramec.doc>

¹⁴³ ÚV L 214, 9. srpna 2008, str. 3, Nařízení Komise (ES) č. 800/2008 ze dne 6. srpna 2008, kterým se v souladu s články 87 a 88 Smlouvy o ES prohlašují určité kategorie podpory za slučitelné se společným trhem (obecné nařízení o blokových výjimkách)

¹⁴⁴ EVROPSKÁ KOMISE. *Státní podpora N 236/2009*. Str. 2. [online]. [cit. 2016-09-12]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/file/761/Cesky_prechodny_ramec.doc>

Jako příjemci podpory byly označeny jak malé a střední podniky, tak i podniky velké, které nebyly ke dni 1. července 2008 v obtížích. Poskytovatel podpory musel od příjemce obdržet prohlášení, z kterého bylo patrné, že jako podnikající subjekt se ve výše uvedeném datu nenacházel v obtížích. S výjimkou podniků činných v prvovýrobě zemědělských produktů, rybolovu, podpory zvýhodňující domácí výrobky před dováženími a podpory vývozu, mohl příjemce podpory vykonávat činnost v jakémkoli sektoru hospodářství.

Výše poskytnuté podpory, vyplacené v hotovosti, byla limitována horní hranicí 500 000 EUR na podnik, přičemž u všech takto použitých částek se muselo jednat o hrubé částky, tj. před srážkou daně nebo jiných poplatků.¹⁴⁵ Podpora poskytnutá jinak než formou přímé dotace zakládala povinnost stanovit její výši podle hrubého ekvivalentu příspěvku podpory.¹⁴⁶ U takto poskytnutých příspěvků byly poskytovatelé rovněž povinni zajistit, aby byla dodržena pravidla kumulace, což ve výsledku znamenalo, že u každé jednotlivě poskytnuté podpory si poskytovatel od příjemce vyžádal prohlášení. Toto obsahovalo prohlášení o podporách obdržných v režimu *de minimis* nebo podpoře poskytnuté podle Programu přímých podpor během daného fiskálního roku. Částka těchto již poskytnutých podpor tak nesměla v součtu se zamýšlenou podporou z tohoto Programu v období od 1. 1. 2008 do 31. 12. 2011 přesáhnout mezní hodnotu 500 000 EUR pro jeden podnik.

4.12 Dopady krize na veřejnou podporu

Finanční a hospodářská krize se díky dopadu na bankovní sektor a podnikové hospodářství stala klíčovým faktorem ovlivňujícím vývoj veřejné podpory v České republice a ve většině zemí Evropské unie. Již zmiňovaný klasický model komerčního bankovníctví umožnil ČR vyhnout se „pumpování“ ohromných částek do finančního odvětví na konci roku 2008 (v této souvislosti vzrostla podpora v EU v roce 2008 pětinašobně a činila 1,7 % HDP¹⁴⁷). Česká republika tak patřila společně s Bulharskem, Estonskem, Maltou a Rumunskem k zemím v rámci Evropské unie, které nebyly nuceny využít ani jediné opatření

¹⁴⁵ EVROPSKÁ KOMISE. *Státní podpora N 236/2009*. Str. 4. [online]. [cit. 2016-09-12]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/file/761/Cesky_prechodny_ramec.doc>

¹⁴⁶ ÚOHS. *Soutěžní politika a hospodářská krize*. Str. 5. [online]. [cit. 2016-09-12]. Dostupné z: <https://www.uohs.cz/download/Informacni_listy/2009/infolist_2009_03_Hospodarska_krize.pdf>

¹⁴⁷ COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES. *Report on State aid granted by the EU Member States*. Str. 5. [online]. [cit. 2016-09-16]. Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009DC0661&from=CS>>

na záchranu finančního sektoru.¹⁴⁸ Hlavní změny v trendu veřejné podpory lze proto spatřovat v následcích finanční krize, která se na území ČR významně projevila až v roce 2009.

S poklesem obrátu podniků, klesajícím počtem zakázek a objednávek a problematickou dostupností úvěrů od finančních institucí tak logicky vyvstala potřeba využití podpor mimo běžné kategorie podpory a blokové výjimky. Právě dočasný rámec veřejné podpory, tak dle důkazů Evropské komise představoval užitečný nástroj, díky němuž se v období krize zabezpečil tolik potřebný přísun úvěrových prostředků ve prospěch podniků.¹⁴⁹

Ačkoliv však bylo z tohoto rámce pro Českou republiku na Program přímých podpor až do částky 500 tis. EUR a Program pro poskytování půjček se sníženou úrokovou sazbou Evropskou komisí schváleno 1,1 miliardy EUR, bylo v roce 2009 využito pouze 10%¹⁵⁰ z této částky. Za tímto vývojem mohl být jednak pozdní přístup České republiky k notifikaci dočasného rámce, rovněž jak uvádí výsledek šetření dotazníku¹⁵¹, složitý administrativní proces související s přizpůsobením se programům přijatým na základě Dočasného rámce. V roce 2010 již bylo z tohoto rámce využito přes 300 milionů EUR.¹⁵² Nejúčinnějším opatřením, které podnikům pomohlo překonat období nedostatku finančních zdrojů na provoz, byla přímá podpora do výše 500 000 EUR, kterou v roce 2009 využilo cca 2 315 podniků, z čehož bylo v průměru 75 % malých a středních podniků, a to především v oblasti výroby, služeb, stavebnictví a strojírenství¹⁵³. Pro srovnání v Německu, Španělsku nebo Irsku bylo z tohoto programu pro malé a střední podniky využito více než 90%, v Rakousku a Nizozemsku jen 60%.¹⁵⁴

Ve většině zemí Evropské unie byl v tomto krizovém období znatelný trend v růstu poskytnuté veřejné podpory, v České republice byl však v roce 2009 tento trend opačný (viz graf č. 7). Dle dat Evropské komise bylo na vinně tohoto poklesu snížení výdajů na

¹⁴⁸ EUROPEAN COMMISSION. *The effects of temporary State aid rules adopted in the context of the financial and economic crisis*. Str. 36. [online]. [cit. 2016-11-05]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/competition/publications/reports/working_paper_en.pdf>

¹⁴⁹ EUROPEAN UNION. *Official Journal*. Str. 7. [online]. [cit. 2016-11-05]. Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2011:006:FULL&from=CS>>

¹⁵⁰ EVROPSKÁ KOMISE. *Dotazník dočasného rámce*. Str. 2. [online]. [cit. 2016-09-17]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/competition/consultations/2010_temporary_framework/czech1_cs.pdf>

¹⁵¹ EVROPSKÁ KOMISE. *Dotazník dočasného rámce*. Str. 1. [online]. [cit. 2016-09-17]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/competition/consultations/2010_temporary_framework/czech1_cs.pdf>

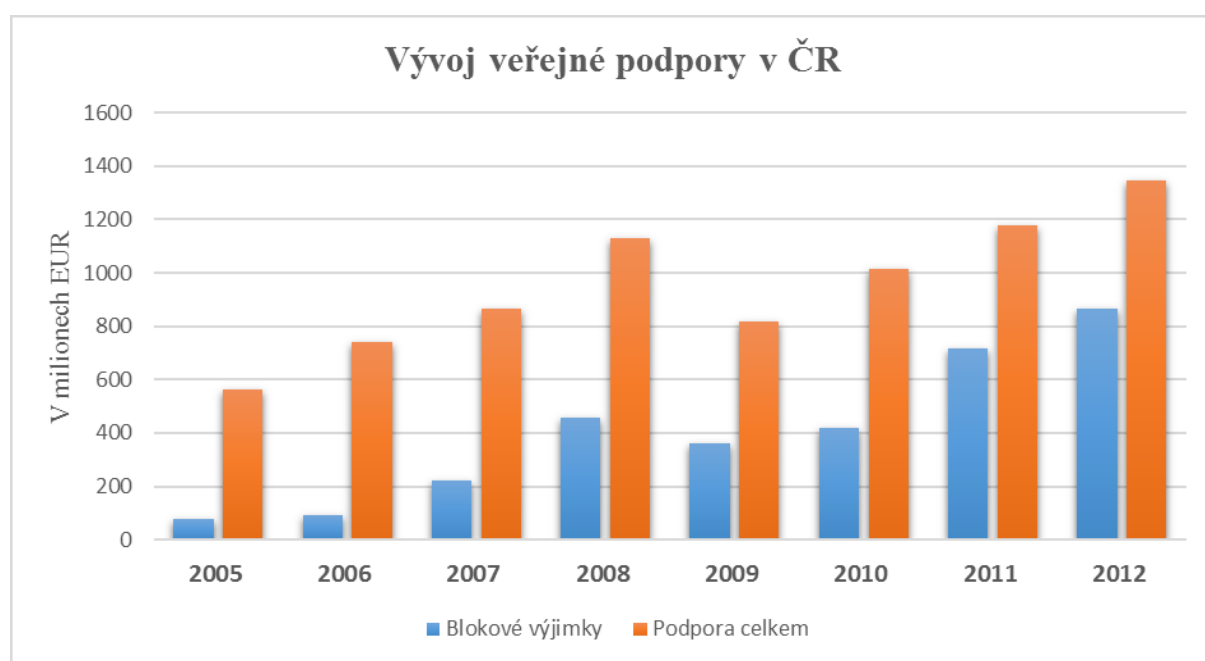
¹⁵² EUROPEAN COMMISSION. *Commission staff working paper*. 2011. Str. 76. [online]. [cit. 2016-09-17]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/competition/state_aid/studies_reports/archive/2011_autumn_working_paper_en.pdf>

¹⁵³ EVROPSKÁ KOMISE. *Dotazník dočasného rámce*. Str. 2. [online]. [cit. 2016-09-17]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/competition/consultations/2010_temporary_framework/czech1_cs.pdf>

¹⁵⁴ EUROPEAN COMMISSION. *The effects of temporary State aid rules adopted in the context of the financial and economic crisis*. Str. 104. [online]. [cit. 2016-11-05]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/competition/publications/reports/working_paper_en.pdf>

horizontální cíle veřejné podpory, přičemž tento propad ČR byl v rámci EU největší.¹⁵⁵ Jednalo se především o pokles výdajů na regionální podporu, která se tak po více než 90% nárůstu mezi roky 2007 a 2008 vrátila k původnímu růstovému trendu. Přestože tak vlivem zmiňovaného výkyvu došlo v roce 2009 v porovnání s předchozím rokem k poklesu poskytnuté veřejné podpory, byla Česká republika jednou z mála zemí Evropské unie, u které došlo v souhrnu mezi roky 2007 – 2009 oproti rokům 2004 – 2006 ke zvýšení podílu veřejné podpory na HDP.¹⁵⁶

Graf 9 – Vývoj veřejné podpory v ČR v milionech EUR

Zdroj: DG Competition, vlastní zpracování, 2015

Z grafu vyplývá od roku 2005 patrný trend v růstu veřejné podpory celkem, rovněž tak veřejné podpory v rámci blokovaných výjimek. Ke změně v tomto trendu došlo mezi roky 2008 a 2009, kdy v rámci blokovaných výjimek došlo k propadu zhruba o 20%. K většímu poklesu, tedy 27%, došlo mezi zmiňovanými roky v rámci celkově poskytnuté podpory. ČR se tak v roce 2009 nacházela na pátém místě s nejmenším podílem celkově poskytnuté státní podpory k HDP z 27 členských států. Od roku 2009 je opět patrný návrat k růstovému trendu.

¹⁵⁵ EUROPEAN COMMISSION. *Facts and figures on State aid in the Member States*. Str. 21. [online]. [cit. 2016-11-05]. Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SEC:2010:1462:FIN:EN:PDF>>

¹⁵⁶ EUROPEAN COMMISSION. *Facts and figures on State aid in the Member States*. Str. 18. [online]. [cit. 2016-11-05]. Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SEC:2010:1462:FIN:EN:PDF>>

5 Výsledky a diskuse

Jednoznačným jmenovatelem hypotéční krize ve Spojených státech amerických byly hypotéčními institucemi, které nekontrolovatelně uzavíraly úvěry s vysokým rizikem nesplacení a s laxní či dokonce nulovou kontrolou bonity klientů. To současně s transformací těchto úvěrů na obchodovatelné cenné papíry, které po pádu řady hypotéčních domů toxicky zasáhly rozvahy bankovních a finančních institucí v USA, ale i na starém kontinentu, nevyhnutelně vedlo ke krizi finanční. Ačkoliv se primární dopady finanční krize, která se naplno projevila v posledním čtvrtletí roku 2008, bankovním institucím ČR vyhnuly, nutnost rekapitalizace bankovních domů okolních států Evropy v čele s Německem zapříčinila zpomalení tempa růstu nových investic, oslabení poptávky, exportu a v neposlední řadě zastavení hospodářského růstu.

V řeci čísel tak v roce 2009 došlo v České republice k meziroční změně HDP o -4,9%, snížení vývozu o 13,5 %, k propadu příjmů státního rozpočtu z přímých daní o 11,4 %, celkovému poklesu příjmů o 33,5 mld. Kč a růstu nezaměstnanosti o 2,3 p.b. V oblasti průmyslu v roce 2009 došlo k meziročnímu poklesu nových zakázek o 17,8 p.b., k poklesu celkové průmyslové produkce o 13,6 p.b. a poklesu tržeb o 15,9 p.b.

Vývoj ekonomiky ČR, jakožto i jednotlivých odvětví, společně se stavem okolních ekonomik, které mají zásadní exportní význam pro hospodářství ČR, vedl k jednoznačné premise, že soutěžící subjekty budou mít v důsledku krize větší tendenci porušovat pravidla hospodářské soutěže. Tento prvotní předpoklad byl v souladu s názory A. Stephana¹⁵⁷, rovněž Amelio a Siotis¹⁵⁸, či Brouček a Neruda¹⁵⁹ dospěli k stejnému přesvědčení. Podrobná analýza statistických dat ve třech oblastech spadajících pod úsek hospodářské soutěže však přinesla rozdílné výsledky.

¹⁵⁷ STEPHAN, Andreas. *Will the Recession Make Cartels More Likely and Cartel Enforcement More Difficult?* Universiti of East Anglia, 2009. Str. 5. [online]. Dostupné z: <http://competitionpolicy.ac.uk/documents/8158338/8193544/CCP_Newsletter16_Recession_Feb09.pdf/c0a93d45-6263-47ae-bedb-13da80af704c>

¹⁵⁸ AMELIO, A., SIOTIS, G. *Applying EU competition rules during testing times: some issues*. 2009. Str. 6. [online]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/dgs/competition/economist/competition_policy_in_times_of_crisis.pdf>

¹⁵⁹ ÚOHS. *Soutěžní politika a hospodářská krize*. Str. 7. [online]. Dostupné z: <https://www.uohs.cz/download/Informacni_listy/2009/infolist_2009_03_Hospodarska_krize.pdf>

5.1 Oblast hospodářské soutěže

V první oblasti týkající se zakázaných dohod byl od roku 2005 patrný růstový trend zahájených správních řízení. Mezi roky 2008 a 2009 však došlo k 87,5 % poklesu zahájených správních řízení (tedy z 16 na 2 zahájená řízení) a k mírnému nárůstu počtu zahájených řízení začalo opět docházet až v roce 2011. S oblastí zakázaných dohod se rovněž pojí tzv. bid rigging, který se nachází na pomezí kartelových dohod a veřejných zakázek. Ačkoliv od roku 2008 byl v oblasti veřejných zakázek zcela patrný nárůst počtu přijatých podnětů na zahájení správního řízení a rovněž samotného počtu zahájených správních řízení (mezi roky 2008 a 2010 tento nárůst činil 73,5 %), nebyla tímto oblast zakázaných dohod víceméně ovlivněna (v roce 2010 bylo zahájeno jediné správní řízení týkající se bid riggingu).

V druhé oblasti týkající se zneužití dominantního postavení docházelo k podobnému vývoji jako u oblasti zakázaných dohod. Mezi roky 2008 a 2009 došlo k poklesu zahájených správních řízení o 66,7 % a do konce roku 2012 bylo v průměru každoročně zahájeno jedno správní řízení. První dva pilíře ochrany hospodářské soutěže tak vykazovaly opačný vývoj, než bylo očekáváno, když mezi roky 2009 a 2010 došlo k poklesu zahájených správních řízení.

Jedinou oblastí, kde se skutečně projevila hospodářská a finanční krize, bylo spojování soutěžitelů. V roce 2009 bylo zahájeno o 17 správních řízení méně než v roce 2008, což značí téměř 30% pokles. Tento lze jednoznačně vysvětlit tím, že v období krize dochází k útlumu fúzí a akvizic. Od roku 2010 pak již opětovně docházelo k mírnému růstu zahájených správních řízení.

Celkově byly za oblast hospodářské soutěže ze strany Úřadu v roce 2009 uděleny sankce za 18 milionů korun, což opět ve srovnání s rokem 2008 činí pokles 94 %. Srovnání výše uložených sankcí však nemá toliko vypovídací hodnotu, jelikož je pokuta stanovena z čistého ročního obrátu sankcionovaných firem. Výše pokut se tak bude různit podle obrátů daných firem v jednotlivých letech.

Mezi roky 2008 a 2009 došlo rovněž k poklesu přijatých podnětů Úřadu, a to ze 433 na 325, což ovšem kompenzovala rostoucí agenda v oblasti veřejných zakázek. Celkově se tak Úřad musel potýkat s rostoucím počtem podnětů na zahájení správních řízení a to při stagnujícím limitu počtu zaměstnanců a se sníženým rozpočtem.

5.2 Veřejná podpora

V kontextu s finanční a navazující hospodářskou krizí lze jednoznačně konstatovat, že primární oblastí, která nabyla na významu, byla oblast veřejné podpory. Ačkoliv prvotní vlnu podpor pro skomírající bankovní sektor Společenství nebyla Česká republika nucena využít, následná nejistota a neochota bankovního sektoru poskytovat ve větší míře finanční zdroje vedla ve spolupráci s ÚOHS k notifikaci některých opatření tzv. Českého dočasného rámce.

Na tento rámec bylo z rozpočtu ČR vyhrazeno 27 miliard Kč, přičemž dle výsledků dotazníkového šetření z roku 2009 bylo z této částky využito necelých 10 %. Částka 100 milionů EUR byla rozdělena mezi cca 2 315 příjemců podpory v poměru 75 % pro malé a střední podniky k 25 % pro podniky velké. V následujícím roce se tato částka navýšila na 300 milionů EUR. V souhrnném vyjádření došlo v roce 2009 k poklesu celkové podpory oproti roku 2008 o 27,7 % a k poklesu podpory v rámci blokových výjimek o 21 %. Tento pokles byl dle statistik Evropské komise zapříčiněn především snížením výdajů na horizontální cíle. Konkrétně se jednalo o regionální podporu, která se tak po více než 90% nárůstu mezi roky 2007 a 2008 vrátila k původnímu růstovému trendu. Od roku 2010 již opět pokračoval rostoucí trend poskytnuté podpory, který bylo možné sledovat od roku 2005.

5.3 Diskuse

Krise, ať už finanční nebo hospodářská, byla, je a bude zatěžkávací zkouškou jak pro jednotlivé firmy na trhu České republiky, pro samotnou vládu a její rozpočty, ale rovněž a především pro dohled nad dodržováním pravidel hospodářské soutěže ze strany Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže. Právě v době krize je možné očekávat, že podnikatelské subjekty zasažené sníženou poptávkou a klesajícími zisky budou náchylnější k porušování nastavených pravidel hospodářské soutěže. Ačkoliv ze statistik v oblastech kartelových dohod a dominantního postavení nebyl zřejmý nárůst těchto praktik, nelze a priori říct, že se tak opravdu v době krize nedělo. Již jen samotné názory domácích a světových odborníků na oblast hospodářské soutěže svědčí o opaku. Přemíra podnětů, které Úřad musel prošetřovat, společně s důkazní nouzí a faktem, že velcí hráči na trhu jsou stále více opatrnější, však vytvářela nelehkou situaci. Již tak problematické dokazování těchto praktik, o kterých budou jen stěží účastníci sepisovat smlouvy, srážel v období krize ještě více akutní nedostatek

pracovníků Úřadu, který jen těžko mohl zvládat přímou kontrolní činnost v důsledku nárůstu agendy v oblasti veřejných zakázek.

Absenci důkazů z vlastních šetření se tak Úřad snaží řešit Leniency programem, který soutěžitelům umožňuje, výměnou za informaci vedoucí k odhalení protisoutěžních praktik, prominutí pokut. Je však potřeba si položit otázku: jsou tyto sankce opravdu tak markantní, že vyváží užitek získaný z tohoto nekalého jednání? Vydávaná soft law, procedura narovnání či upřednostňování preventivní funkce před represí, to vše pak může srážet společně s nepříliš výraznou výší sankcí obavy z odhalení či funkci Leniency programu. Kriminalizace kartelů, vysoké pokuty či u bid riggingu nově využívaný tříletý zákaz plnění veřejných zakázek, to jsou dle autora této práce faktory, které by měly přispět k efektivnějšímu odhalování nekalých praktik a využívání Leniency programu. Zajímavou variantou by v tomto ohledu mohla být i pravomoc Úřadu odvolat management firmy, jakožto hlavní subjekt určující směřování podniku, a tím tak dosáhnout cílenějšího potrestání. Především pak v dobách krize, kdy tyto zakázané praktiky mají citelnější dopady na spotřebitele a ostatní soutěžitele, by tyto sankce měly být přísnější, když recesí zasažené podniky mají možnost využívat takových institutů, jako jsou failing firm defence či dočasné režimy podpory.

Doba krize se rovněž projevila poklesem příjmů státního rozpočtu a s tím spojeným poklesem veřejných prostředků alokovaných na veřejné zakázky, rostoucí konkurencí uchazečů o zakázky a růstem zahájených správních řízení v této oblasti. V souvislosti s touto skutečností se začalo stále více hovořit o bid riggingu, který nad oblastí kartelových dohod vysel jak příslovečný Damoklův meč. Ačkoliv případy odhalené na území ČR se dají spočítat na prstech jedné ruky, důsledky a dopady tohoto chování jsou natolik vážné, že by této oblasti ze strany Úřadu „slušelo“ více místních a sektorových šetření v odvětvích, které mohou být ke vzniku tohoto jednání náchylnější. Toto doporučení se však opět střetává s výrazným nedostatkem pracovníků, s kterým se Úřad potýkal v době krize.

Nutností je vyzdvihnout samotnou úlohu Úřadu, který v reakci na krizi zřídil zvláštní internetovou stránku, jejímž účelem bylo informovat o stávajících opatřeních použitelných ke snížení dopadů této krize. Přínosem bylo rovněž vydání „krizového balíčku“, který obsahoval oznámení podstatné pro spojování soutěžitelů, taktéž pak komplexní zastřešení notifikace Českého přechodného rámce a vydání aplikačních pravidel k tomu rámci. Ten byl však notifikován v květnu roku 2009, což z časového hlediska činilo mezi zeměmi EU horší průměr. Lze pouze polemizovat, co stálo za pozdějším přistoupením k notifikaci Přejídného rámce, když již v lednu 2009 bylo dle údajů ČSÚ patrné znatelné ovlivnění vývoje reálné ekonomiky ČR. Ať už bylo důvodem cokoliv, je nutné právě v této souvislosti zmínit absenci

předsedy Úřadu na jednáních vlády. V zemích jako jsou např. Slovensko či Maďarsko hovoří antimonopolní úřady do ekonomické problematiky. Právě v dobách krize by tak bylo jistě ku prospěchu věci, kdyby Úřad mohl tuto problematiku s vládou konzultovat, ať už se jedná o veřejnou podporu, nebo o v době krize značně diskutovanou záležitost tzv. šrotovného. Záležitost nezávislosti Úřadu, kterou razil předchozí předseda, jelikož ÚOHS pod jednou střechou spojuje oblast hospodářské soutěže a veřejných zakázek, se zdá být v této souvislosti do značné míry irelevantní.

6 Závěr

Světová finanční a následná globální hospodářská krize prověřila připravenost řady antimonopolních úřadů na důsledky ekonomické recese, nejinak tomu bylo u Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, který na území České republiky dozoruje nad dodržováním pravidel hospodářské soutěže. Stěžejním cílem této práce bylo analyzovat přístup Úřadu k subjektům účastnícím se hospodářské soutěže na národním trhu ČR, které byly zasaženy dopady této krize, tedy především poklesem poptávky a nových zakázek. Syntéza poznatků, která měla charakterizovat přístup Úřadu, však nemá jednoznačnou interpretaci. Tak jako má mince svůj rub a líc, lze i přístup Úřadu definovat dvojím způsobem. Na jedné straně tak bylo možné pozorovat snahu usnadnit podnikům zasaženým krizí jejich nelehkou situaci, když se tato instituce zavázala ulehčit fúzi firem v krizi vydáním „krizového balíčku“ či zřízením speciálních internetových stránek, jejichž pomocí informovala o opatřeních použitelných ke zmírnění dopadů krize. Na straně druhé se však Úřad nekompromisně držel již dříve nastavených mantinelů soutěžního práva, což dal najevo i tím, že nesmlouvavě trval na uhrazení sankcí od podniků, které se díky poklesu zakázek musely potýkat s poklesem likvidity.

Právě nedostatek likvidity a neochota bankovních ústavů ve větší míře poskytovat úvěry se pojí s další výzkumnou otázkou týkající se významu veřejné podpory v době krize. První vlna veřejné podpory, která se ovšem netýkala České republiky, byla schválena Evropskou komisí za účelem restrukturalizace a rekapitalizace evropských bankovních domů. Na tuto problematiku navazovalo přijetí přechodného rámce pro státní podpory, který měl především malým a středním podnikům pomoci s přístupem k omezeným úvěrovým zdrojům. Tento rámec, který byl v České republice notifikován pod názvem Český přechodný rámec pak v roce 2009, tedy v roce kdy došlo k největšímu propadu HDP o 4,9 %, využilo na 2 315 podniků. O tom, že podpora v době krize stoupala na významu, svědčí i fakt, že na tento přechodný rámec bylo v Evropské unii schváleno okolo 81 miliard EUR, v rámci ČR pak 27 miliard Kč. Nárůst státní podpory lze spojit i v kontextu s protekcionismem společného trhu, jenž měl být chráněn proti některým státní podporou zvýhodňovaným odvětvím v USA.

V souvislosti s krizí se rovněž začalo stále více diskutovat o problematice bid riggingu. Tyto kartelové dohody v oblasti veřejných zakázek se tak mnohem častěji dostávaly do popředí zájmu Úřadu, o to více pak, když docházelo k poklesu příjmu státního rozpočtu a v souvislosti s tím i výdajů na zakázky. Ačkoliv mezi roky 2008 a 2010 došlo k růstu

zahájených správních řízení v oblasti veřejných zakázek o 73,5%, byl v tomto období odhalen jediný případ bid riggingu. Celkově pak mezi zmiňovanými roky bylo možno sledovat tendenci k poklesu zahájených správních řízení ze strany Úřadu jak v rámci zakázaných dohod, tak v oblasti dominantního postavení. Z vývoje těchto statistik je tak možné vyvrátit domněnku týkající se většího porušování pravidel hospodářské soutěže v době krize. Jedinou oblastí, kde se skutečně projevila hospodářská krize, bylo spojování soutěžitelů. V roce 2009 totiž došlo k propadu spojení o téměř 30%, což potvrzuje nepsané pravidlo, že v dobách krize dochází k poklesu fúzí a akvizic.

Ačkoliv statistická data neprokázala v době ekonomické recese větší míru porušování pravidel hospodářské soutěže, nelze s jistotou tvrdit, že k tomuto ve větší míře nedocházelo. Úřad se v období krize musel potýkat s nárůstem agendy v oblasti veřejných zakázek při stále stejném počtu pracovníků, což se do značné míry muselo podepsat i na kvalitě kontrolní činnosti. V této souvislosti tak lze zmínit doporučení využívat více represivní funkci a znevážit tak užitek z protisoutěžního jednání citelnější výší sankcí, zákazem plnění veřejných zakázek či možností odvolat management podniku. Především pak v dobách krize, kdy tyto nekalé praktiky mají citelnější dopady na spotřebitele a ostatní soutěžitele, by tyto sankce měly být přísnější, když recesí zasažené podniky mají možnost využívat takových institutů, jako jsou failing firm defence či dočasné režimy podpory. Přísnější sankcionování by pak Úřadu mohlo do budoucna pomoci při odhalování nekalých praktik tím, že jejich účastníci budou chtít více využívat programů schovávavosti či procedur narovnání. Je totiž jen otázkou času, kdy opět dojde v rámci celosvětově propojených ekonomik k zažehnutí další jiskry globální krize.

7 Seznam použitých zdrojů

- (1) ARMENTANO, D. T. *Proč odstranit protimonopolní zákonodárství*. Praha: MegaPrint. 2000, 122 s. ISBN 80-86389-04-9
- (2) HOLMAN, R. *Ekonomie*. 3. aktualizované vydání. C.H.Beck. 2002, 736 s. ISBN 80-7179-681-6
- (3) KINCL, M. *Veřejná podpora v Evropské unii*. 1. vydání. Praha: Polygon. 2004, 148 s. ISBN 80-7273-097-5
- (4) KINDL, J. a MUNKOVÁ, J. *Zákon o ochraně hospodářské soutěže*. 2. vydání. C.H.Beck. 2009, 681 s. ISBN 978-80-7400-173-4
- (5) KOTLÁN, I. a KLIKOVÁ, CH. *Hospodářská politika*. 1. vydání. Ostrava: Sokrates. 2003, 275 s. ISBN 80-86572-04-8
- (6) LUNGOVÁ, M. *Hospodářská krize 2008 - 2009: Analýza příčin*. E+M Ekonomie a management. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2011, roč. 14, č. 2. S. 22 – 30. ISSN 1212-3609.
- (7) MAAYTOVÁ, A. a kol. *Veřejné finance v teorii a praxi*. 1. vydání. Grada. 2015, 208 s. ISBN 978-80-247-5561-8
- (8) MUNKOVÁ, J. a kol., *Soutěžní právo*. 2. vydání. Praha: C.H.Beck. 2012, 619 s. ISBN 978-80-7400-424-7
- (9) SAMUELSON, P. A. a NORDHAUS, W. D. *Ekonomie*. 18. vydání. Praha: Svoboda. 1995, 1011 s. ISBN 80-205-0494
- (10) SOJKA, M. a KONEČNÝ, B. *Malá encyklopedie moderní ekonomie*. 3. doplněné vydání. Praha: Libry. 1999, 271 s. ISBN 80-85983-78-8
- (11) ÚOHS. *Historie, fakta, svědectví*. Brno: Metoda. 2008, 162 s. ISBN 978-80-254-2242-7
- (12) AMELIO, A., SIOTIS, G. *Applying EU competition rules during testing times: some issues*. Concurrences, 2009, č. 2. 37 s. [online]. (PDF) [cit. 2016-09-22]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/dgs/competition/economist/competition_policy_in_times_of_crisis.pdf>
- (13) COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES. *Report on State aid granted by the EU Member States*. Brusel, 2009. 15 s. [online]. (PDF) [cit. 2016-09-16]. Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009DC0661&from=CS>>
- (14) COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES. *Special edition on state aid interventions in the current financial and economic crisis*. Brussel, 2009, 30 s.

- [online]. (PDF) [cit. 2016-08-20]. Dostupné z [www: <http://ec.europa.eu/competition/state_aid/studies_reports/archive/2009_spring_en.pdf>](http://ec.europa.eu/competition/state_aid/studies_reports/archive/2009_spring_en.pdf)
- (15) COMMISSION. *The application of State aid rules to measures taken in relation to financial institutions in the context of the current global financial crisis*. Brusel, 2008, 7 s. [online]. (PDF) [cit. 2016-08-20]. Dostupné z: [<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:270:0008:0014:EN:PDF>](http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:270:0008:0014:EN:PDF)
- (16) ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *ARAD systém časových řad*. [online]. Dostupné z: [<http://www.cnb.cz/docs/ARADY/HTML/index.htm>](http://www.cnb.cz/docs/ARADY/HTML/index.htm)
- (17) ČESKÝ STATISTICKÝ ÚSTAV. *Statistiky*. [online]. Dostupné z: [<https://www.czso.cz/csu/czso/statistiky>](https://www.czso.cz/csu/czso/statistiky)
- (18) ČESKO. Zákon č. 134/2016 Sb., ze dne 19. dubna 2016, o zadávání veřejných zakázek. [online]. [cit. 2016-08-10]. Dostupné z [www: <https://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=86384&fulltext=137~2F2006&rpp=15#local-content>](https://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=86384&fulltext=137~2F2006&rpp=15#local-content)
- (19) ČESKO. Zákon č. 143/2001 Sb., ze dne 4. dubna 2001, o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů (zákon o ochraně hospodářské soutěže) [online]. [cit. 2016-08-10]. Dostupné z [www: <https://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=51286&nr=143~2F2001&rpp=15#local-content>](https://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=51286&nr=143~2F2001&rpp=15#local-content)
- (20) EUROPEAN COMMISSION. *Commission staff working paper*. Brusel, 2011. 114 s. [online]. (PDF) [cit. 2016-09-17]. Dostupné z: [<http://ec.europa.eu/competition/state_aid/studies_reports/archive/2011_autumn_working_paper_en.pdf>](http://ec.europa.eu/competition/state_aid/studies_reports/archive/2011_autumn_working_paper_en.pdf)
- (21) EUROPEAN COMMISSION. *Handbook on community state aid rules for smes*. Brusel, 2009. 42 s. [online]. (PDF) [cit. 2016-09-10]. Dostupné z: [<http://ec.europa.eu/competition/state_aid/studies_reports/sme_handbook.pdf>](http://ec.europa.eu/competition/state_aid/studies_reports/sme_handbook.pdf)
- (22) EUROPEAN COMMISSION. *Facts and figures on State aid in the Member States*. Brusel, 2010. 92 s. [online]. (PDF) [cit. 2016-11-05]. Dostupné z: [<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SEC:2010:1462:FIN:EN:PDF>](http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SEC:2010:1462:FIN:EN:PDF)
- (23) EUROPEAN COMMISSION. Merger statistics. [online]. [cit. 2016-09-03]. Dostupné z: [<http://ec.europa.eu/competition/mergers/information_en.html>](http://ec.europa.eu/competition/mergers/information_en.html)
- (24) EUROPEAN COMMISSION. *Temporary aid scheme for granting aid in the form of loans with subsidised interest rate*. Brusel, 2009. 6 s. [online]. (PDF) [cit. 2016-09-12]. Dostupné z: [<http://ec.europa.eu/competition/state_aid/cases/230999/230999_952429_33_2.pdf>](http://ec.europa.eu/competition/state_aid/cases/230999/230999_952429_33_2.pdf)

- (25) EUROPEAN COMMISSION. *The effects of temporary State aid rules adopted in the context of the financial and economic crisis*. Brusel, 2011. 112 s. [online]. (PDF) [cit. 2016-11-05]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/competition/publications/reports/working_paper_en.pdf>
- (26) EUROPEAN COMMUNITY. *Communication from the Commission amending the Temporary Community Framework for State aid measures to support access to finance in the current financial and economic crisis*. Brusel, 2009, 1 s. [online]. (PDF) [cit. 2016-09-01]. Dostupné z: <[http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009XC1031\(01\)&from=CS](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009XC1031(01)&from=CS)>
- (27) EVROPSKÁ KOMISE. *Dotazník dočasného rámce*. Brusel, 2009. 7 s. [online]. [cit. 2016-09-17]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/competition/consultations/2010_temporary_framework/czech1_cs.pdf>
- (28) EVROPSKÁ KOMISE. *Komise schválila český přechodný režim pro poskytování slučitelné státní podpory do výše 500 000 EUR*. Brusel, 2009. 1 s. [online]. [cit. 2016-09-12]. Dostupné z: <http://europa.eu/rapid/press-release_IP-09-719_cs.doc>
- (29) EVROPSKÁ KOMISE. *Komise schválila České republice dočasný režim pro poskytování půjček se sníženou úrokovou sazbou*. Brusel, 2009. 1 s. [online]. [cit. 2016-09-12]. Dostupné z: <europa.eu/rapid/press-release_IP-09-699_cs.doc>
- (30) EVROPSKÁ KOMISE. *Státní podpora N 236/2009*. Brusel, 2009. 7 s. [online]. [cit. 2016-09-12]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/file/761/Cesky_prechodny_ramec.doc>
- (31) EVROPSKÁ KOMISE. *Nářízení Komise (ES) č. 800/2008 ze dne 6. srpna 2008, kterým se v souladu s články 87 a 88 Smlouvy o ES prohlašují určité kategorie podpory za slučitelné se společným trhem (obecné nařízení o blokových výjimkách)*. Brusel, 2008. 45 s. [online]. (PDF) [cit. 2016-09-01]. Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008R0800&from=CS>>
- (32) EUROPEAN UNION. *Official Journal*. Luxembourg, 2011. Č. 54. 24 s. [online]. [cit. 2016-11-05]. Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2011:006:FULL&from=CS>>
- (33) KRÁLOVÁ, Táňa. *Pokud všichni lijí peníze, musíme také*. Euro, 2009. [online]. [cit. 2016-08-22]. Dostupné z: <<http://www.euro.cz/byznys/pokud-vsichni-liji-penize-musime-take-825640>>
- (34) Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Panorama zpracovatelského průmyslu ČR 2009*. Praha, 2010, 218 s. [online]. (PDF) [cit. 2016-08-21]. Dostupné z [www: <http://www.mpo.cz/dokument84178.html>](http://www.mpo.cz/dokument84178.html)

- (35) Ministerstvo pro místní rozvoj. *Výroční zpráva o stavu veřejných zakázek v České republice za rok 2013*. Praha, 2014. 85 s. [online]. (PDF) [cit. 2016-10-01]. Dostupné z: <<http://www.portalvz.cz/getmedia/8965ea38-8a96-490b-ad0f-ce4e1c0a32c9/Vyrocnizprava-o-stavu-verejnych-zakazek-za-rok-2013.pdf>>
- (36) MUSÍLEK, Petr. *Analýza příčin a důsledků české finanční krize v 90. letech*. Praha, 2004. [online]. (PDF) [cit. 2016-08-15]. Dostupné z [www: <http://nb.vse.cz/kbp/TEXT/Grant_krize_1a.pdf>](http://nb.vse.cz/kbp/TEXT/Grant_krize_1a.pdf)
- (37) MUSÍLEK, Petr. Příčiny globální finanční krize a selhání regulace. *Český finanční a účetní časopis*. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2008, roč. 3, č. 4. s. 6-20. ISSN 1802-2200. [online]. (PDF) [cit. 2016-08-15]. Dostupné z: <<https://www.vse.cz/cfuc/285>>
- (38) NOVOTNÝ, Zbyněk. *Dopady hospodářské krize na vývoj českého stavebnictví v 1. dekádě století*. Stavebnictví. Brno, 2012, 76 s. [online]. (PDF) [cit. 2016-08-21]. Dostupné z [www: <http://www.casopisstavebnictvi.cz/online/archiv_csoc4-0-2012>](http://www.casopisstavebnictvi.cz/online/archiv_csoc4-0-2012)
- (39) KOMISE EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ. *Zpráva o politice hospodářské soutěže za rok 2008*. Brusel, 2009. 31 s. [online]. (PDF) [cit. 2016-09-22]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/competition/publications/annual_report/2008/cs.pdf>
- (40) SINGER, Miroslav. *Finanční krize: příčiny a možné dopady na českou ekonomiku*. Praha, 2008. 24 s. [online]. (PDF) [cit. 2016-08-21]. Dostupné z: <http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/Singer_20081029_Appia.pdf>
- (41) STAŇKOVÁ, Marcela. *ÚOHS slaví jubileum – rozhovor s předsedou Petrem Rafajem*. Parlamentní listy. Praha, 2011, č. 1-2, S. 16-18. [online]. (PDF) [cit. 2016-10-08]. Dostupné z: <https://www.uohs.cz/download/Clanky/2011/PM0111-0211__Page_17_.pdf>
- (42) STEPHAN, Andreas. *Will the Recession Make Cartels More Likely and Cartel Enforcement More Difficult?* CCP Research Bulletin. Universiti of East Anglia, 2009, č. 16. 5 s. [online]. (PDF) Dostupné z: <http://competitionpolicy.ac.uk/documents/8158338/8193544/CCP_Newsletter16_Recession_Feb09.pdf/c0a93d45-6263-47ae-bedb-13da80af704c>
- (43) ÚOHS. *20 let Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže*. Kleinwächter, 2011. 60 s. [online]. (PDF) [cit. 2016-10-08]. Dostupné z: <https://www.uohs.cz/download/Informacni_listy/2011/Infolist_2011_02_03_20let.pdf>
- (44) ÚOHS. *Bid Rigging*. Didot, 2012. 20 s. [online]. (PDF) [cit. 2016-10-01]. Dostupné z: <https://www.uohs.cz/download/Informacni_listy/2012/info_list_1_2012.pdf>

- (45) ÚOHS. *Oznámení o aplikaci konceptu obrany společnosti v hospodářských potížích při posuzování spojení soutěžitelů.*[online]. (PDF) [cit. 2016-09-02]. Dostupné z: <https://www.uohs.cz/download/Legislativa/HS/SoftLaw/Oznameni_o_aplikaci_konceptu_obrany.pdf>
- (46) ÚOHS. *Oznámení o zákazu uskutečňování spojení před jeho povolením a výjimkách z něj.* 7 s. [online]. (PDF) [cit. 2016-09-01]. Dostupné z: <https://www.uohs.cz/download/Legislativa/HS/SoftLaw/Oznameni_o_uskutecnovani_spojzeni_pred_jeho_povolenim.pdf>
- (47) ÚOHS. *Soutěžní politika a hospodářská krize.* Metoda, 2009. 12 s. [online]. (PDF) [cit. 2016-09-01]. Dostupné z: <https://www.uohs.cz/download/Informacni_listy/2009/infolist_2009_03_Hospodarska_a_krize.pdf>
- (48) ÚOHS. *Svatomartinská konference 2011.* Kleinwächter, 2011. 37 s. [online]. (PDF) [cit. 2016-10-08]. Dostupné z: <https://www.uohs.cz/download/Informacni_listy/2011/Infolist_2011_04_StMartin.pdf>
- (49) ÚOHS. *Výroční zpráva 2007.* Metoda, 2008. 40 s. [online]. (PDF) [cit. 2016-08-10] Dostupné z: <<https://www.uohs.cz/cs/informacni-centrum/vyrocnizpravy.html>>
- (50) ÚOHS. *Výroční zpráva 2008.* Metoda, 2009. 38 s. [online]. (PDF) [cit. 2016-08-10] Dostupné z: <<https://www.uohs.cz/cs/informacni-centrum/vyrocnizpravy.html>>
- (51) ÚOHS. *Výroční zpráva 2009.* Metoda, 2010. 40 s. [online]. (PDF) [cit. 2016-08-28] Dostupné z: <<https://www.uohs.cz/cs/informacni-centrum/vyrocnizpravy.html>>
- (52) ÚOHS. *Výroční zpráva 2010.* Kleinwächter, 2011. 44 s. [online]. (PDF) [cit. 2016-10-08] Dostupné z: <<https://www.uohs.cz/cs/informacni-centrum/vyrocnizpravy.html>>
- (53) ÚOHS. *Výroční zpráva 2012.* Metoda, 2013. 68 s. [online]. (PDF) [cit. 2016-10-08] Dostupné z: <<https://www.uohs.cz/cs/informacni-centrum/vyrocnizpravy.html>>
- (54) ÚOHS. *Významné události roku 2010.* Metoda, 2010. 20 s. [online]. (PDF) [cit. 2016-10-08]. Dostupné z: <https://www.uohs.cz/download/Informacni_listy/2010/Infolist_2010_06_vyznamne_udalosti.pdf>
- (55) ZAMRAZILOVÁ, Eva. *Světová finanční krize a její důsledky pro českou ekonomiku.* Brno, 2008. 20 s. [online]. (PDF) [cit. 2016-08-21]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/Zamrazilova_20081202_brno.pdf>

8 Přílohy

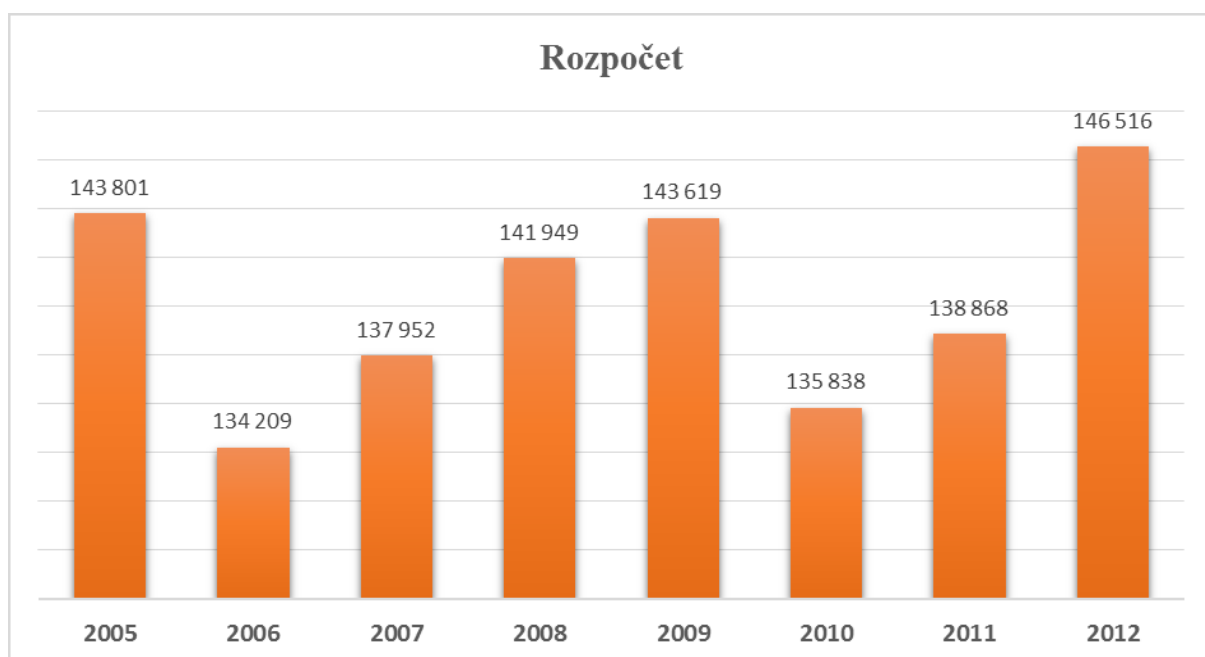
Graf A – Počet zaměstnanců ÚOHS v jednotlivých letech	I
Graf B – Schválený rozpočet ÚOHS v tisících Kč	I
Graf C – Počet přijatých podnětů a návrhů na zahájení správních řízení v oblasti veřejných zakázek.....	II
Tabulka A – Výše schválené pomoci finančnímu sektoru v období 2008 – 30. 9. 2012 v miliardách EUR	III
Obrázek A – Schéma přístupu jednotlivých zemí Evropské unie k Dočasnému rámci	IV

Graf A - Počet zaměstnanců ÚOHS v jednotlivých letech

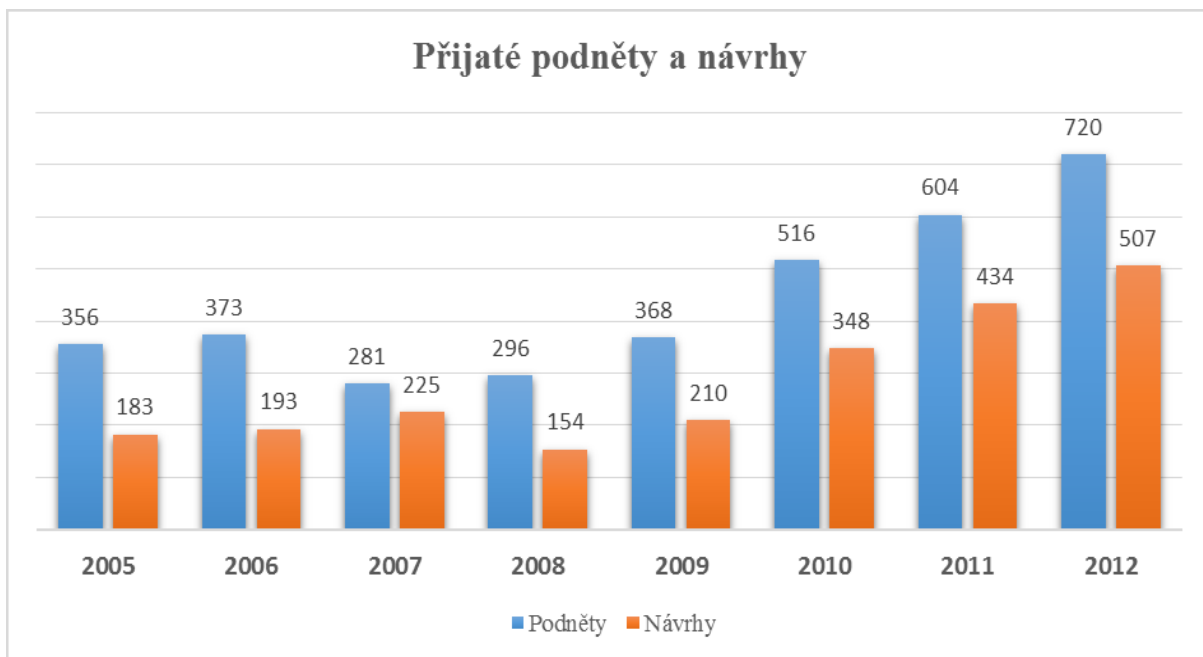
Zdroj: ÚOHS, vlastní zpracování, 2016

Graf B - Schválený rozpočet ÚOHS v tisících Kč

Zdroj: ÚOHS, vlastní zpracování, 2016

Graf C – Počet přijatých podnětů a návrhů na zahájení správních řízení v oblasti veřejných zakázek

Zdroj: ÚOHS, vlastní zpracování, 2016

**Tabulka A – Výše schválené pomoci finančnímu sektoru v období 2008 – 30. 9. 2012
v miliardách EUR**

	Celkem: 2008 - 30/09/2012									
	Rekapitalizační opatření		Záruky		Opatření na záchranu aktiv		Jiná opatření na podporu likvidity		Celkem	
	V miliardách EUR	v % z HDP 2011	V miliardách EUR	v % z HDP 2011	V miliardách EUR	v % z HDP 2011	V miliardách EUR	v % z HDP 2011	V miliardách EUR	v % z HDP 2011
Belgie	20,40	5.5%	310,00	84.2%	28,22	7.7%	0	0%	358,62	97.4%
Bulharsko	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
Česká republika	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
Dánsko	14,55	6.1%	587,90	245.7%	2,30	1.0%	7,88	3.3%	612,63	256.1%
Německo	114,61	4.5%	455,85	17.7%	66,10	2.6%	9,50	0.4%	646,06	25.1%
Estonsko	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
Irsko	90,61	57.9%	386,00	246.7%	54,00	34.5%	40,73	26.0%	571,34	365.2%
Řecko	35,75	16.6%	85,00	39.5%	0	0%	8,00	3.7%	128,75	59.9%
Španělsko	209,32	19.5%	320,15	29.8%	13,93	1.3%	31,85	3.0%	575,25	53.6%
Francie	26,65	1.3%	339,80	17.0%	4,70	0.2%	0	0%	371,15	18.6%
Itálie	20,00	1.3%	110,00	7.0%	0	0%	0	0%	130,00	8.2%
Kypr	1,80	10.1%	3,00	16.9%	0	0%	0	0%	4,80	27.0%
Lotyšsko	0,82	4.1%	5,20	25.9%	0,54	2.7%	2,70	13.5%	9,27	46.2%
Litva	0,58	1.9%	0,29	0.9%	0,58	1.9%	0	0%	1,45	4.7%
Lucembursko	2,50	5.8%	6,15	14.4%	0	0%	0,32	0.7%	8,97	20.9%
Maďarsko	1,07	1.1%	5,35	5.3%	0,04	0.0%	3,87	3.9%	10,33	10.3%
Malta	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
Nizozemí	37,64	6.3%	200,00	33.2%	22,79	3.8%	52,90	8.8%	313,33	52.0%
Rakousko	15,90	5.3%	77,84	25.9%	0,50	0.2%	0	0%	94,24	31.3%
Polsko	33,89	9.2%	33,89	9.2%	0	0%	0	0%	67,78	18.3%
Portugalsko	26,25	15.4%	40,67	23.8%	4,00	2.3%	6,06	3.5%	76,98	45.0%
Rumunsko	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
Slovinsko	0,63	1.8%	12,00	33.7%	0	0%	0	0%	12,63	35.4%
Slovensko	0,66	1.0%	2,80	4.1%	0	0%	0	0%	3,46	5.0%
Finsko	4,00	2.1%	50,00	26.4%	0	0%	0	0%	54,00	28.5%
Švédsko	5,03	1.3%	156,00	40.3%	0	0%	0,52	0.1%	161,56	41.8%
Spojené království	114,62	6.6%	458,75	26.3%	248,05	14.2%	51,93	3.0%	873,35	50.0%
Celkem EU-27	777,29	6.2%	3646,64	28.9%	445,75	3.5%	216,27	1.7%	5085,95	40.3%

Zdroj: DG Competition, vlastní zpracování, 2012

Obrázek A – Schéma přístupu jednotlivých zemí Evropské unie k Dočasnému rámci

Temporary Framework measures		2009				2010			
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
BE	Guarantee		20/3						
	Risk capital aid			3/6					
	Simplification Export Credit requirements				6/11				
BG	500 K							10/9	
CZ	500 K		7/5						
	Reduced interest rate loans		6/5						
DK	Simplification Export Credit requirements		6/5						
DE	500 K	30/1							
	Guarantee		27/2						
	Reduced interest rate loans	30/1							
	Reduced interest rate loans for green production		19/2		4/8				
	Risk capital aid		3/2						
EE	Simplification Export Credit requirements			5/8				31/5	
	500 K			13/7					
IE	500 K		15/4						
EL	500 K			15/7					
	Guarantee			3/6					
	Reduced interest rate loans			3/6					
ES	500 K			8/6					
	Guarantee					30/3			
FR	Reduced interest rate loans for green production	30/3							
	500 K	19/1							
	Guarantee		27/2						
	Reduced interest rate loans		4/2						
	Reduced interest rate loans for green production		3/2						
	Risk capital aid		16/3						
	Risk capital aid			30/6					
Simplification Export Credit requirements				5/10					
IT	500 K			28/5					
	Guarantee			28/5					
	Reduced interest rate loans			29/5					
	Reduced interest rate loans for green production				26/10				
	Risk capital aid			20/5					
LV	500 K		19/3						
	Guarantee			22/4					
	Simplification Export Credit requirements							10/6	
LT	500 K			8/6					
	Simplification Export Credit requirements				21/12				
LU	500 K	27/2							
	Guarantee		11/3						
	Simplification Export Credit requirements		20/4						
HU	500 K	24/2							
	Guarantee		10/3						
	Reduced interest rate loans		24/2						
	Simplification Export Credit requirements							6/7	
MT	500 K			18/5					
NL	500 K		1/4						
	Simplification Export Credit requirements				2/10				
AT	500 K		20/3						
	Risk capital aid		26/3						
	Simplification Export Credit requirements				17/12				
PL	500 K			17/8					
PT	500 K	19/1							
RO	500 K					3/12			
	Guarantee			5/6					
SI	Guarantee				13/11				
	500 K			12/6					
	Guarantee			12/6					
SK	Simplification Export Credit requirements							16/3	
	500 K		30/4						
FI	500 K			3/6					
	Guarantee			9/6					
	Simplification Export Credit requirements			22/6					
SE	500 K			5/6					
	Guarantee					8/2			
UK	Simplification Export Credit requirements				25/11				
	500 K	4/2							
	Guarantee	27/2							
	Reduced interest rate loans			15/5					
UK	Reduced interest rate loans for green production	27/2							

Zdroj: EUROPEAN COMMISSION, *The effects of temporary State aid rules adopted in the context of the financial and economic crisis*. Str. 112, 2011